

55 години ДБИ
(днес СВУБИТ)

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

5'2005 ГОДИНА XII

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XII 5'2005

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ

ГЕРГОВА, АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ДОНКА

ПРАВДОМИРОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, НИНА ШУМАНОВА

ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

ПЕЧАТНИ КОЛИ 5. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 450.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304, 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2005

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

Специализираното висше училище по
библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ)
навърши 55 години

СЪДЪРЖАНИЕ

БОРЯНА ХРИСТОВА
5 ЧЕСТИТ 55-ГОДИШЕН
ЮБИЛЕЙ!

КОНСТАНТИНА НЕДКОВА
7 ДЕЙСТВАМ ВИНАГИ В
РАМКИТЕ НА ВЪЗМОЖНОТО

КОНСТАНТИНА НЕДКОВА
13 ПРИЕМСТВЕНОСТ
И ПРОМЯНА

КОНСТАНТИНКА КАЛАЙДЖИЕВА
30 КАК БЕ СЪЗДАДЕН ДЪРЖАВНИЯТ
БИБЛИОТЕКАРСКИ ИНСТИТУТ

СЕВДАЛИНА ГЪЛЪБОВА
35 СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ
ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И
ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ –
ЕВРОПЕЙСКА ВИЗИЯ ЗА БЪДЕЩЕТО

ДОБРИНКА СТОЙКОВА
41 ХАРМОНИЗИРАНЕ НА УЧЕБНИЯ ПЛАН И
ПРОГРАМИ НА СПЕЦИАЛНОСТТА
„БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И
БИБЛИОГРАФИЯ“
СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В
ОБУЧЕНИЕТО НА БИБЛИОТЕКАРИ

СВОБОДНА ВРАНЧЕВА
49 НОВА СПЕЦИАЛНОСТ
В СВУБИТ

ДИМИТЪР МЕХОМИЙСКИ
52 РАБОТА
НА ТЕРЕН

РАДКА КОЛЕВА
56 ЗА МОЯ ИНСТИТУТ И
ЛЮБИМАТА ПРОФЕСИЯ

АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА
58 АПОСТОЛИ НА ИНФОСФЕРАТА:
ОНТОЛОГИЧНО НАБЛЮДЕНИЕ НА
ЦЕННОСТИТЕ

ЗДРАВКА ЕФТИМОВА
76 СПОМЕНИ ЗА БИБЛИОТЕКАРСКИЯ
ИНСТИТУТ

ЧАВДАР ЧЕРНЕВ
78 ЗАКЛЮЧЕНИ В
БИБЛИОТЕКАТА

ЧЕСТИТ 55-ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ!

Уважаеми господин Ректор,
Уважаеми преподаватели, скъпи възпитаници на
Държавния библиотечарски институт – днес
Специализирано висше училище по библиотекознание
и информационни технологии – София,

Имам удоволствието да ви честитя от името на най-старата културна институция на България, Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, и от мое име 55-годишния юбилей. Искрено сме развълнувани от това значимо събитие и от сърце се радваме на успехите ви.

Институцията отваря врати през 1950 г. като Държавен библиотечарски институт – полувисше учебно заведение, по-късно Колеж по библиотечно дело, а сега Специализирано висше учебно заведение, което подготвя библиотечно-информационни специалисти в духа на новия информационен XXI век. В своята наг половинвековна история в него са подготвени хиляди библиотечни специалисти, които днес са гръбнакът на библиотечната професия в страната. И днес, както казва ректорът на училището проф. д.и.к.н. Стоян Денчев, то има два пътя на развитие – самостоятелен или в рамките на Асоциация от български и чуждестранни висши училища със същия профил. Това включва и необходимостта от появата на нови специалности в областта на масовите комуникации и библиотечното дело. През последните няколко години осезателно се усещат бързо формиращите се европейски профил и дух на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии. С високите цели, които си поставя неговото ново ръководство, училището бележи своеобразен възход. Сериозното, професионалното и всеотдайното отношение на преподавателите към работата при подготовката на бъдещите библиотечно-информационни специалисти му определят водеща позиция в информационното пространство на България. Доказателство за това е нарасналият брой кандидати, които желаят да продължат образованието си в него. Новият му статут, модерните учебни програми, привлекателните специалности, както и засиленото медийно внимание към Висшето училище го превръщат в притегателен център за младите хора, желаещи да свържат бъдещето си с атрактивни и необходими за съвременното ни европейско развитие професии.

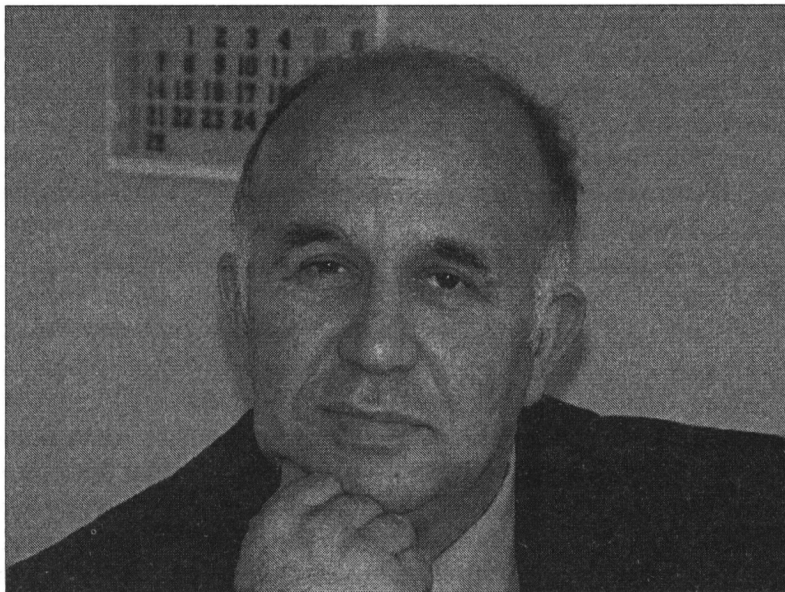
Надяваме се, че нашите две институции ще продължат да си сътрудничат активно и в бъдеще във всички области за духовното израсване на нацията.

Честит юбилей и светли бъднини!

Проф. д-н Б. Христова
Директор на Народната библиотека
„Св. Св. Кирил и Методий“

ДЕЙСТВАМ ВИНАГИ В РАМКИТЕ НА ВЪЗМОЖНОТО

РЕКТОРЪТ НА СВУБИТ ПРОФ. Д.И.К.Н. СТОЯН ДЕНЧЕВ ПРЕД СП. „БИБЛИОТЕКА“

Проф. д.и.к.н. Стоян Денчев е ректор на КБД от 2002 г., а от 2004 г. – ректор на СВУБИТ. Почетен консул на Оман в България. Трудно е в едно интервю да се представи един толкова богат човешки живот, да се нарисуват шрихи от портрета на толкова уважаван и авторитетен информационен специалист у нас и в чужбина, носител на смели и нови идеи и техен реализатор в различни полюси на човешкото проявление: наука, практика, политика, образование, управление.

Професионалните му умения на изследовател и преподавател се съчетават по най-сполучливия начин с таланта на управленец от европейски тип.

Автор е на повече от 140 научни труда, публикувани у нас и в чужбина. Като изследовател има научни разработки с приложен характер, някои от които търсени, цитирани в чужбина – САЩ, Русия, Чехия, Полша, Сърбия, Македония, Черна гора, Беларус, Украйна.

Новаторска е и преподавателската му дейност, която обхваща всички образователни степени (бакалавърски, магистърски и докторантски програми). Достига до най-високите етажи на държавното управление и политическата кариера: депутат в XXXVII Народно събрание (зам. председател на Комисията по външна политика, посланик във Финландия, главен секретар на МС). Значимо място в неговия изключително интензивен и активен живот заема обществената му дейност.

Участва в научни и професионални организации, в редколегии и ръководство на списания и специализирани издания в чужбина и у нас, в организацията и управлението на науката.

Доказателство за признанието на неговите качества като професионалист и управленец са възложените функции в ръководни органи на различни международни и български общности, на банки и др. Почетен консул е на Оман в България.

Многократно е награждаван с медали (български, от САЩ, Франция, Турция), почетни отличия и грамоти.

Пред него са върховете, към които той се стреми и почти сигурно – ще достигне!

Проф. Денчев, какви бяха мотивите ви, когато решихте да поемете ръководството на КБД през 2002 г.? С какво ви привлече тази дейност?

Бях свързан с първото библиотечно учебно заведение у нас от 1993 г., когато по покана на тогавашния директор Петър Петров, по-късно и от Свободозаря Габровска, започнах да чета лекции по въпроси на научната информация. Като че всичко започна на шега – един от поредните ми ангажменти. Не очаквах, че толкова ще ме погълне работата тук.

Но и този път се потвърди една от моите житейски максими: „Човек прави длъжността, а не длъжността прави човека.“

Мога да кажа, че това ме мотивира и в действията, и в поведението ми. Ако успях да постигна нещо голямо, мечтано от много години, в неочаква-

ни от всички кратки срокове, то е защото като ръководител съм всеотдаен, в най-голяма степен бях себе си, много силно бях вътрешно убеден, че ще успея да се преборя с обективните и субективните бариери. Училището бе доста консервативно, а моята цел бе да направя връзка между позитивния консерватизъм и моите новаторски идеи. Един пример – запазих не случайно на входа на сградата надписа „Държавен библиотечарски институт“. Нека хората да знаят откъде води своето начало СВУБИТ.

Какви качества и навици формира у вас семейството, обкръжението в което израгнахте?

Винаги съм бил отговорен човек. Вероятно самодисциплината, която ми помага да съчетавам многото ангажменти и отговорности, има своите корени в семейната среда, особено силното влия-

яние на баща ми. Той бе много строг, но справедлив, а по-късно ще изтъкна и ролята на моята съпруга – педагог по специалност.

Образованието и професиите на моите родители вероятно са допринесли за насочеността на моите професионални интереси (към математиката и техническите науки). Баща ми бе аграрикономист, а майка ми е специалист по автоматизация на селското стопанство.

Какъв е пътят на професионалната ви кариера?

Успешният съвременен ръководител преминава различните по важност стъпала на възхода, обогатявайки своя професионален, социален, житейски опит, развивайки управленски усет, навици и качества за комуникация.

Започнах като специалист – програмист в Централния машиностроителен институт в София, по-късно – научен сътрудник и ръководител на лаборатория „Автоматизирани информационни технологии“. Във втората ми месторабота – Информационен център за трансфер на технологии „Информа“ – София – бях ръководител на лаборатория „Управление на информационните ресурси“. Следващите стъпала: началник-отдел, научен директор, зам.-ген. директор. Тук получих началните уроци по мениджмънт и възможността за запознаване с постиженията в областта на информацията в страни като Западна Германия, Унгария и др.

Изключителна роля за професионалната ми кариера изигра специализацията в Калифорнийския университет в Бъркли, САЩ. За мен това бе докосване до Меката на науката. От 24

Нобелови лауреати 14 живи са в този университет. Благодарен съм на проф. Джордж Лайтман, който даде насока за по-нататъшната ми изследователска работа. Също и на проф. Лотфи Зеде, който подпомогна развитието ми на учен, задълбочен изследовател в областта на теорията на размитите множества.

Последва и признанието на научната общност – на 33 години бях старши научен сътрудник II степен.

Кои други личности предизвикаха у вас възхищение и желание да бъдете като тях и може би по-свършен?

Възхищение и уважение заслужават академик Юхновски – ръководител на БАН, проф. Бърнев, академик Сендов, проф. А. Ешкенази.

Въпреки че сега сте в най-ползотворната, зряла възраст, в която навлиза човек, зад вас остават високотговорни, държавни длъжности във висшите етажи на властта (Министерски съвет, Министерство на външните работи, Народно събрание), участие в управленски органи на науката у нас и в чужбина, активно включване в политиката, управлението на икономически формации (банки), управленски религиозни органи (у нас и в чужбина), изключително богата дейност в обучението и подготовката на кадри на всички нива (студенти, аспиранти, докторанти). Какви поуки извлякохте от тази разностранна дейност? Какво е самочувствието ви на човек на попрището жизнено в средата?

Удовлетворен съм от постигнатото. Доволен съм от живота си, който не протича гладко, но само който не е гу-

бил, не знае сладостта на победата. Имал съм и разочарования, но аз не търся вината в другите, ядосвам се заради хорските глупости, но вероятно това значи, че не съм предвидил резултата. Все още не съм постигнал всичко, което искам.

Най-радостните събития за вас?

Раждането на децата. Имам дъщеря – сега лекар-стоматолог, и син – финансов мениджър в чужбина.

Как подбирате екипа, с който работите?

Обичам мисълта на Ларошфуко, която е моя максима: „Свършена доблест е да извършите без свидетели онова, което бихте извършили пред всички хора.“ Трудно ми е, когато хората не могат да свикнат с моите изисквания.

Като ръководител се старая да развия потенциала на всички от екипа: професионализъм, сериозно отношение към работата, което е доказано (проверено) доверие. Мисля, че в 99% съм успявал да постигна желаното и много рядко съм се лъгал и разочаровал.

Най-силният ви стимул?

Най-важният стимул за мен към действия и творчество е постигнатият реален резултат.

Каква е тайната на вашето умение да съчетавате толкова много и важни отговорности?

Балансът. Но не мога да отмина и фактът, че ангажиран с толкова много роли и функции, лишавам семейството си от моето присъствие.

Кои са хората, които винаги са ви подкрепяли, поощрявали и вярвали в успешните ви начинания?

Имам тесен кръг от приятели, с които винаги съм споделял своите идеи,

намерения, проекти и съм търсил у тях разбиране, подкрепа, потвърждение на правотата ми.

Как успявате да създадете положителни нагласи у хората, с които работите, за да ги направите напълно съпричастни към целите, които се стремите да постигнете?

Никога не ги лъжа.

Вашите наблюдения и изводи за взаимовръзките и взаимовлиянията между книжовната култура и фотомиращата се Интернет култура?

Взаимно се допълват. В условията на възхода на новите технологии не може да се отрича книжовната култура, която също има своята уникалност, място и роля.

Виждането ви за бъдещето на библиотеките и библиотечно-информационната професия?

Когато професионалните ми интереси и занимания бяха насочени в сферата на информацията, информационния и политическия мениджмънт, управлението на информационните ресурси, публичната администрация и управлението на човешките ресурси, корпоративните, административните и бизнес комуникации, към мястото и ролята на библиотеките в обществото имах индиферентно отношение. Но когато станал част от тази сфера на дейност, отнасям се с много голямо уважение.

По дефиниция библиотечно-информационните специалисти са най-знаещите хора, организирани, делови, умеещи да систематизират, да подреждат, да ориентират в източниците на знания, на информация. Тази тяхна роля, за съжаление, не е достатъчно оценена от обществото у нас.

Не е така в САЩ и в другите развити страни. Там библиотекарят е много уважаван и ценен за обществото специалист. Вярвам, че и при нас ще стане така в резултат на цялостното развитие на страната.

В този контекст: вашето виждане за книгата в бъдеще в компанията на развиващите се информационни технологии?

Развитието на технологиите няма да доведе до гибел на книгата – ще останат книгите за четене, уникални със своето въздействие върху човешката психика, интелект, поведение. Справочната литература ще се дигитализира.

Какво мислите за съвременните студенти – техните плюсове и минуси в сравнение с предходните генерации?

Българските деца са умни. Но тяхното по-нататъшно развитие се обуславя до голяма степен от мотивацията, създадена от техните преподаватели. Всяка млада генерация си има своя специфика. Съвременните млади хора имат по-богата обща култура, но са по-несериозни в отношението си към обучението. Като поведение – те са много по-свободолюбиви, по-самостоятелни в действията, по-освободени от скрупули от предходните поколения.

Вашата оценка за съвременната ситуация на библиотечно-информационното образование у нас?

Считам, че е на добро ниво като цяло – във всички висши училища, където се изучават библиотечно-информационни науки. Ръководеното от мен специализирано висше училище, разбира се, е най-доброто.

Как виждате перспективите на

СВУБИТ? Вашите намерения в близък и далечен план?

Един от моите принципи на поведение е, че всяко нещо, ако не се развива, то изостава. Това с пълна сила се отнася и за Специализираното висше училище. Неговото развитие не бива да се свързва с нарастване броя на студентите – според мен до 1000 студенти за бакалавърска и магистърска степен и докторанти е нормално. По-решаващо е непрекъснатото повишаване на качеството на обучението. То може да се постигне при по-малък състав. Фунията при приема може да бъде по-голяма, но след I курс да се стесни.

Убеден съм, че замислите ми за бъдещето на висшето училище са реализуеми, защото налице са доказателства за това. Става дума за привличане на чуждестранни студенти от Балканския регион. Вече имаме 24 студенти от Македония с тенденция да станат два пъти повече. Изявили са готовност да учат при нас млади хора от Турция, Гърция, Сърбия и Черна гора.

По отношение на статута на висшето училище – има две възможности: самостоятелен път или в рамките на Асоциация от български и чуждестранни висши училища със същия профил.

Естествено е този процес да включва и нови специалности, породени от обективните потребности – в областта на обществените комуникации, включително библиотечни, и включването на една нова сфера – медиаторство, а също и разширяване на информационното брокерство.

А какво ще кажете за взаимоотношенията с другите висши учебни заведения у нас с подобен профил?

По традиция поддържаме добри отношения с Великотърновския университет и катедрата на СУ „Св. Кл. Охридски“. Има някои наслоения, които смятам, че могат да се преодолеят, защото целите ни са общи.

Какво мислите за приемствеността в професионален план?

Готов съм да взема всичко положително от всеки, нямам предубеждения към хората.

А сега няколко въпроса, отнасящи се до вашата личност. В какво вярвате?

Аз съм силно вярващ човек. Вярвам в доброто с всичките му проявления. Моята вяра е в доброто, в положителната интерпретация на всички факти и събития.

Вашето житейско кредо? Вие сте уверен в себе си човек. На тази възраст сте направили толкова много неща! И все пак, има ли все още нещо, което не сте постигнали?

Аз съм човек реалист. Постигам целите си на малки стъпки, постепенно, но сигурно. Действам винаги в рамките на възможното.

Какво не приемате у хората, кое ви отблъсква най-силно у тях?

Глупостта и лъжата.

Поддавате ли се лесно на настроенията си?

Да, поддавам се и ми личи, това е в зависимост от очакванията ми. Моята житейска философия е да получаваме не това, което заслужаваме, а онова, за което се договаряме.

Какво ви кара да се смеете и какво ви натъжава до плач?

Радостта и тъгата не ми са чужди.

Давам естествен, непринуден израз на чувствата си. Мога и да плача от възнеение – например това ми се случи на концерта на Мистерията на българските гласове в Сан Франциско през 1989 г.

Има ли в живота ви книга или автор, към които се връщате?

Монтен с неговите „Опити“. Обичам да чета Макиавели.

Обичате ли изкуството?

Обичам музиката – класическа и съвременна. Любими композитори: Панчо Владигеров, Чайковски, Тончо Русев, Стефан Диомов, Митко Щерев... Самият аз съм свирил на китара и акордеон. Ценя вълнуващите творби на изобразителното изкуство.

Вие сте много зает човек. Но все пак, когато имате свободно време, с какво обичате да се занимавате?

В малкото свободно време си намирам работа в двора, обичам нещо да майсторя. Освен това имам две немски овчарки, за които обичам да се грижа.

Вашето послание към хората, които са съпричастни към 55-годишния юбилей на висшето учебно заведение, което ръководите, и към бъдещите му възпитаници?

Държавното висше училище по библиотекознание и информационни технологии е една българска институция, която по естествен начин е свързана с бъдещето на страната. А тези, които желаят да получат висшето си образование при нас, трябва да заслужат правото да се нарекат възпитаници на нашето висше училище.

Интервюто взе
д-р Константина Недкова

ПРИЕМСТВЕНОСТ И ПРОМЯНА

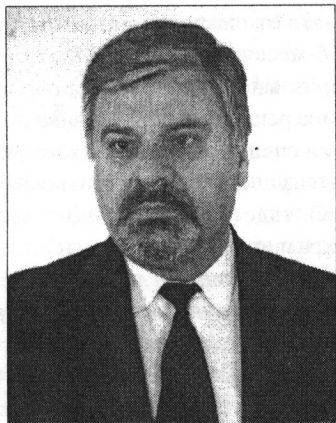
В интервюто участват: **Тодора Топалова** – директор на ДБИ от 16 май 1960 г. до 1 юли 1987 г., **Теменужка Бончева** – директор от май 1987 г. до май 1990 г., **Петър Петров** – директор от май 1990 г. до 1994 г., и доц. д-р **Свободозаря Габровска** – директор на ПИБД от 1 юни 1994 г. до 7 ноември 1997 г. и първи ректор на Колежа по библиотечно дело от 7 декември 1997 г. до 6 декември 2002 г., от 2003 г. – главен секретар, от 2005 г. – главен научен секретар на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии.

Тодора Топалова

Теменужка Бончева

Петър Петров

Свободозаря Габровска

Г-жо Топалова, чия бе инициативата и какъв бе главният мотив за създаване на учебно заведение за подготовка на библиотекари? Ако обичате, върнете ни към първите години?

Тази идея и реализацията принадлежи на Константинка Калайджиева – по това време зав.-отдел „Библиотеки“ в КНИК, и на Цветана Матеева – сътрудник в същия отдел, по-късно негов завеждащ. Мотивът – след 1944 г. е повишено вниманието към библиотеките и има потребност от квалифицирани библиотечни специалисти. До края на професионалната си дейност Калайджиева и Матеева бяха съпричастни на моите усилия и на всичко, което се отнасяше до развитието на института. За това не трябва да забравяме техния голям принос не само за създаването на ДБИ, но и за неговото утвърждаване и обществен престиж.

Проектопостановлението, изготвено от Калайджиева и Матеева и съгласувано със Съвета за висше образование към КНИК, е за висше учебно заведение. Но щатната комисия решава то да бъде полувисше като педагогически институт, а по-късно да прерасне във ВУЗ.

Първоначално институтът беше под ръководството на Съвета за висше образование и за него отговаряше проф. Емил Стефанов. Той назначаваше и директорите.

Първият директор – Тодор Попилиев, още в края на учебната година бе освободен от длъжност. Вторият директор – Ангел Стоилов – след 2-годишна дейност също бе освободен. След него Съветът за висше образование прехвърли ДБИ към отдел „Библиотеки“ и тогава изборът на директор, учебните планове и програмите се осъществяваха от нашия отдел „Библиотеки“. Аз започнах работа като референт-ръководител в този отдел от 2.X.1950 г.

След преминаването на К. Калайджиева на работа в Народната библиотека, началник на отдела стана Цветана Матеева. Отначало бяхме само двете, а после назначиха и трети човек.

Първата учебна година на ДБИ бе открита в средата на октомври 1950 г. Без да съм се готвила, трябваше да произнеса приветствие. За новото полувисше учебно заведение, както и за Народната библиотека и научните библиотеки отговаряше Цв. Матеева като началник-отдел. По предложение на нашия отдел за трети директор на института бе назначен Ценко Цветанов – възможно най-подходящият за тази дейност специалист – известен като писател, библиотековед и библиограф. От него наследих стремежа към много възискателен подбор на преподаватели. В този ред на мисли ще спомена наследените от него преподаватели Борис Десев, Дора Кършовска, Дора Ганчева и др. По негово време бяха издадени и няколко учебника. Ц. Цветанов много обичаше и защитаваеше библиотекарската професия. Ползваше се с голям авторитет сред преподаватели и студенти, сред библиотечните специалисти. За голямо съжаление, той се разболя тежко и през март 1960 г. почина.

Вие как приехте решението да поемете ръководството на ДБИ през 1960 г.?

От 16 май 1960 г. до 1 юли 1987 г. 27 години бях директор на ДБИ. Изявих сама желание да поема отговорната функция на директор, защото познавах проблемите, работейки в отдела, отговарящ за института, имах опит като гимназиална учителка и бях завършила 6-месечен курс за библиотекари с висше образование при проф. Боров. Освен това това мое решение бе обосновано от 6-месечната ми специализация в Чехословакия (бях изпратена след постъпването ми на работа в КНИК), където библиотечното дело бе по-добре развито, отколкото у нас.

Продължавате ли да поддържате връзки с колеги и ваши възпитаници?

Не съм прекъсвала контактите си с колегите, с които съм работила в института. Срещаме се по различни поводи и се стопляме със спомените от нашия живот. Същото се отнася и за връзките ми с възпитаниците на института. Много често мои бивши студен-

ти, завършили висше образование по друга специалност, казват, че наученото в института, реда и дисциплината, богатия и интересен живот, не са намерили в други учебни заведения. Затова са запазили най-хубави чувства. Не скривам, че това е една от най-големите морални награди за мен и останалите колеги.

Искам да отбележа, че благодарение на участието ми в ИФЛА, създадох и поддържам доста трайни връзки с колеги както от източноевропейските страни, така и от Германия, Австрия, Дания, Швеция, Финландия, Англия, Холандия, САЩ и др.

А сега се обръщам към всички поканени за участие в това интервю със следните въпроси. През какви етапи в развитието си премина ДБИ? Трудностите, които трябваше да се преодоляват? Най-значимите събития по изминатия път?

Т. Топалова: Когато приех функциите си на директор, институтът бе много скромно учебно заведение, настанено на тавана на Народната библиотека и в 4 помещения на I етаж. Положих усилия да се създадат малко по-добри условия за занятията на студентите, въпреки че няхаме собствена сграда, да се внесе ред – да направя нещо по-добро, но възможностите бяха ограничени. Още с назначаването ми за директор предложих Ценко Цветанов посмъртно да бъде награден с орден „Кирил и Методий“ I степен. Предложението ми бе подкрепено от Цв. Матеева и прието от КК.

В работата си винаги изхождах от реалните потребности и най-значими проблеми за решаване от библиотеките в страната. Познавах ги добре от 10-годишната ми работа с тях като сътрудник в отдел „Библиотеки“. Беше време, когато се чувстваше остра необходимост от квалифицирани библиотекари. С тази цел удвоих приема на редовни студенти на 100, на задочниците – също до 100. Логично тази стъпка доведе до двойно увеличаване на преподавателския състав. Трябваше да се изберат – главно от Народна

библиотека – много добри специалисти за преподаватели по съответните дисциплини. Следващата стъпка бе създаването на катедри и длъжностите старши преподаватели и завеждащ-катедри. Подборът на преподавателите се извършваше с конкурс, като председатели на комисии бяха хабилизирани специалисти от Народна библиотека, Библиотеката на БАН, Катедрата към СУ и ВУЗ-ове.

Като стана ясно, че новооткритото учебно заведение ще остане Полувисш институт, подготвящ ръководители на малки библиотеки и специалисти за големи библиотеки, а за ръководители на големите библиотеки са необходими специалисти с висше образование, се стигна до идеята за създаване на катедра за подготовка на библиотекари-библиографи като първа специалност в СУ.

Една година след откриването на ДБИ тя бе създадена, но в този си вид даде само един випуск и то добър, вместо това стана като втора и трета специалност, което ни лишаваше от тези специалисти, защото в повечето случаи те отиваха да работят по първата специалност.

Отново подновихме предложението си за превръщане на Полувисшия институт във ВУЗ, но не успяхме.

Осъвременяването на учебните планове и програми бе задължително условие за високо качество на образователния процес. Едно от моите изисквания беше един преподавател да води само една дисциплина и почти успяхме. Като спомагателна дисциплина бе обособена „Справочно-библиографска работа в библиотеките“ (по опита на д-р Хр. Тренков) – след дискусии „за“ и „против“, но резултатите бяха много добри. Друга важна стъпка бе намаляване на часовете по идеологическите дисциплини и значително увеличаване часовете по българска, западноевропейска, руска и съветска литература и по библиография. Като отделна дисциплина бе въведена и детската литература (българска и чуждестранна).

Прецизният подбор на преподаватели и кандидат-студенти е една от най-важните причини за издигане на авторитета на ДБИ. Това може да се докаже с факта, че е имало години, когато кандидатите са достигали до 3 хиляди.

Първата и най-голяма трудност, с която трябваше да се справя, бе липсата на нормални условия за работа – на собствена сграда. 27 години от живота на ДБИ преминаха в сградата на Народна библиотека. Преподавателите нямаша стая, в почивките стояха в коридора. Директорът провеждаше съветите в дирекцията, където преподавателите не можеха да се съберат. Студентите учеха в малки помещения. Институтът бе затруднен за Народна библиотека, а и за нас помещенията бяха крайно недостатъчни.

По силата на моето активно участие в дейността на ИФЛА, като член на Постоянния комитет по библиотечно образование, се запознах с опита на напреднали европейски страни, където библиотечната професия и библиотечната институция са с висок социален престиж – например Скандинавските страни, Холандия и пр. Видяното там ме доведе до решението, че ДБИ не може повече да съществува при такива условия и трябва да се бори за построяването на специална сграда за нашия институт. И от 1967 г. започнах да обмислям въпроса за построяването на сграда, където да създадем и образцова библиотека.

И започна ходене по мъките. Мобилизирах мъжете и бащите на наши възпитаници, които в една или друга задача могат да ми помогнат.

Най-напред двама души в Комитета по планиране, чиито съпруги са завършили института, ми помогнаха да го включат в плана. Така осигурих съгласието на председателя Павел Матев да го включи като предложение в плана на комитета. След това се срещнах лично с архитект Стоилов, който беше кмет на София. Той се отнесе много внимателно към искането ми за подходящо място.

Взложи на арх. Нейков тази задача и той през цялото време тичаше с мен из София. Накрая се спрях на сегашното място, но за него бе необходимо съгласието на проф. Ив. Попов. Когато му казах, че подготвяме информатори, владеещи и чужд език, той се зарадва много и ми даде писмено разрешение за цялото място – около 25 дка. Министерството на строежите се съгласи, но Министерството на архитектурата отговори, че за тази част на града не е готов архитектурният план и затова не може да даде съгласие. Тогава бих отбой – казах, че на мен са ми нужни само 14-15 дка, другото бих искала да остане като зелена площ – тогава ми дадох около 15 дка. След като осигурих мястото и парите, заявихме строежа в Софпроект. Арх. Цветков, чиято сестра е завършила нашия институт, се обади, че той е доволен много от професията на сестра си и за благодарност поема изработването на проекта. Той беше известен и уважаван архитект, автор на 33 вече реализирани проекта, Лауреат на Димитровска награда. Зарадвах се много на желанието му да стане главен проектант. Дотук добре. Аз трябваше да представя задание, за да се изработи проекта. Дотогава не бях виждала библиотечно училище в собствена сграда. Подготвих и със страх дадох заданието, което се оказа много добро. Арх. Цветков ми задаваше въпроси за всяко помещение. Така, след като се изясни всичко, той започна работа. Свърши много навреме. По закон трябваше да представи и втори проект. Направи и него, но той бе по-обикновен. За съжаление, арх. Ст. Драганов от КК одобри втория (формалния) проект. В архитектурната дирекция на Столичния съвет работеха най-големи, известни архитекти. Видяха проекта и казах, че е под равнището на арх. Цветков. Арх. Цветков смутено каза, че този проект е одобрила комисията на КНИК. Аз обаче носех и другия проект. Като го прегледаха, в хор извикаха, че това е нещо друго и рядко хубаво. Проектът спечели наградата за най-хубав за годината и беше публикувана сним-

ка на сградата във вестник „Вечерни новини“. Доста по-късно разбрах каква е била целта на арх. Драганов. Архитектурната дирекция постави изискването сградата да бъде облицована с врачански камък. Дадох ми писмено нареждането и аз осигурих средствата. В този възел от проблеми особени затруднения срещнах при намиране на строителна организация и обзавеждането с всичко необходимо.

Благодарна съм на няколко души от родния ми Троян, свързани със строителството, които осигуриха възлагането на строежа на строителна организация от Стара Загора – отличник по строителството в цялата страна. А това бе много важно, защото бе време, когато липсваха строителни работници. Те възложиха работата на Казанлък. И отново проблеми – осигуряване на помещения за нощуване и храна за работниците, честа смяна на технически ръководители, особено на инвеститорския контрол от КНИК.

Докарването на материали от Казанлък до София създаваше трудности. Много старание и много време отделих за обзавеждането. Всичко съм свършила аз, защото строителите започнаха да посылат кабинетите с черен мокет. Предложих им аз да поема обзавеждането. Те посочиха по параграфи за какво колко пари са предвидени и аз, съобразно тези суми, поръчах и купувах необходимото. Обикалях цялата страна – мокет поръчах в Сливен – беше чудесен. Столове за салона намерих в Банско. Масите за заседателната зала и бюрата, които исках да са светли, купих от Силистра; гардеробите от махагон са от Троян, кожата за аудиториите – от Русе. А цялостното обзавеждане с дървена мебел на дирекцията, заседателната зала, библиотеката и читалнята, включително и дървената облицовка – от фирма „Тонет“, (чийто директор е троянски зет). В същото време трябваше да си вземам и часовете по практика.

Не бих издържала, ако не бях подкрепяна от преподавателите и служителите, ако лип-

сваше тяхната всеотдайност, готовност да помагат с всичко, което могат. Отгоре на всичко се появи подпочвена вода. Архитектурната дирекция към Столичен съвет предяви изискване за специална облицовка, чието финансиране трябваше да мине през Комитета по планиране. Материали се намираха с големи трудности, даже в последния момент не стигнаха.

И така, одисеята свърши на 6.IV.1977 г., когато сградата на ДБИ бе готова. На тържеството по повод откриването ѝ присъства президентът на ИФЛА г-н Пребен Киркегор и някои от членовете на Постоянния комитет по библиотечно образование от ГФР, Норвегия и Швеция, Англия, СССР, Унгария и др. страни.

С цел професионалното развитие на преподавателите постигнах ежегодни специализации (4, 6 и 10-месечни) в Институтите по култура в Ленинград и Москва, в по-редки случаи и в други страни: Франция – 1, Западна Германия – 2. Тук е мястото да посоча и друг важен факт. С голяма настойчивост успях да извоювам възможността 63 наши завършили студенти-отличници да получат висше библиотечно образование в Институтите по култура в Ленинград, Москва, Минск и др. Това стана възможно благодарение на помощта на Комитета за култура и отдел „Студенти в чужбина“ към Съвета за висше образование.

Днес те са едни от най-добрите специалисти в нашата професия. Тях ще ги срещнете в големите и водещите библиотеки, във висшите учебни заведения за библиотечно-информационни кадри.

Стремях се да прилагам различни форми на работа, чрез които да създам стимули у преподаватели и студенти. Със същата цел сключих договори за обмен на групи със сродни институти в чужбина. Постигнах резултат – ежегодно осигуряване на учебни практики, запознаване с постиженията на други страни в областта на библиотечното дело – в Чехословакия, ГДР, СССР и др.

След като бе построена сградата на института вече бяха налице нормални условия за приемане на чуждестранни колеги – група от 2-3 души от Норвегия, 30 души от Гърция и др. Друга стимулираща форма бяха станалите традиция ежегодни научни конференции в някои от добрите библиотеки в страната, на които по избрана обща тема (културна, историческа) се представяха най-добрите студентски дипломни работи, подготвени под ръководството на преподаватели. Незабравими ще останат подготвените от Светла Ленкова рецитали с наши студенти, изнесени по време на тези конференции.

Много от дипломните работи бяха отпечатани изцяло или в резюме в сп. „Библиотекар“. Отличилите се студенти бяха награждавани.

В института кипеше интензивен живот – организираха се срещи с писатели и поети, чествания по повод на национални и културни празници. Гостували са ни видни поети (П. Матев, Д. Дамянов, Г. Джагаров, Б. Христов и др.), любими артисти (Олга Кирчева, Й. Кузманова, Сл. Славова, Т. Масалитинова, В. Бахчеванова), известни музиканти, певци и певици (Евгений Комаров, Лиляна Кисьова, Ирина Чмихова). Бяхме обединен от общи цели и стремежи колектив, който воюваше за издигането и утвърждаването на авторитета на институцията и професията, а по този начин – и на собствен престиж.

Искам да отбележа като положителен опит в работата на ДБИ практиката на нашите студенти, която се провеждаше неформално, с високо чувство за отговорност и високателност както от преподаватели, така и от студенти. Тя бе осъществявана всяка седмица в библиотеки и информационни центрове (аз ръководах практиката), а през лятото – един месец, със заплащане, в окръжните и др. големи библиотеки. В отговор на предизвикателствата на новото време по моя идея през 1969 г. открихме специалността „Научна информация“. Помогна ни ЦИНТИ, за да отговорим на потребността от специа-

листи за нарастващия брой информационни центрове и бюра.

Тук ще посоча нещо, което се случи с част от кандидатите за „научна информация“. За тази специалност кандидатстваха младежи и девойки, завършили езикови гимназии (английски и немски), но някои от тях напуснаха, за да учат във ВУЗ.

След мои командировки в Полша и Германия, както и след излизане на Постановлението за книгоразпространението (1978 г.), създадохме и специалността „Книгоразпространение“.

Събития, които бих откритола като особено вълнуващи за мен и колегията бяха: тържеството по повод откриването на новата сграда на ДБИ на 6 април 1977 г. и отбелязване на 25-годишния юбилей на института.

Нека не прозвучи нескромно – една от моите съкровени цели бе приобщаването на българските библиотечни специалисти към най-важната световна организация за библиотечната професия и библиотечната институция – ИФЛА. Моето редовно и активно участие в сесиите и дейността на ИФЛА започна след 1963 г., когато у нас се проведе редовната сесия и аз отговорях за организацията.

От 1964 г. до пенсионирането ми, даже и след това – до 1987 г. включително, с малки изключения, редовно участвах във всички сесии на ИФЛА. В началото ходех на собствени разноски, а по-късно бях служебно командирована. Избраха ме в Постоянния комитет по библиотечно образование, в който участвах 8 години.

Мисля, че тази моя дейност спомогна ДБИ да получи международна известност. Бе ми възложено да организирам, заедно с колегите от Института, три международни съвещания в България. На последното присъстваха: президентът на ИФЛА д-р Ханс Петер Гее, генералният секретар, членове на Постоянния комитет по образованието, шефът на Клирингхауз от САЩ, представители на Федерацията на документалистите и архивистите, представител на ЮНЕСКО. Всич-

ки високо оценеха съвещанието и усилията на българското домакинство. Като представител на Постоянния комитет по образованието към ИФЛА бях гост на семинара на китайските библиотечни специалисти в Пекин. Там аз представих цветен диафилм за ДБИ, който направи силно впечатление. Ползвала съм го и съм го показвала и при други мои посещения в различни страни като член на Постоянния комитет по библиотечно образование към ИФЛА. Той е на английски, немски и руски език.

С голям успех премина във Виена конференцията с библиотечни работници, представители на министерството и др. институции, организирана от мен като член на Постоянния комитет на ИФЛА с помощта на Българския културно-информационен център във Виена – дом Витгенщайн. Към моя доклад за библиотечното дело и подготовката на библиотечни кадри в НРБ бе представен и цветният диафилм за ДБИ. Доклад изнесох и в Братислава пред голяма група българи, и също прожектирахме диафилма. Дано не прозвучи нескромно, но по случай 50-годишния юбилей на ИФЛА в Брюксел (1987 г.) ръководството покани на свои разности 2 души – англичанинът Антъни Томпсън – бивш генерален секретар на ИФЛА, и мен.

Т. Бончева: За директорите преди Т. Топалова нямам впечатления. Но поемайки функциите на директор на ДБИ от Т. Топалова, искам да споделя своите впечатления от нея: настойчива и упорита при преследване на целите, делова, бликаща от енергия, инициативна. Тя успя да издигне авторитета на института, участваше много активно в дейността на библиотечни организации, ръководеше екипа на равнище, осъществи построяването на сграда, което за онези времена изискваше много усилия, амбиция. Спомням си тържеството по повод началото на строежа.

След нейното пенсиониране поех ръководството на института с Любен Георгиев – зам.-директор. С него бяхме много добър

екип, имахме много етични отношения, взаимно разбиране и сътрудничество в името на общия успех. За мен основата на успешната работа – това е коректността, етиката между партньорите, чувството за колегиалност.

Моята равностойка за времето, когато бях директор на ДБИ, включва както новите аспекти в дейността, така и някои трудности. Ако трябва най-общо да характеризирам климата, бих казала, че той бе спокоен, предразполагащ към нормална работа преподавателите и останалите служители.

Моите изисквания към екипа, с който работех, изложих на първия съвет. А те бяха: преди всичко колегиалните отношения, никой да не говори против другия. Може би и това бе причината за спокойната атмосфера.

Преподавателите бяха с чувство за отговорност, имаше ред.

Аз по природа съм по-въздържана в емоционално отношение човек, по-балансирана.

Това естествено намери израз и в принципите на ръководство.

Една от първите ни задачи бе основна преработка на учебните планове и програми. Освен това привлякохме нови преподаватели.

Успяхме да издействаме акт за собственост на сградата. Трудности срещнахме с местния съвет за определяне границите на площта. Беше планирано да се направи ограда, но това стана по време на мандата на следващия директор – Петър Петров.

Най-голяма трудност бе осигуряването на необходимите финансови средства. Това се постигаше с неимоверно големи усилия. С преподавателския състав съм нямала никакви трудности.

Като ръководител на ДБИ, аз бях амбицирана да продължа започнатото дело от директорите преди мен и конкретно всичко окова, което бе направила Т. Топалова, и да внеса своя дял в развитието на библиотечния институт, който си пробиваше път и печелеше висок обществен престиж. Увереност в успеха и на новите начинания черпех от отго-

ворното отношение на целия екип, а също и защото разчитах изцяло на подкрепата от моя заместник Любен Георгиев.

П. Петров: В периода май 1990–май 1994 г. бях директор на ДБИ. Приех този пост в изключително трудно, сложно време, белязано като начало на промените в България след 10.XI.1989 г. Това беше време, когато бушуваха горещи политически страсти в обществото и естествено и в колектива на института.

По-важното обаче е, че в цялото общество и в частност в нашия институт, предстояха радикални промени.

Една от първите ми задачи беше да привлека нови преподаватели, поради застаряването на преподавателския състав. Но голямата цел бе да се съхрани институтът, защото имаше опити той да бъде ликвидиран по един или друг начин. Трябваше да бъде реализирано Постановление № 59 на Министерския съвет за интегрирането на полувисшите институти към съответните университети. Първоначалното решение беше да се интегрираме със Софийския университет, но поради техния отказ, трябваше да се търси друго решение. То бе да се интегрираме с Великотърновския университет. За реализирането му се изискваха доста усилия и от двете страни. С удовлетворение и признателност трябва да кажа, че ние срещнахме от страна на ръководството на Великотърновския университет, на ректора, доц. Попов, и на зам.-ректорите доц. Буров и доц. Харалампиев, пълно разбиране и получавахме необходимата помощ. В университета бе създаден координационен съвет, който осъществяваше методичното ръководство на учебната работа в института: утвърждаване на учебните планове и програми, обявяване на курсове, избор на преподаватели и др.

И така започна нов етап за учебното заведение – промяна в качеството на преподавателския състав.

До този момент в полувисшите институти преподаваха само преподаватели и старши преподаватели. Чрез атестиране всички

преподаватели в ПИБД бяха избрани за асистенти, старши асистенти и главни асистенти. Създаде се за пръв път възможност в института да работят хабилиитирани преподаватели. На практика всички конкурси от този момент бяха спечелени от кандидати на науките, които имаха възможност след това да се хабилиитират. През този период за пръв път на щатна работа бе привлечено хабилиитирано лице – доцент, като реален израз на промяната.

Като важна придобивка през този период нашите студенти получиха възможността да продължат своето образование във Великотърновския университет. Признаха им се двете години обучение в института. В резултат на интеграцията ни с ВТУ се откри при тях катедра за библиотечно образование. Направи се пробив и в състава на студентите – с увеличаване приема на повече момчета.

Друго важно направление в работата ни беше свързано с укрепване на връзките с различни институции, които имаха отношение към учебното заведение.

На първо място това бе Министерството на културата и по-специално Дирекция „Образование“, ръководена тогава от проф. Нелчо Тодоров. Много усилия бяха положени за развитие на отношенията на института с Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, с която сключихме договор за съвместна дейност, Централната библиотека на БАН, Софийската градска библиотека, с голям брой библиотеки в София и провинцията, с катедрата по „Библиотекознание и информационни науки“ на Софийския университет и др.

В центъра на вниманието ми беше и грижата за съхраняване и развитие на материалната база. Много усилия бяха положени за изграждане на оградата, защото предприятието, което трябваше да я изгради (предварително получило парите за строежа), беше в ликвидация.

С голяма настоятелност всяка година трябваше да осигурим чрез бюджета сред-

ствата за текущи ремонти. С удовлетворение си спомням, че благодарение на установените много добри отношения с Фондация „Отворено общество“ в института бе създаден първият за нашето учебно заведение компютърен кабинет, където студентите получаваша начална компютърна подготовка.

През първите години на мандата успяхме да запазим традицията за размяна на студентски групи по време на летния стаж. Нашите студенти посещаваха Ленинград, а руски студенти гостуваха в България. Осигурявахме възможност на преподаватели да участват в международни научни конференции и други инициативи за обмен на професионален опит.

Установихме традиция за ежегодно организиране на научни конференции по проблеми на библиотечното образование с участието на наши преподаватели, специалисти от практиката и други научни институти.

През 1990 г. тържествено отбелязахме 40-годишнината от създаването на института. На тържеството присъстваха голям брой гости, проведе се юбилейна научна конференция, институтът получи много поздравления за своята дейност.

Доц. д-р. Св. Габровска: Аз бях първият хабилитиран преподавател – доцент – в ПИБД по теория на научната информация, зам.-директор по учебно-научната работа. С г-н Петър Петров бяхме много добър екип.

Като предисловие към моето изложение, искам да отбележа, че всеки от предишните директори е дал своя принос за успешното развитие на института, особено г-жа Т. Топалова.

Аз тази година отбелязвам 35-годишна преподавателска дейност в нашето училище (като хоноруван и щатен преподавател). Ако трябва най-общо да характеризирам периода, когато бях директор и ректор, ще го определя като най-тежък в развитието на учебното заведение, но и в моя живот. По характер съм енергична, инициативна и борбена, воювам, докато реша възникналия проблем. А пред мен се появиха много проблеми – един

решавах, възникваше нов. Нямах време да си отдъхна. Понякога трябваше да вземам светкавични решения.

Поемайки ПИБД, положих усилия да се запази като самостоятелно учебно заведение. Промените в законодателната база неведнаж поставяха проблема за оцеляването му, тъй като той беше полувисш. Надвисваше реална опасност да се претопи в състава на поголеми университети. Така че първата ми задача беше да се запази той като уникално учебно заведение, защото при нас се подготвяха не само библиотекари, но и информационни специалисти и специалисти в областта на книгоразпространението.

Възникна необходимостта да се внесат корекции в Закона за висшето образование, като се включи текст за самостоятелните колежи.

За да се достигне до такъв резултат, трябваше да се осъществи нелека предварителна работа с цел да убедя депутатите. От друга страна съществуваше опасност от съпротива на университетите, които имаха голямо желание сградата и богатата материално-техническа база да стане тяхно притежание.

Успях да осигуря подкрепата на проекта за преобразуване на ПИБД в колеж като самостоятелно висше училище – от Министерството на културата, МОН и МС. Това изискваше много сили, енергия и време. Дълъг бе пътят на този проект, докато стане реалност – от Националната агенция за акредитация към МОН, за да се получи одобрението на МС и на Комисията за наука и образование към парламента и да влезе в пленарна зала за решаване.

Най-голям натиск – да не се реши този ключов проблем за нас, беше упражнен по време на управлението на служебното правителство, с цел да влезем в състава на СУ „Св. Климент Охридски“. На уловката или да се съглася, или да бъдем лишени от държавна поръчка, аз отговорих с един тактически ход – заявих, че се отказвам от държавна поръчка и минаваме на нулев прием. Това смути пред-

ставителите на ръководството на МОН, тъй като не очакваха такова предложение. Всъщност, борбата не беше за института като учебно заведение, а за сградата и базата (създавани в продължение на 40 години с усилията на директори и преподаватели). Никога няма да забравя думите на зам.-министъра по висшето образование, който ми заяви: „Всъщност вие не ни трябват, трябва ни вашата сграда.“

Така борбата за запазването и преобразуването на института в самостоятелен колеж стана моя съдба, цел, важен стимул в моя живот. В тази борба особено ми помогна натрупания от мен богат административен опит като ръководител на Центъра за научна информация на БАН, който бе спечелил висок престиж у нас и в чужбина, но бе закрит като жертва на политическа конюнктура. Сега този акт се отчита като грешка. Тогава аз напуснах битката, нещо неприсъщо за моята личност. Този отказ и до днес ми тежи като Дамоклев меч. Приемайки функцията на директор на института се заклех да не допусна втори път закриването на една уникална институция и да се боря с всички сили и средства, за да доведе борбата до успешен край.

И така успях да внеса проекта в 37-то Народно събрание (1996 г.), но за съжаление, предсрочно прекратиха заседанието и той не можа да мине. И отново трябваше да извървя познатия път – убеждаване, преговори, за да влезе в 38-то Народно събрание. Голяма подкрепа получих от Ема Московска – тогава министър на културата, от Веселин Методиев – министър на МОН и вицепремиер, и от другите колеги от двете министерства, особено г-жа Е. Добрева и М. Петров от МОН и г-жа Л. Димитрова и Л. Мисова от МК. Всички те ми съдействаха за бързо преминаване през различни инстанции. Пълно разбиране прояви и председателят на Комисията за наука и образование към парламента Георги Панев, както и председателят на НС – Й. Соколов. На всички тях и на много мои приятели и познати искам да изкажа най-сърдечна благодарност за съпричастността и съдействието.

И така, след неуморни усилия, на 17 юни 1997 г. Народното събрание прие решението да преобразува ПИБД в Колеж по библиотечно дело – самостоятелно висше училище, обучаващо студенти в образователно-квалификационна степен „специалист“.

Въведена бе предвидената в проекта качествено нова специалност, съответстваща на обществените потребности от специалисти в тази област – специалност „Информационни технологии“. Тя не е наследник на специалността „Научна информация“ в ПИБД. Моята заслуга е в това, че за първи път в България тази специалност беше въведена в нашето висше учебно заведение. За целта привлякох едни от най-квалифицираните специалисти в областта на информатиката, информационните и комуникационните технологии за преподаватели в КБД. Откриването на тази нова специалност бе естествено следствие от навлизането ни в новия информационен XXI век. Но проблемите не свършиха дотук, те се увеличаваха. На дневен ред възникна задачата за нова организация на управлението и дейността на КБД, тъй като ставаше въпрос за нов тип висше училище.

На първо място предстояха избори за качествено нови ръководни органи, Общо събрание, Академичен съвет, ректор, Контролен съвет и други, осигуряване на 50% хабилитиран преподавателски състав, като се привлечат хабилитирани лица, за да се изпълнят изискванията на ЗВО.

Друга задължителна стъпка беше създаването на нова нормативна база – качествено нов правилник за устройството, управлението и дейността на КБД и над 10 други правилници и наредби, създаващи необходимите предпоставки за функционирането и изграждането на КБД като самостоятелно ВУ, като единен механизъм. Тази дейност също отне много време и усилия.

Задължително се изискваше предварително проучване на най-добрия опит на други висши училища и колежи. Новите задачи

произтичаха една от друга.

Преобразуването на института в КБД включваше разработване и на нови учебни планове, различни от дотогавашните, включването на нови дисциплини, справки за учебни планове и програми на аналогични учебни заведения във водещи страни в Европа и света. С други думи – усъвършенства се методологията и инструментариума, управлението на качеството на учебния процес на базата на възприетия от нас мултидисциплинарен подход, като начин на обогатяване на учебните планове и съдържанието на учебните програми. Така се очерта обликът на новото висше училище – колежът, в чийто рамки се решаваше проблемът за съотношението между фундаменталните и приложните знания, за релацията между отделни дисциплини и специалности. Новите учебни планове трябваше да бъдат както в съответствие с европейските и световните стандарти, така и с държавните изисквания и потребностите на пазара на труда; да включват различни модули, да се базират на принципите отвореност, перспективност, практическа насоченост и др. Образователно-квалификационната степен „Специалист по...“ трябваше да осигурява не само теоретични знания, но и сериозни практически умения на специалистите с висше образование, за да са конкурентноспособни на пазара на труда. Наложиха се да се въведат два вида практики: учебна и специализираща. Тези практики завършваха с курсови работи, защитавани пред комисии, в които участват хабилитирани преподаватели. В много случаи те прерастваха в дипломни работи. Специалният нормативен документ за организацията на практиките също беше нов момент в работата на колежа. Успехът на учебния процес в голяма степен зависи от една качествена и стабилна система за прием на студенти с оглед изискванията на пазара на труда, където трябва да се котира добре и нашият образователен продукт.

През 1998–1999 г. експериментирахме

нова система за прием на студенти – тестова плюс традиционни изпити (т.е. смесена). Въз основа на получените положителни резултати преминахме само към тестова система, която осигури по-качествен подбор на студентите.

Гордея се, че в този етап от развитието на колежа, успях да привлека такива уважавани специалисти за преподаватели като академик Васил Сгурев, академик Евгени Головински, ст.н.с. Севдалина Гълъбова, доц. П. Байров, ст.н.с. Кремена Зотова, ст.н.с. М. Герасимова, ст.н.с. Ц. Стайкова и мн. др., чиито имена не мога да изброя. По този начин се увеличи хабилитираният състав, 70% от преподавателите са доктори.

Тук е мястото да отбележа един много голям недостатък на колежанското образование в България – формулираната образователно-квалификационна степен „специалист с висше образование“ няма аналог в друга държава. В нормалните страни завършилите колеж получават степените „бакалавър“ и „магистър“. За нас тази степен беше бариера за сключване договори за сътрудничество с висши учебни заведения от развити страни, тъй като образователно-квалификационната степен „специалист“ не съответстваше на техните образователни степени.

Продължих традиционно отличните отношения на колежа с Великотърновския университет, като бе осъществена функционално-технологична интеграция. Особено ценна стъпка за доброто професионално бъдеще на нашите възпитаници беше сключеният договор между двете учебни заведения за продължаване образованието на завършилите колежа в бакалавърска и магистърска степен на наша територия.

Сред проблемите, с които се сблъсках, най-тежък беше този по конструктивното укрепване на сградата, тъй като тя потъваше и се цепеше по централната фуга. Решаването на проблема изискваше изключителна настойчивост, постоянство и дипломатичност. Трябваше да се издействат целево капита-

лови средства от бюджета на Министерство на финансите и от Националния фонд за бедствия и аварии, да се подготви нов проект, който да бъде приет от експертен съвет, да се избере фирма-изпълнител чрез конкурс и др. Специално внимание беше отделено на противоземетръсното укрепване, тъй като сградата беше укрепена само до 4 степен по Рихтер. Преживях доста драматични моменти, изправена пред рискови ситуации, за вземане на най-трудните решения в живота ми. Но все пак – успех. С това не свършиха проблемите около сградата и терена. Очерта се друга приоритетна задача – преактуване на имуществото (земя, сграден фонд) на КБД, тъй като имотът се водеше на Министерство на културата. Опрях и до Държавната комисия за узаконяване на сградата и терена като публична държавна собственост. След като получих необходимото решение, появили се нови перипетии. Областната управа се опита да подмени акта за публична държавна собственост в акт за частна държавна собственост с тенденция да продаде сградата. Най-драматична се оказа битката за спасяване на сградата през 2003 г., когато министър Муравей Радев предяви искане сградата да се даде на Министерство на финансите за териториално-данъчна администрация. И отново нерви, сили за устояване и справедливо решение, преодоляване на бюрокрацията. След това пък Столичната община, отдел „Архитектура“, искаше да отнеме част от двора за улица (където е физкултурната площадка). Но и този неприятен и неочакван проблем беше преодолян и още много други, на които няма да се спирам. Паралелно трябваше да се осигуряват нормални заплати за преподавателите, съответстващи на останалите висши учебни заведения, тъй като при нас заплащането беше най-ниско, защото като ПИБД бяхме в сферата на културата. И отново се наложи да се урежда този въпрос с Министерство на финансите.

Преборих се и с държавната поръчка за прием на студенти за учебната 1997/1998 г.,

въпреки че бях заявила нулев прием. И всяка година продължавах, в рамките на възможното, да осигурявам по-големи държавни поръчки.

Освен конструктивното и противоземетръсното укрепване на сградата, непрекъснато осъвременявахме материално-техническата база на КБД. Създадохме още един компютърен клас за мултимедийни технологии, обновихме компютрите на другия клас и ги свързахме в локална мрежа с достъп до Интернет, закупахме и получихме като дарение от американски университети АБД и т.н. В тези класове студентите овладяват мрежите и мултимедийните технологии, системния софтуер и редица пакети приложни програми. В единия компютърен клас беше внедрена интегрирана библиотечно-информационна система, разработена на базата на програмния продукт CDS/ISIS for Windows на ЮНЕСКО – най-разпространения програмен продукт в нашите библиотеки. Системата ни беше дарение от фирма „Софтглиб“ ООД, а размножителната техника ни дари Фондация „Отворено общество“.

Библиотечният фонд на Библиотечно-информационния център на колежа значително беше обогатен с подкрепата на Фондация „Отворено общество“, Центъра за демокрация, Библиотеката на Американския университет в Благоевград, Гьоте институт и мн. др., както и със собствени средства. В резултат центърът разполагаше с абонаменти на основни български и чуждестранни библиотековедски и информационни списания, които липсват в НБКМ и Университетската библиотека.

Закупахме програмната система на ЮНЕСКО CDS / ISIS for Windows за нуждите на библиотеката и беше създаден електронен каталог, който непрекъснато се допълва с нови бази данни.

Успяхме да автоматизираме голяма част от административните дейности (финансово-счетоводна отчетност, материално-техническо снабдяване, кандидат-студентски кам-

паний, изработване на дипломите) и др. Направеното от създаването на колежа до днес за усъвършенстване на материално-техническата база, за обогатяването на фонда на Библиотечно-информационния център не е малко, но все още не отговаря напълно на изискванията за учебен процес на най-високо равнище.

Искам да се спра и на още една важна насока. Докато бях ректор, положихме огромен труд по подготовката за институционална и програмна акредитация на КБД. Институционалната акредитация завърши успешно. Получихме максималния 5-годишен период, който може да се дава. Съчетавайки приемствеността и промяната като принципен подход в работата, организирахме две чествания: за 45-годишнината и 50-годишнината от създаването на първото учебно заведение за библиотекарите у нас. Второто честване беше осъществено със средства, дарени от фирми.

Колежът винаги поддържаше много добри, колегиални отношения с НБКМ, Катедрата към СУ, Столична библиотека, ЦБ на БАН, Фондация „Отворено общество“, Британски център, НАЦИД, Централна медицинска библиотека, Гьоте институт, библиотеките в страната с различен профил и др.

Не съжалявам, че в един момент от живота си реших да се откажа от научната кариера и да се посветя изцяло на работата за запазването и утвърждаването на учебното заведение, което от полувисш институт се превърна в колеж, а вече е и Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии (с бакалавърска и магистърска степени и научен съвет за присъждане на степени д-р, доцент и професор).

И ако трябва да започна отначало, пак бих се борила за нашето уникално учебно заведение. Същевременно искам да изкажа искрена благодарност на екипа и на административния персонал, с които работих и които винаги ме подкрепяха и активно участваха в

изграждането и утвърждаването на новото висше училище.

Нещо, което много желаехте, а не можяхте да постигнете?

Т. Топалова: Неведнъж по времето, когато бях директор на ДБИ, предлагам институтът да се превърне във висше учебно заведение, но за голямо съжаление, не стана.

Т. Бончева: Имаше идея институтът да стане висше учебно заведение, но това не се случи. Причините не знам. За щастие, сега вече тази идея е реалност.

Какъв социален престиж си извоюва учебното заведение през изминалия период?

Т. Топалова: И у нас, и в международен мащаб, учебното заведение-юбиляр си извоюва висок престиж и авторитет в подготовката на висококвалифицирани библиотечни и информационни специалисти.

Т. Бончева: Учебното заведение-юбиляр за 55 години показва колко то е необходимо като източник на специалисти. Утвърди се като важен фактор за образованието и културата на нашия народ. От своето създаване до днес ДБИ, по-късно КБД, спечели висок социален престиж. Възпитаниците му се изявяват като уважавани специалисти и с благодарност съзнават, че основните знания и умения са придобили именно тук.

П. Петров: Нашето учебно заведение си извоюва високото признание на обществото и продължава да издига своя престиж. Това в момента се потвърждава от високия рейтинг на СВУБИТ, отразен и в българските медии.

Доц. д-р Св. Габровска: Колежът се стабилизира, постигна устойчиво развитие и доказва своята модерна идентичност като самостоятелно висше училище в областта на библиотекознанието, информационните технологии и книготърговията, зае своето място на водещ колеж, запазвайки и доразвивайки традициите на полувисшия институт. Той се вписа в системата на висшето образование у нас и получи признание на висше училище, подготвящо висококвалифицирани, личностно мотивирани и адаптивни към пазара на

труда специалисти. Израз на този извод е повишеният интерес, увеличаващият се брой на кандидат-студентите и високата оценка на Националната агенция за акредитация.

Вашият поглед към перспективите на СВУБИТ в близък и далечен план?

Т. Топалова: Много се радвам, че най-сетне се сбъдна една отдавнашна моя и на библиотечната общност мечта – първото самостоятелно учебно заведение за библиотекари у нас да стане колеж, а сега вече има и статут на висше учебно заведение.

Откритите нови специалности са напълно в духа на новия информационен XXI век. Извършените преобразования под ръководството на ректора – проф. Ст. Денчев, заслужават положителна оценка и вярвам, че бъдещето ще оправдае неговите усилия.

Т. Бончева: Безспорен успех е откриването на нови специалности в съответствие с потребностите на информационния XXI век. Размахът, мащабът на идеите, които осъществява сега ръководството, бележат нов етап в развитието на нашето висше учебно заведение.

П. Петров: Има големи перспективи да заеме своето достойно място в информационната сфера, чиято сърцевина са библиотеките.

Надявам се на мъдростта на ръководителите да защитят позициите на СВУБИТ сред висшите учебни заведения у нас.

В средносрочен план най-добрата перспектива е СВУБИТ да стане Балкански център за обучение на библиотечно-информационни специалисти. Това е една моя идея и голяма мечта по време на директорския ми мандат.

Доц. д-р Св. Габровска: Да се запази като уникално специализирано висше училище, разширявайки своите специалности – например, електронен бизнес, библиотечно-информационни комуникации и др. Налице са всички предпоставки СВУБИТ да се превърне в Балканско специализирано висше училище. В близък план – да продължи модернизирването на МТБ, да се повишава качест-

вото на учебния процес в синхрон с изискванията на новия информационен век, да се активизира международната дейност – участието в международни проекти и договори с аналогични учебни заведения за движение на студенти, преподаватели, идеи.

Специално внимание следва да се отдели на кредитната система, създаваща възможности за развиване на творческия потенциал на студентите с акцент на извънаудиторната заетост. СВУБИТ трябва с бързи темпове да се интегрира в европейското пространство на висшето образование. Задължително изискване в този контекст е въвеждането на европейското приложение към българските дипломи.

Една от перспективните форми на съвременното обучение, утвърдено в ЕС и в целия свят, е дистанционното обучение, което трябва да се въведе и в СВУБИТ. Това е сложен и труден процес, изискващ солидна подготовка – организиране на дигитални курсове, форми на изпити и др.

Важна наша задача е продължаващото обучение. Създаденият Център за продължаващо обучение в нашето висше училище трябва да започне да функционира, като се разработят учебни програми и прилагат различни форми и модули, и се ползва максимално опитът на водещи страни. Развитието на този център предполага рационалното ползване на наличната МТБ.

В перспектива може да се мисли за формирането на образователен консорциум на специализираните висши училища в България, а също не и в Балканския регион – едно ново явление във висшето образование, целящо създаването на обща инфраструктура и съвместно провеждане на учебни курсове.

Как оценявате професионалната реализация на вашите възпитаници?

Т. Топалова: Може да се каже, че този изключително важен за престижа на едно учебно заведение критерий по мое време бе твърде висок. Държавната политика изискваше централно разпределение на завършилите –

80% от нашите възпитаници имаха осигурени работни места, а до края на годината и останалите 20%. Нямахме проблеми в тази посока, защото бяхме улеснени и от самия механизъм за приема – по окръзи, в зависимост от реалните потребности на библиотеките и информационните звена. Аз ползвах данните на държавната статистика за възрастта на библиотекарите. Така можехме да се ориентираме колко от тях подлежат на пенсиониране и на тази основа планирахме приема. И нещо друго – поддържахме много добри и непрекъснати връзки с библиотеките от страната. Помагаше и отдел „Библиотеки“ към КК.

Много съм благодарна на преподавателите и служителите, а и на нашите възпитаници през 27-те години, когато работихме заедно, и успяхме да дадем приноса си за развитието на библиотеките у нас. Нашите възпитаници могат да се срещнат в различни библиотеки и информационни звена по цялата страна и се ползват с много добро име. Не мога да говоря за реализацията на студентите от колежа и висшето училище, защото не знам каква е ситуацията. От СВУБИТ все още няма завършил випуск, за да разбере за реализацията им и тяхната подготовка. Но съм убедена, че ако се постигне добра връзка между новите специалности с реалните потребности на библиотеки, информационни звена, музеи и други държавни и частни институции, които се нуждаят от информационни специалисти, ще има и добра реализация.

Т. Бончева: По мое време всички завършили имаха осигурена работа – както по силата на разпределението, така и защото бяха по-малко на брой. Оценявайки колко своевременно и полезно е откриването на нови специалности и образователно-квалификационни степени в специализираното висше училище, аз изпитвам същевременно и известна тревога за професионалната реализация на сегашните випускници, за техните професионални перспективи. Като обективна предпоставка ще посоча силното намаля-

ване броя на библиотеките, информационните центрове и книжарниците у нас.

П. Петров: Все още не е изградена ефективна система за професионална реализация на нашите възпитаници. Но този въпрос е на дневен ред и ще бъде решен.

Доц. д-р Св. Габровска: Нашите възпитаници имат добра реализация. Много от завършилите заемат отговорни постове в държавната администрация и частния бизнес, в авторитетни институции, работят в архиви и документални центрове на вестници и списания, издателства, медии, фирми и компании от държавния и частния сектор, в библиотеки и информационни центрове на университети, книжарници. Някои се реализират в библиотеки и информационни институции в различни страни на света. При реализацията им се наблюдават в последно време трудности, произтичащи от пренасищане на кадри поради намаления брой библиотеки.

Затова професионалната подготовка трябва да бъде с по-широк профил (по посока на информационни и комуникационни технологии), за да могат да работят и в други сфери.

Трябва да продължи работата за създаване на ефективна система за следене на реализацията на завършилите випускници, включваща проучване на потребителското мнение и мнението на студентите за образованието, което получават, с цел да се очертае по-цялостна картина за съответствието между качеството на обучението и реалните потребности от подготвените специалисти.

Какво цените у съвременните млади хора, което ги отличава от предходните поколения? А какво не одобрявате?

Т. Топалова: Не искам да бъда съдник на съвременните млади хора, защото те са плод на своето време. А времето, в което живеем, е объркано, изпълнено с противоречия, сложно.

Сега, когато парите властват, аз се страхувам за младежта – да не бъде обладана от желанието за бързо и лесно натрупване на пари, без оглед на средствата. Така може да загуби духовните си цели и стремежи.

Т. Бончева: Аз разделям хората на две: сериозни, добри специалисти, отговорни във всичко. Другата част, която, за съжаление, е много по-голяма, учи повърхностно и работи също повърхностно. Не мога да кажа, че в България няма добри специалисти, но в по-голямата си част те не са на необходимото равнище. А това е, защото и изискванията са малки. Имам лични впечатления от САЩ, а и в други развити страни е така – работи се два пъти повече отколкото у нас.

Младите хора се моделират. Не можем да ги обвиняваме за недостатъците, защото социалните условия и общият климат ги формират. Смятам, че ако се повиши чувството им за отговорност и задълбоченост в обучението, те ще се научат да работят пълноценно, много по-качествено, отколкото днес.

П. Петров: Нещата не трябва да се генерализират. Не могат младите хора да се подвеждат под един знаменател. Една част от тях проявяват интерес и задълбочено отношение към изучаваните дисциплини, ползват Интернет, имат информация с голям обем и обхват. Сегашните младежи са по-свободолюбиви, не се страхуват да изразят мнението си. По-агресивни са, борбени, действени, умеят да преследват и постигат поставените цели. Друга част не са достатъчно ангажирани, нямат житейска стратегия, целенасоченост, повърхностни са, действат според това, което им е изгодно за момента.

Моето мнение е, че ценностната система на съвременните хора не е достатъчно ясно изградена. А това се чувства още по-силно при младите. Глобализацията и съвременните световни, изключително динамични процеси във всички области на социалния живот са основата за разпада на традиционни ценности и появата на нови ориентири, за рязката смяна на приоритетите. Но всичко това е процес, който продължава.

Доц. д-р Св. Габровска: Живеем в свят глобален, дигитален, полицентричен и диалогичен, свят на знанието и бързите технологични промени, но и свят на негативна по-

ляризация на ценностните системи. И естествено е това да оказва съществено влияние върху житейската философия на младото поколение. Расте едно различно от предходните младо поколение. Част от нашите студенти не са достатъчно мотивирани, а целите им най-често са потребителски. Повече се интересуват от дипломата, а не от самото образование. По-голяма част от студентите обаче активно участват в учебния процес. Те са амбициозни, задълбочени и трудолюбиви.

Младите хора днес са по-адаптивни, по-агресивни и самоуверени, но и същевременно по-отговорни, свободолюбиви, самостоятелни – това е Интернет поколение. То има пред себе си океан от информация на глобалната мрежа, ползва електронна поща и др. съвременни форми на комуникация.

Развиват се и неблагоприятни процеси – например спадане качеството на образованието от I до XII клас – особено по български език и литература. Сблъскваме се с неграмотност и недостатъчна обща култура.

Вашата представа за бъдещето на библиотечната институция и библиотечно-информационната професия?

Т. Топалова: Въпросът е спорен. Едно от схващанията е, че съвременните технологии ще изместят библиотеките (т.е. книгата). Мисля, че значението на книгата за интелектуалното развитие на личността и в бъдеще не може да бъде пренебрегнато, а също и като източник на по-задълбочена обстойна информация.

Свидетели сме на едно много положително явление – превръщането на библиотеки в съвременни обществени информационни центрове. У нас този процес е в развитие, въпреки че главното затруднение са недостатъчните финансови средства.

Т. Бончева: Изграждането на необходимите качества у бъдещите специалисти е част от нещо по-машабно – подобряване на средата, усилията за развитие на всеки човек у нас, особено на младите, за да гарантира доб-

рото бъдеще на нацията. Библиотечното образование не може да се подобрява, ако не се промени положително цялостно състоянието на държавата.

П. Петров: Независимо от появата на трудности от различен характер, библиотеките няма да престанат да заемат достойното си място като центрове на информация и култура. Трябва да се очакват значителни промени в резултат от развитието на новите технологии и динамиката в проблемите и интересите на ползвателите на библиотеки. В бъдеще трябва да очакваме значително издигане престижа на библиотечно-информационния специалист, който ще бъде незаменим консултант в търсенето на необходимата за потребителя информация. Стимулирането, според мен, ще бъде в зависимост от обслужваните лица. Това ще бъде справедлив критерий за адекватно възнаграждение за положения труд. Нещо, което на сегашния етап у нас, е болен, нерешен проблем.

Доц. д-р Св. Габровска: Новите информационни и комуникационни технологии навлизат във всички библиотечни дейности, променят основни функции на библиотеките.

Библиотечно-информационните специалисти поемат функциите на консултанти,

информационни брокери, навигатори в глобалната мрежа за ориентация на читателя в качествената, най-ценната необходима информация, както и за предоставянето на организирано знание.

В библиотечното образование ще съществуват и традиционни дисциплини, които са фундаментът на професията, паралелно с информационните и комуникационните технологии. Успоредно и успешно се развиват процесите за модернизация на библиотеки и превръщането им в обществени информационни центрове и създаването на виртуални, електронни библиотеки.

Книгата няма да загине, защото тя е паметта на човешката цивилизация. Тя е уникална с въздействието върху човешката психика (емоции, чувства, преживявания).

Вашето житейско кредо?

Т. Топалова: Човек трябва да обича работата, която извършва, да бъде всеотдаен, настойчив, докато постигне избраната цел.

Т. Бончева: Истината – и само истината!

П. Петров: Създавай и управлявай!

Доц. д-р Св. Габровска

Да искаш – значи да можеш!

Интервюто взе

д-р Константина Недкова

КАК БЕ СЪЗДАДЕН ДЪРЖАВНИЯТ БИБЛИОТЕКАРСКИ ИНСТИТУТ

СТН.С. КОНСТАНТИНКА КАЛАЙДЖИЕВА

Началото... Беше преди повече от половин век. Много подробности са позабравени или избледнели, но основното е запазено в паметта като стара филмова лента.

Беше 1950-а. Усилно и трудно време. Преди по-малко от две години бе подписан мирният договор след най-кръвополитната война на човечеството. Страната ни бе мобилизирала всички сили за възстановяване на довоенното производство, за индустриализация с бързи темпове, за създаване на по-производително селско стопанство.

Успоредно с усилията за икономически просперитет, бяха дадени насоки за развитието на българската култура и бе създаден Комитет за наука, изкуство и култура (КНИК). С изключение на образованието, КНИК имаше за задача да подпомогне развитието на цялостния духовен живот в следвоенния период. В структурата му бяха създадени три управления: 1) за висшето образование, 2) за изкуствата и 3) за културно-просветните учреждения и художествената самодейност. Въпреки обширната и разнородна сфера за управление, Комитетът имаше малочислен щат. Помещаваше се в неговия частна сграда на бул. „Руски“ 8 (срещу Руската черква, до Унгарския културен център).

През юни 1950 г., по предложение на Народната библиотека, бях назначена в КНИК, за да организирам отдел „Библиотеки“. Бях млада, ненавършила 30 години, неопитна и като професионалист, и като администратор. Зад гърба си имах само завършен през 1948 г. шестмесечен курс за библиотекари-висшисти. Имах обща представа за извършваните функции от тогавашната НБ и известен

опит от читалищната дейност преди 9 септември (в читалище „Г.С. Раковски“ – София РМС провеждаше легалната си дейност с младежите от кв. „Захарна фабрика“).

Допълнителна школа по библиотечните въпроси бе за мен назначаването ми през 1949 г. в стажантския курс за подготовка на библиотекари. Ръководител беше д-р Хр. Тренков, втори сътрудник – Дора Ганчева, а аз бях третият човек с най-ниска квалификация. Едногодишната работа в стажантския курс ми даде много възможности за повишаване на професионалната ми квалификация.

Отдел „Библиотеки“ бе разкрит към управление „Културно-просветни институти и художествена самодейност“ на КНИК. За първи път в културната ни история нашата държава създаваше управленско звено, чиято задача бе да подпомогне развитието на библиотечното ни дело. Като се изключи Законът за народните библиотеки, създаден от правителството на Ал. Стамболийски, българската държава никога в миналото не бе проявявала цялостна грижа за организацията на библиотеките. Съществуващият Върховен читалищен съюз (ВЧС) в миналото считаше читалищата за културно-просветни дружества, без да отделя читалищните библиотеки като самостоятелно функциониращи общообразователни библиотеки. Това традиционно отношение за съжаление бе възприето и от Съюза на народните читалища (СНЧ) след 9 септември.

Навлизах в неизследвана територия без реална представа какво трябва да се предприеме.

Първата ми задача бе да установя реалното състояние на библиотеките в страната.

Както е известно, основното предназначение на всяко статистическо наблюдение е възможността да се правят изводи и да се вземат правилни управленски решения. Въпреки моята тогавашна неопитност, интуитивно се насочих към тази задача. Освен мен, в новосъздадения отдел бе назначена Тодора Топалова и един технически сътрудник, който изцяло се занимаваше с отпечатването, разпращането и обработването на въпросниците до читалищата. Още виждам пред очите си бледосините формуляри-въпросници, които бяха отпечатани и разпратени от името на новосъздадения отдел. Попълнени и върнати бяха много по-малък брой от изпратените. Но и получените данни бяха отчайващи. Преобладаващият брой читалища притежаваха незначителен книжен фонд и нямаша редовен библиотекар. А това бяха по-добре работещите читалища, тъй като по-слабите изобщо не се отзоваха.

Получените данни фрапиращо се разминаваха с високопарните изявления на Съюза на народните читалища за уникалния самобитен характер на българското читалище и за неговата роля като фактор за културното развитие на нашия народ. Реалната следвоенна картина бе друга. Преобладаващата част от читалищата не притежаваха добри и редовно попълвани книжовни сбирки. Държавните субсидии в първите следвоенни години бяха недостатъчни, а и се изразходваха от местните читалищни дейци по тяхно усмотрение (напр. за духови инструменти или за костюми на художествената самодейност). Поради липсата на компетентен редовен библиотекар нямаше кой да отстоява необходимостта от закупуване на литература, да се грижи за обработването ѝ, за разпространението и за опазването на библиотечното имущество. Дори да се заделяха някакви средства, книжните сбирки се разпиляваха и не се оползотворяваха. Интелигенцията, която развиваше до 1944 г. активна дейност в читалищата, се бе пръснала по нови задачи.

Проведената анкета ни наведе на следните изводи.

Състоянието на читалищните библиотеки, особено в селата, беше лошо. Те не бяха в състояние на този етап да осъществяват голямата културна задача – да разпространяват книгата до всяко кътче в страната.

Но въпреки незавидното им състояние, читалищните библиотеки трябваше да станат бъдещите наши общообразователни библиотеки в селата и в малките градове и да не се допуска създаването на паралелна система от новосъздавани масови библиотеки.

Предстоеше огромна, трудна, многогодишна работа за тяхното превръщане в съвременни библиотеки, чието предназначение бе не помаловажно от училищата. Но както училищата не могат да функционират без учители, така и нашите библиотеки преди всичко се нуждаеха от професионално подготвени и мотивирани редовни библиотекари. Ето защо създаването на учебно заведение за подготовка на библиотекари стана приоритетна задача на новосъздадения отдел „Библиотеки“. Първоначалната идея бе да се настоява за създаване на ВУЗ, но след обсъждане в управление „Висше образование“ на КНИК бе възприето становището, че на този етап е по-целесъобразно да се създаде полувисш институт (подобно на педагогическите учебни заведения за подготовка на учители). На дадения етап това решение бе поподходящо, защото на страната бяха крайно необходими библиотекари за бъдещите окръжни, околийски и градски читалищни библиотеки. За селските читалища се предвиждаше да се провеждат от НБ 45-дневни курсове (вместо едноседмичните на СНЧ). Нуждата от библиотекари с висше образование се очакваше да бъде задоволявана от 6-месечните курсове, провеждани в НБ.

Създаването на Държавния библиотекарски институт стана приоритетна задача на отдел „Библиотеки“. За осъществяването ѝ се хвърлиха много усилия, което личи от бързината, с която се уреди този въпрос. Така например заповедта за назначаването ми в

КНИК е от юни 1950 г., а само след няколко месеца (и то ваканционни) вече е издадена заповедта за създаването на ДБИ (18 октомври 1950 г.).

Като илюстрация – за стремежа възможно най-бързо да се уреди този въпрос, си позволявам в скоби да разкажа една комична случка. Почувствахме неотложна необходимост от куриер, който да разнася писма, свързани с организирането на ДБИ. Позволих си да назнача човек, преди да е издадена официална заповед за създаването на института. Бях получила уверение от Управление „Висше образование“, че документът ще бъде подписан скоро. Куриерът (човек в напреднала възраст) работи двадесетина дни и се разболя. Заповед със задна дата за назначението му не можеше да бъде издадена, тъй като ДБИ още не бе създаден. Дядото започна да идва всеки ден, за да си иска парите. Наложих се да му ги платя от моята заплата.

Заплатата на куриера бе наистина само дребно, незначително и комично премердие, което илюстрира стремежа да се реализира бързопоставена цел, съчетан с липса на административен опит.

Трудностите и сериозните грижи, свързани с назначаването на подходящ ръководител за новото учебно заведение, както и с намиране на сграда, тепърва предстояха.

Отдел „Библиотеки“ настояваше ДБИ да се оглави от ръководител, познаващ отблизо библиотечните проблеми, теорията и практиката на библиотекознанието и библиографията. Но след като бе подписана заповедта за създаване на ДБИ, ръководството му премина към управление „Висше образование“. От там бе предложена кандидатурата на Тодор Попилиев, като тя се отстояваше категорично. Това доведе до сериозен конфликт между двете звена в структурата на КНИК. Самият Попилиев се оказа несговорчив и неконтактен човек. При подготовката на учебни програми, подбора на преподаватели за библиотечните дисциплини и други основни въпроси, определящи бъдещето на института, той

не проявяваше желание за сътрудничество. Междувременно проф. П. Динеков от своя страна прояви загриженост, че човек като Попилиев ще бъде първият директор на новосъздаденото учебно заведение. Пътищата им се бяха кръстосали във френския колеж в Пловдив, където П. Динеков е бил назначен за преподавател по български език след уволнението на неговия предшественик Попилиев. Назначаването му за директор на ДБИ доведе до скъсване на контактите на отдел „Библиотеки“ с института. Наскоро след това Попилиев* бе снет от длъжност поради външни причини, нямаша връзка с ДБИ.

За следващ директор Управление „Висше образование“ назначи неизвестен в библиотечните среди човек (Ангел Стоилов), идващ от педагогически институт. Той бе кротък добряк, но без отношение към големите очаквания към ДБИ като ковачница на тъй очакваните кадри за нашето библиотечно дело. Дадената от А. Стоилов** обява, че ДБИ ще приема за свои студенти тези, които не са издържали приемните изпити в СУ, стана причина за снемането му като директор.

Едва след назначаването на Ценко Цветанов ДБИ намери подходящия си директор. За неговата всестранна дейност могат да се намерят изчерпателни сведения в материалите от сесията, посветени на живота и творчеството му. Тук ще се ограничим само с някои кратки констатации. Ц. Цветанов сякаш дълго се бе готвил за тази длъжност, тъй като много години бе провеждал краткотрайни библиотечни курсове към ВЧС и СНЧ. Познаваше острата нужда от кадри и истинското състояние на читалищните библиотеки. Беше наясно с безсмисленото провеждане на няколкодневни библиотечни курсове към СНЧ. За разлика от своя брат Т. Боров, който се бе посветил на библиографията и на биб-

*Т. Попилиев е директор на ДБИ от сесията на 1951 г. до средата на 1952 г.

**Ангел Стоилов е и.д. директор от средата на 1952 г. до 6.III.1953 г., когато за директор е назначен Ценко Цветанов.

лиотечната теория и практика за големите научни библиотеки, Ц. Цветанов се бе насочил предимно към масовите библиотеки. Той бе един от създателите на първите необходими помагала за тези библиотеки като напр. „Правила за описване на печатни произведения в общообразователните библиотеки“ (1951 г.), „Таблица на десетичната класификация за масови библиотеки“ (1951), „Типов каталог за детски библиотеки“ (ред. – 1951 г.) и др. Ц. Цветанов бе наясно какви кадри трябва да се подготвят в ДБИ за масовите библиотеки, като осигуряваше подходяща учебна програма и необходимото преподавателско звено.

Ранната смърт неочаквано прекъсна дейността на Ц. Цветанов като един от талантивите директори и преподаватели на ДБИ.

След смъртта на Ц. Цветанов, назначаването на Тодора Топалова за директор бе също едно щастливо попадение за ДБИ. Целият съзнателен живот на Топалова е свързан с библиотечното строителство в нашата страна. През 1949 г. завършва 6-месечен курс за библиотекари с висше образование, а през 1951 г. е назначена за втори сътрудник в отдел „Библиотеки“. Калайджиева ѝ престоства своята шестмесечна специализация в Чехословакия – страна с европейски стандарт на библиотечното обслужване. Тази специализация е от огромно значение за Топалова. Тя е обхваната от благородната амбиция и българските библиотеки да достигнат високите чехословашки постижения. По-късно, чрез редовното си участие в конференциите на ИФЛА Топалова има възможност да следи най-новите насоки и тенденции на библиотечното образование в много страни.

Същевременно, като сътрудник на отдел „Библиотеки“, Топалова има за задача да укрепва организационно околните библиотеки. Нейният принос в това отношение е неоспорим. Обикаляйки страната при изпълнението на тази задача, тя, по-добре от всеки друг, получава реална представа за състоянието и нуждите на нашето библиотечно дело. Всичко това е благоприятна предпос-

тавка за работата на Т. Топалова като директор на ДБИ. Нейна съществена слабост обаче е обстоятелството, че тя не се занимава с научна и преподавателска дейност, което се очаква от ръководител на такова учебно заведение. Нейната сила е в неоспоримите ѝ организационни качества, практически подход и умението ѝ да довежда до край всяко начинание. Основната ѝ заслуга е построяването на нова, функционална сграда за ДБИ – една солидна база за по-нататъшното развитие на това наше учебно заведение.

Но да се върнем отново към началото.

Основният препъникамък при основаването на ДБИ през 1950 г. бе липсата на сграда. Следвоенна София, полуразрушена от англо-американските бомбардировки, не предоставяше никакви възможности. Но нуждата от подготвени библиотечни кадри бе толкова остра, че взех решение временно новосъздаденият институт да се приюти в строящата се сграда на НБ. Но както обикновено се случва, временното решение се оказа много трайно. ДБИ остана в НБ цели 27 години, до построяването на новата му сграда. Съжителството на учебното заведение с развиващата се възходящо национална библиотека бе огромна пречка за нормалната дейност и на двете институции. Директорът Г. Михайлов, а по-късно и ръководният състав роптаеха с право, че ДБИ продължава да работи в НБКМ и не му се намира сграда. Най-напред като ръководител на отдел „Библиотеки“, а по-късно като зам.-директор и като директор на НБ, считах, че трябва да изтърпим затрудненията в интерес на библиотечното ни дело.

ДБИ се нуждаеше от сградата на НБ по редица причини.

Монументалната сграда на НБ допринасяше за престижа на ДБИ при приемането на студенти и при избора на бъдещата им професия. През 50-те години, пък и по-късно, библиотечното поприще не бе популярно. Преместването на ДБИ в някаква временна порутена сграда несъмнено би попречило за утвърждаването му като учебна институция и при под-

бора на качествени кандидат-студенти.

В НБКМ работеха най-добрите библиотечни кадри, което даваше възможност измежду тях да се привлечи преподавателският състав на ДБИ. През този период националната ни библиотека внедряваше най-новите постижения от световната библиотечна теория и практика, което позволяваше на преподавателите да бъдат в курса на новите тенденции.

Научно-методичният кабинет на НБ, съвместно с преподавателите в института, участваха в организирането и провеждането на 45-дневните и едномесечните курсове за библиотекари от селските читалищни библиотеки. Подготвяха съвместно централно утвърдени програми и лекции, участваха като лектори не само в тези краткотрайни курсове, но и в широк спектър от специализирани квалификационни мероприятия на общонационално и регионално ниво.

В състава на Научния съвет при НБ бяха привлечени преподаватели от ДБИ, които участваха в научната и издателската дейност на библиотеката.

Богатата специализирана библиотека по библиотекознание, библиография и информатика към Научно-методичния кабинет бе широко достъпна за преподавателите и студентите на ДБИ. Тук се получаваха над 200 заглавия чужди периодични издания, енциклопедии и научно-теоретична литература в тези области. В тази специализирана библиотека се поддържаха и богата документация (като например доклади от чуждестранни командировки, планове, отчети и доклади на окръжните библиотеки, материали от проведени квалификационни мероприятия и др.), която също бе на разположение.

Благоприятно за ръководството на ДБИ бе и обстоятелството, че пребиваването в НБ го освобождаваше от всички материално-технически и административни грижи – всичко се поемаше от библиотеката. Институтът не плащаше наем и режийни разходи, което му даваше възможност да съсредоточи усилия-

та си върху учебната, преподавателската и научната дейност.

Не е излишно да се отбележи, че като директор на НБКМ се стремях да подпомагам ДБИ, но спазвах правилото с нищо да не се меся в дейността му. Не участвах в никакви негови колективни органи за ръководство, не съм прочела дори една лекция, въпреки че като старши научен сътрудник имах какво ново и интересно да кажа на студентите. Невмешателството бе принцип, стриктно спазван от мен в продължение на 27 години. В интерес на добрите отношения си затварях очите при обратните прояви – вмешателство понякога в работата на НБ от страна на ръководството на ДБИ. Съществено е, че бе поставено началото, бяха положени основите и НБ оказва съдействие за укрепването и възходящото развитие на едно полезно и крайно необходимо за библиотечното ни дело учебно заведение. Благодарение на ДБИ бяха създадени основните кадри за териториалната библиотечна мрежа. Не зная общия брой на неговите абсолвенти, но само в статистическия годишник за библиотеките в България за 1980 г. е посочена впечатляваща цифра. В нашите библиотеки през тази година са работили 1646 библиотекари, завършили ДБИ! В тази цифра не се включват библиотекарите с висше образование, които преди това са завършили ДБИ. Със своите знания и професионална преданост те допринесоха за издигане нивото на библиотечното обслужване у нас до това на най-високо развитите страни. В статистическия годишник на ЮНЕСКО през 70-те и 80-те години основните показатели, по които се съди за състоянието на библиотеките в отделните страни, нареждат България сред първите 20 държави в света. Тези кадри на ДБИ допринесоха за осъществяване на истинска културна революция чрез широко разпространение на книгата в нашата страна. При новите условия те сигурно ще осигурят осъществяването на новите задачи в ерата на Интернет – създаване на информационно общество.

СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ – ЕВРОПЕЙСКА ВИЗИЯ ЗА БЪДЕЩЕТО

ДОЦ. Д-Р СЕВДАЛИНА ГЪЛЪБОВА, ЗАМ.-РЕКТОР ПО УЧЕБНАТА ДЕЙНОСТ

Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ) е държавно висше училище, преобразувано на 2.IX.2004 г. с решение на НС, приемник на Полувисшия институт по библиотечно дело (ПИБД), създаден през 1950 г., на Колежа по библиотечно дело (КБД) и на Колежа по библиотекознание и информационни технологии (КБИТ). На 18.X.2005 г. СВУБИТ ще чества своя 55-годишен юбилей.

Учредителното Общо събрание на СВУБИТ се проведе на 15.XI.2004 г., на което колективът на висшето училище единодушно избра първия негов ректор – проф. д.ик.н. Стоян Г. Денчев, утвърден специалист в областта на информационните науки, всеотдаен ръководител, опитен администратор, активен общественик и политик, натрупал опит не само в страната, но и в чужбина.

Новият статут на СВУБИТ като специализирано висше училище открива пред него богати възможности и големи перспективи за развитие. Такова е усещането и на младите хора, които искат да получат своето образование в СВУБИТ. Доказателство за това е непрекъснато увеличаващият се брой на

кандидат-студентите, който за новата учебна 2005/2006 г. надхвърли 2000.

Осъзнавайки отговорностите, които стоят пред ръководството на СВУБИТ в условията на протичане на болонските процеси за създаване на Единно европейско образователно пространство, то има потенциала и полага големи усилия за постигане на оптимална организация и високо качество на образователния процес, за успешното развитие на висшето училище, за постигане на баланс между новаторството и традициите.

За кратко време беше направено необходимото за осигуряване на квалифициран преподавателски състав, чиято роля е от първостепенно значение за качеството на образователния процес. Усилията бяха насочени към използване възможностите на наличните преподаватели и осигуряване на тяхното научно израстване чрез обявяване на конкурси за професори и доценти, към привличането на хабилитирани лица с подходящи специалности отвън и на хонорувани преподаватели – известни учени в страната и в чужбина.

Подмладяването на академичния

състав е основна грижа на ръководството на СВУБИТ, за чието реализиране са обявени конкурси за асистенти по различни специалности и преподаватели по чужди езици и други общообразователни дисциплини.

В СВУБИТ работят дългогодишни преподаватели с богат професионален, практически и педагогически опит като доц. д-р Свободозаря Габровска – предишният ректор на КБД, доц. д-р Севдалина Гълъбова – зам.-ректор на КБД и СВУБИТ, доц. д-р Мария Младенова – декан на факултета, гл. ас. Петър Петров – директор на департамента, доц. д-р Добринка Стойкова – директор на Центъра за продължаващо образование, доц. д-р Донка Правдомирова – ръководител на катедра „Библиотекознание и библиография“ и зам.-председател на Общото събрание на факултета, доц. д-р Петър Парижков – ръководител на катедра „Книга и общество“ и зам.-председател на Общото събрание на СВУБИТ, доц. д-р Нели Костова, доц. д-р Евгения Русинова, д-р Мария Гуленова и др.

За председател на Общото събрание на СВУБИТ и за ръководител на катедра „Културно-историческо наследство“ бе избрана доц. д-р Свободна Вранчева, за ръководител на катедра „Информационни технологии“ – доц. д-р Иван Иванов, за завеждащ компютърна лаборатория „Джон Атанасов“ – доц. д-р Владимир Йоцов, за зам.-декан – доц. д-р Драгомир Паргов, за председател на Общото събрание на факултета – доц. д-р Евгений Сачев, и за зам.-ректор по научноизследователската дейност и международното сътрудничество – доц. д-р

Иван Белчев, хабилитирани лица, утвърдили се в професията си извън СВУБИТ.

Като преподаватели са привлечени проф. Андрей Пантев, проф. Рачо Денчев, проф. Михаил Милков, проф. Христо Матанов, проф. Людмил Гетов, проф. Димитър Христозов, акад. Васил Стурев, акад. Иван Попчев и др.

Гаранция за качеството на преподаването са дългогодишният опит и високата квалификация на онези колеги от преподавателския състав, които вече навършиха различни юбилейни годишнини – 50, 55 и 60, каквито са проф. д.ик.н. Стоян Денчев, доц. д-р Севдалина Гълъбова, доц. д-р Свободна Вранчева, доц. д-р Донка Правдомирова, доц. д-р Петър Парижков, доц. д-р Мария Младенова, д-р Кръстьо Гергинов и др.

Общото събрание, Академичният съвет и Контролният съвет на СВУБИТ функционират в пълен състав с необходимия брой хабилитирани преподаватели на основен трудов договор.

Съгласно чл. 17 (4), (5) на Закона за висшето образование (ЗВО) СВУБИТ може да извършва обучение и в трите образователно-квалификационни степени: „бакалавър“, „магистър“ и „доктор“.

Подготовката на студентите в образователно-квалификационната степен „бакалавър“ е в редовна и задочна форма по следните пет специалности:

- Библиотекознание и библиография (ББ);
- Книгознание и книгоразпространение (КК);
- Информационни фондове на културно-историческото наследство (ИФ на КИН);

- Информационни технологии (ИТ);
- Информационно брокерство (ИБ).

Всяка от изучаваните пет специалности има свой облик и самостоятелна обособеност, но едновременно с това е взаимно обвързана и допълва останалите специалности от професионалното направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки. Завършилилите студенти имат възможност за професионална изява във всички видове библиотеки, библиографски центрове и фирми, в архивни организации на различни равнища, в системата на музеите, галериите, в църковните и манастирските книгохранилища, в архитектурните паметници и комплекси, в издателската и книготърговската мрежа, в разнообразната информационна инфраструктура от служби, центрове, организации, държавни и частни фирми, вкл. и в организациите, занимаващи се с информационно посредничество и информационен обмен, в структурите на държавната администрация и в други културни институции.

Четиригодишните планове на бакалавърските специалности са резултат от творческия труд и съвместните усилия на преподавателите и ръководителите на съответните катедри, декана, зам.-декана, зам.-ректора по учебната дейност и ректора на СВУБИТ. Те са обсъждани и приети в заседания на Факултетния и Академичния съвет.

Чрез усвояването на учебните дисциплини, включени в тези планове, СВУБИТ осигурява на своите студенти отлична професионална квалификация и многостранна общообразователна подготовка, съвременни компютърни знания, интензивно чуждоезиково

обучение, придобиване на практически знания в престижни организации.

Специалността ББ е „най-старата“, но достатъчно осъвременена и модернизирана, за да бъде търсена и привлекателна.

Наред с изучаването на традиционните дисциплини — история на библиотеките, библиография, организация и управление на библиотеките, PR, документални източници, каталогозиране, класифициране и справочно-информационно обслужване, се усвояват и новите компютърни и комуникационни технологии чрез библиотечния софтуер, Интернет, веб-дизайн и др. Изучава се и библиотечно законодателство, библиотечна социология, стандартизация, защита на интелектуалната собственост и пр.

Специалността КК подготвя студентите по книгознание, книгоиздаване и книготърговия. Изучават се модерни дисциплини, свързани с електронното книгоиздаване, автоматизираните издателски системи, електронната книготърговия, Интернет, Веб дизайн и др.

Специалността ИФ на КИН дава знания на студентите по история на България и на Балканите, за организацията, обработката и управлението на богатите фондове на архивите, музеите, галериите и др., за архитектурните паметници на културата, за електронната обработка на тази информация, Интернет, веб-дизайн и др.

В специалността ИТ студентите изучават организация, обработка, управление и използване на информационните ресурси, програмиране, приложен софтуер, проектиране и управление на база данни, изграждане и анализ на

информационни системи, компютърни мрежи и комуникационни технологии, Интернет, софтуерна ергономия и веб-дизайн, стандартизация, европейска интеграция, защита на интелектуалната собственост и др.

Специалността ИБ подготвя студентите като информационни посредници при разпространяването и обмяна на информацията, дава им знания за математическите основи и същността на информационното брокерство, по счетоводна отчетност, по бизнес комуникации и бизнес психология, за компютърните мрежи и комуникации, Интернет, софтуерна ергономия и веб-дизайн, защита на информацията и на интелектуалната собственост и др.

СВУБИТ организира подготовката и на магистри в двете форми – редовна и задочна, след бакалавърска степен с едногодишно обучение (два семестъра) и за завършили друго висше образование (т. нар. неспециалисти) с продължителност на обучението три семестъра в следните магистърски програми: Библиотекознание и библиография, Библиотечен мениджмънт, Управление на книгоиздаването и книготърговията, Информационни технологии и информационно брокерство, Информационна среда на културно-историческото наследство, Организация и управление на информация и знание и др.

В процес на подготовка е обучението на докторанти в редовна и задочна форма, както и за дистанционно обучение за различните степени.

Чрез Центъра за продължаващо обучение започна организирането на различни краткосрочни и дългосрочни курсове за квалификация и следдип-

ломно обучение по профила на СВУБИТ.

Създаден е Център за следдипломна квалификация в областта на културно-историческото наследство, който вече организира своята работа.

Академичният състав на СВУБИТ усилено се готви за акредитацията на своите бакалавърски и магистърски програми от Националната агенция за оценяване и акредитация.

СВУБИТ разполага с добре развит нормативна база, която обхваща 20 правилници, наредби и статuti, обсъдени и приети от Общото събрание и Академичния съвет. Освен правилника за устройството и дейността на училището действат и правилници за вътрешния трудов ред и организацията на работната заплата, наредба за приемането на студенти в СВУБИТ, наредби за организацията на учебния процес, за системата за натрупване и трансфер на кредити, за системата за оценяване и поддържане на качеството на обучението, за оформяне на дипломните работи, за атестиране на академичния състав, правилник за дейността на Научния съвет и за научно-изследователската дейност, наредба за организацията и дейността на международното сътрудничество и за дейността на Студентския съвет. Чрез подходящи нормативни документи са регламентирани структурата и дейността на Библиотечно-информационния център, за който се полагат усилия да се превърне в един от най-модерните в страната. За структурата и дейността на двата квалификационни центъра също са разработени отделни нормативни документи.

СВУБИТ наследи добрата материална база на колежа, която се поддържа, обогатява и постоянно обновява. Компютърната лаборатория „Джон Атанасов“ обхваща четири компютърни зали, оборудвани с нова техника. Предстои нейното разширяване.

В СВУБИТ е изградена и функционира локална компютърна мрежа с осигурен достъп до Интернет. Има и няколко самостоятелно обособени компютризиранни работни места за студенти също с осигурен достъп до Интернет. Закупени са скенери, мултимедийни проектори, принтери, мрежови устройства и др.

В Интернет сайта на висшето училище се представя актуална и разнообразна информация както за кандидатстудентската кампания, така и за образователния процес, за провеждането на разнообразни мероприятия и друга полезна информация.

В СВУБИТ функционира издателство „За буквите – О писменехъ“ и Издателски съвет. Издава се Кирило-Методиев вестник „За буквите – О писменехъ“, разпространяван не само в страната, но и в чужбина. Възобнови се поредицата „Трудове на СВУБИТ“; в процес на подготовка е том 4 за 2005 г. Съвместно с ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ издаваме и списание „Издател“, което излиза с тримесечна периодичност. Публикуването на учебни издания и монографии, подготвени от преподавателския състав, става в съответствие с издателския план, утвърждаван ежегодно от Министерството на образованието и науката.

Ежегодно излиза сборник с докладите от традиционно проведената на-

учна конференция по случай 1 ноември – Деня на народните будители, приет за официален празник на СВУБИТ.

Научно-изследователската дейност е активизирана и с разнообразна тематика. Тя се извършва според действащата наредба и съставения научно-изследователския план за периода 2005–2007 г.

СВУБИТ активизира и своята международна дейност, която се развива върху основата на наредбата за организацията и дейността на международното сътрудничество.

Подписани са двустранни договори с аналогични институции в Русия, Германия, Сърбия, Турция и др. и се извършва подготовка за членство в международните професионални организации. Участваме и в европейските програми „Еразмус“.

СВУБИТ може да се похвали с модерен физкултурен салон и тенис кортове. В бъдеще спортната база ще се обогатява с нови съоръжения.

В СВУБИТ са създадени музей на съвременната българска духовност и академичен образователен музей. Отворен е и построеният с дарения параклис „Св. Николай Чудотворец“. От книжарницата могат да се закупят трудовете на СВУБИТ, сборници от конференции, монографии и учебни пособия на преподавателите.

СВУБИТ развива и други видове дейности, които го утвърждават не само като висше училище, но и като културна институция. Изпълнява се програмата на календара за културни изяви, в рамките на който се провеждат разнообразни мероприятия – срещи на студентите и преподавателите с извес-

тни личности, учени, писатели и др., представяне на монографии, библиографии и др., подготовка на изложби и т.н., за които информация може да се черпи от летописната книга на училището.

В новооткритата тържествена зала със 120 места почетно звание „Доктор хонорис кауза“ получиха акад. Антон Дончев, на който е наименована лекционна зала в училището, поетът Любомир Левчев, бившият министър-председател Симеон Сакскобурготски и министър-председателят на Република Македония Владо Бучковски.

На територията на училището заседава и СНС по наукознание и информационни науки към ВАК.

Ежегодно се организират и ритуали за връчване на дипломите на завършилите СВУБИТ в тържествена обстановка.

В заключение може да се отбележи, че СВУБИТ води своя пълноценен живот и успешно се включва в създаването Единно европейско образователно пространство. Училището се стреми да бъде европейската визия за бъдещето на образованието по библиотекознание и информационни технологии и да осигури на своите възпитаници реализация не само на българския, но и на европейския и световния пазар на интелектуалния труд.

Ръководството на СВУБИТ заедно с преподавателския и административния състав, в сътрудничество със Студентския съвет, отчитайки потребностите, проблемите и мнението на студентите, работи за реализиране мисията на училището и постигането на основните цели, залегнали в Болонската декларация.

ХАРМОНИЗИРАНЕ НА УЧЕБНИЯ ПЛАН

И ПРОГРАМИ НА СПЕЦИАЛНОСТТА

„БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И БИБЛИОГРАФИЯ“ СЪС СЪВРЕМЕННИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ОБУЧЕНИЕТО НА БИБЛИОТЕКАРИ

ДОЦ. Д-Р ДОБРИНКА СТОЙКОВА

В годините на прехода в обществено-политическия и в икономическия живот на страната настъпиха радикални промени. Ако до 1989 г. всички области, включително образованието и библиотечното дело, бяха силно повлияни от руското виждане и опит, то след 1990 г. се даде възможност за разнообразен обмен на информация, идеи и хора от различни страни. Предстои пълноправното ни влизане в Европейската общност, което налага и хармонизиране на нашите стандарти и изисквания със съществуващите в останалите страни от общността. Ето защо е интересно да се проследи какво се промени в библиотечното образование в годините на прехода, в частност при обучението на библиотекари от Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии (преди КБД и ДБИ).

В този период са настъпили промени в статута на учебното заведение; на учебните планове и програми; на методиката на преподаване; на формите за контрол на уменията и знанията и в начина на провеждане на учебната практика. Интересно е да се разбере какви са по-съществените от тези промени и до каква степен сме хармонизирали обучението на библиотекари с водещи тенденции в някои европейски страни и в САЩ.

Преобразуването на Колежа по библиотекознание и библиография в Специализирано висше училище по БИТ (СВУБИТ) даде възможност на новото учебно заведение да подготвя библиотекари с образователно-квалификационна степен „бакалавър“. Формал-

но разликата се изразява в промяна на сроковете за обучението от три на четири години. В действителност промяната на статута на учебното заведение хармонизира образователната степен на подготвяните в СВУБИТ библиотекари с тези на учебни заведения в други страни в Европа. Същевременно четиригодишното обучение на библиотекари позволи съществено да се намали седмичната натовареност на студентите от над 30 часа до максимално 24 часа. Това, от друга страна, е пряко свързано с повишаване на качеството на усвояване на преподаваните знания, до повече време за самостоятелна работа на студентите и следователно до по-добра професионална подготовка на бъдещите библиотекари.

В периода на прехода учебните планове на специалността „Библиотекознание и библиография“ са променяни съществено 3 пъти – през 1990 г. (двугодишен план), през 1998 г. (тригодишен) и през 2004 г. (четиригодишен). Една от значимите разлики между тях се отнася до съотношението между специални и общообразователни дисциплини. В учебния план за 1990 г. (1) двете групи дисциплини имат равен брой часове, докато в следващите учебни планове делът на специалните дисциплини е увеличен до 70%, срещу 30% за общообразователните дисциплини, включително изучаването на езици и спорт. С това ново структуриране учебните планове се доближават до тези на аналогични висши учебни заведения в Европа и САЩ. В учебния план от 2004 г. видимо е променено съотно-

шението между задължителните и избираемите дисциплини. В него задължителни са 52% от всички дисциплини, докато в предишните учебни планове те са от 82 до 85%. Това е качествена разлика по посока на хармонизиране на учебните планове с тези на страните в Европа. Трета съществена разлика в плана от 2004 г. е групирането на дисциплините в 7 модула, чиито наименования съответстват на такива в учебни заведения в Европа. Въвежда се и един семестър специализираща практика и стаж. И накрая, за да се осигури мобилността на студентите, се въведе системата за трансфер на кредити.

За да се изясни по-добре характера на направените промени, следва да се съпоставят по съдържание и по структура учебните планове от 1998 и от 2004 г., както и да се хвърли светлина върху новите дисциплини и тяхното място в учебния план. Известно е, че до 2003 г. определяща за учебното съдържание беше Наредбата за единните държавни изисквания по специалностите от професионалното направление „Библиотечно-информационни дейности“ за образователно-квалификационната степен „Специалист по...“ (2). В нея изрично бяха посочени наименованията на 4 общи за професионалното направление специални дисциплини и на още 6 специфични за специалността. Преобладаваха дисциплини с исторически или теоретически характер – 5 от общо 10 са такива. Това са – „Книгознание. История на книгата“; „Библиотекознание и история на библиотеките“; „Основи на библиографията“; „Увод в теорията на научната информация“ и „Документални източници“. Други три наименования на съдържащите се в Наредбата дисциплини са формулирани твърде широко. Такива са например дисциплините „Информационни и комуникационни технологии“, което е по-скоро наименование на специалност, отколкото на учебен курс; „Информационни системи“ и „Обработка на документална информация“. Останалите две дисциплини бяха „Библиотечни фондове – орга-

низация, структура и ползване“ и „Организация и управление на библиотеките“.

Така формулираните дисциплини ясно поставят акцента върху теоретичния аспект, а в съдържателно отношение върху знанието на онова, което съществува в библиотеките, а не върху неговото използване. Направен беше опит по-широко формулираните наименования да се разбият на няколко по-тесни и по-конкретни учебни курса, което беше единственият изход от създадалото се положение. В желанието си да включат в учебния план необходими за обучението на библиотекарите дисциплини бе допуснато в отделни случаи това обединяване да не звучи достатъчно логично. Големият брой задължителни дисциплини осигуряваха знания за всички възможни библиотечни документи и процеси. Освен това студентите изучаваха задължително всички видове литератури, основи на пазарната икономика; основи на мениджмънта; цивилизации и ценности и английски език, независимо дали те вече имат или нямат достатъчно познания по тях. Свободният избор на дисциплини беше ограничен от една страна от малкия им брой, а от друга – от високата седмична натовареност на студентите, стигаща 30 и повече учебни часа.

От учебната 1997/1998 г. до 2004 г. промените в учебните планове са незначителни и варират средно в рамките на 10% годишно. По предложение на катедрата, с цел засилване на практическото обучение и по-лесното усвояване на знанията, са увеличени часовете за упражнения на някои от специалните дисциплини. Въведени са часове за упражнения и при общообразователните дисциплини. Съкратени са някои от тях като „Основи на пазарната икономика“, „Основи на мениджмънта“ и „Маркетинг“, поради това, че те дублират курса „Организация и управление на библиотеката“, но в твърде общ вид, без да се разкрие спецификата му в библиотеките.

В новия учебен план на специалността посочените по-горе недостатъци са отстра-

нени и са съобразени с тенденциите в обучението на библиотекари в ЕС. Това стана възможно с отпадането на цитираната по-горе Наредба. Водещото при създаването на новия учебен план на специалността стана стремежът студентите да получат знания и умения за извършване на различни видове дейности в библиотеките и в други сродни институции, а не да наизустяват факти или теория, която няма нищо общо с бъдещата им работа. Катедрата прие за основни за обучението на библиотекари следните знания и практически умения:

- специализирани библиотечни и библиографски знания;
- познания за технологията на работата в библиотеките;
- практически знания за начините на взаимодействие между библиотеките и обществото;
- основни познания по маркетинг и мениджмънт;
- умения за използване на библиотечните и компютърни технологии в работата на библиотеката;
- езикови знания;
- комуникационни умения;
- познания, които разширяват общата им култура.

Преди да се пристъпи към промени бяха проучени планове на сродни учебни заведения в Европа и САЩ. Установено бе, че в тях присъстват голяма част от наименованията на специални учебни дисциплини, застъпени и в нашите учебни планове. В САЩ, в Германия и в Дания учебните планове са построени на модулен принцип като всеки модул има определен брой кредити. Курсовете са задължителни, избираеми или факултативни, като последните не винаги присъствуват в учебния план. Почти във всички планове като задължителни са посочени следните дисциплини: каталогизация; класификация на документи; организация и управление на библиотеката; библиотечни фондове; справочно-информационна работа (2 част –

ползване на бази данни); практика. Като задължителни или избираеми са посочени курсове като: книгознание; библиография; Интернет, маркетинг; връзки с обществеността; работа с деца в библиотеката; работа с лица в неблагоприятно положение; работа с възрастни читатели; комуникационни техники. Като факултативни са посочени например английски за библиотекари; детска литература; десидентска литература и други подобни.

В учебния план от 2004 г. видимо е променено съотношението между задължителните и избираемите дисциплини. В него задължителни са 52% от всички дисциплини, докато в предишните учебни планове те са от 82 до 85%. Това е качествена разлика по посока на хармонизиране на учебните планове с тези на страните в Европа. Това съотношение беше постигнато чрез намаляване на броя на задължителните дисциплини и същевременно увеличаване на избираемите. Така например от задължителните към избираемите преминаха „Приложен софтуер“ (преди „Основи на компютърните знания“) и „Интернет“. Тази промяна се наложи поради изучаването им в достатъчен обем във водещите училища в страната и недостатъчно в други. Поради това на студентите се даде право да избират дали да посещават тези курсове или да преминат към по-специализирани информационни дисциплини. Аналогично е положението с изучаването на английски и на втори чужд език. Завършващите различни училища имат твърде разнообразно езиково равнище. Поради важността на езиковото обучение в новия учебен план броят на часовете по английски език е завишен, но след входящ тест студентите решават дали да посещават определеното им от преподавателя ниво или да учат езика по друг начин (например чрез посещение на школи или летен семестър във Великобритания и в САЩ).

Друга съществена разлика в плана от 2004 г. е групирането на дисциплините в 7 модула,

чиито наименования съответстват на такива в учебни заведения в Европа. Освен това, с цел да се постигне мобилност на студентите от едно учебно заведение в друго, е въведена и системата за трансфер на кредити. Всеки семестър студентите сами избират определен брой избираеми и/или факултативни дисциплини, съобразно с интересите си. Освен това те сами определят обема на натоварването си, подобно на студентите в европейските учебни заведения. За тяхно улеснение в СВУБИТ е изготвен „Информационен пакет“, в който е дадена полезна практична информация, сред която квалификационна характеристика на специалността, мисия и цели; учебни планове; указания за присъждане на кредити; критерии и процедури за оценяване на знанията и уменията на студентите; организация на учебния процес(3).

Първият модул се нарича „Теория и история на библиотеките“. Той включва 3 задължителни и 3 избираеми дисциплини, а именно – „Библиотекознание“; „Книгознание“; „История на библиотеките“; „Теория и история на библиографията“; „Библиотеки и цензура“ и „Ценни библиотечни колекции“. С изключение на последната, тези дисциплини имат въвеждащ характер. Чрез тях те научават кои са основните типове библиотеки, с техните функции, цели и задачи („Библиотекознание“); мястото на книгата, библиотеките и библиографията през вековете („Книгознание“, „История на библиотеките“, „Теория и история на библиографията“, „Библиотеки и цензура“). В дисциплината „Ценни библиотечни колекции“ се представя богатото книжовно наследство, съхранявано в българските библиотеки – ръкописи, старопечатни книги, карти, снимки, портрети и др. Застъпват се и постановки на ИФЛА за съхранение на тези колекции. Общата цел на първия модул е да се създаде траен интерес у студентите към проблемите на библиотеките и библиотечната професия, да се дадат сериозни въвеждащи познания по тематиката на обучението и да се засили мотивацията им за избора на специалността.

Вторият модул, озаглавен „Организация на знанието“, има 9 позиции. Тук са включени основни дисциплини за организация и обработка на фондовете като „Документални източници“, „Библиотечни фондове“, „Каталогизация и класификация на документи“ – 1-ва и 2-ра част, и „Обработка на специални видове документи“. Очаква се на базата на получените знания студентите да могат самостоятелно да комплектуват библиотечни фондове, да са в състояние да изграждат АК и ПК, да си изяснят общата и частната методика на класифициране на документите и да се запознаят с изграждането на електронни каталози. Друга част от изучаваните предмети имат източниковедски и методически характер. Тяхната цел е да научат студентите да организират и разкриват съществуващите в библиотеката документи. Това са дисциплините: „Национална библиография“, „Чуждестранна национална библиография“, „Специална библиография“, „Краеведска библиография“ и „Персонална библиография“.

Третият модул е озаглавен „Мениджмънт“. В него са включени дисциплини, които имат отношение към организацията и управлението на библиотеките – „Библиотечен мениджмънт и маркетинг“, „Библиотечен PR“, „Библиотечно законодателство“, „Проект-мениджмънт“, „Стандартизация в библиотечно-информационната дейност“ и „Защита на интелектуалната дейност“. Особено важно за функционирането на модерната библиотека е изучаването на дисциплини, в които се акцентира върху активната роля на библиотекарите при осъществяване на библиотечния мениджмънт и маркетинг („Библиотечен мениджмънт и маркетинг“), на разнообразните похвати за връзка на библиотекарите с публиката („Библиотечен PR“); на уменията им да правят проекти, целящи осигуряване на допълнителни средства за библиотеката („Проект-мениджмънт“). Дисциплината „Стандартизация в библиотечно-информационната дейност“ има за цел да осигури теоретични и практически знания

за разработените стандарти в областта на БИД и начините за издирването им по традиционен и електронен път. В „Защита на интелектуалната дейност“ се акцентира върху авторското право на документалните източници, базите данни, на компютърните програми, на аудио, видео и мултимедийните продукти, на ресурсите в Интернет, както и на времетраенето на авторското право и начините за използване на произведенията на даден автор.

Четвъртият модул, озаглавен „Информация и общество“, е особено важен, поради това че в него са включени дисциплини, които допринасят за осигуряване на ползването на библиотеките от обществото. Това са: „Библиотечна социология“, чрез която се осъществява анализът на това ползване, „Библиотечно обслужване“, „Справочно-информационно обслужване“ и „Информационно брокерство“ – дисциплини, в които се разглежда целият спектър от услуги, извършвани за читателите в библиотеките. В дисциплините, отнасящи се до обслужването в библиотеките, се акцентира върху значението на комуникациите (вербални, невербални, писмени) за установяване на търсенията на читателите. Разгледани са основните техники, които се използват при справочното интервю, интервюто за установяване на това какво разбира читателя под „добра книга“; как да се справи библиотекарят с възникване на специални ситуации или оплаквания. Разглеждат се и основните техники за работата с групи и за презентации пред публика. Студентите се учат как да пишат писма, съобщения и други видове писмени материали, предназначени за читателите. В дисциплината „Справочно-информационно обслужване“ те се запознават с преимуществата и недостатъците на различни източници за извличане на информация (печатни или електронни). Акцентът в тази дисциплина пада върху практическото извършване на справки в библиотеката. Освен това те придобиват умения да анотират както художествена, така

и отраслова литература с цел изготвянето на листовки, представящи части от фонда на библиотеката. Дисциплината „Информационно брокерство“ е своеобразно продължение на „Справочно-информационно обслужване“. Тук на базата на знания за това кои са контролируемите и кои неконтролируемите елементи на библиотечния маркетинг-микс се разглеждат особеностите на е-маркетинга. Акцентира се върху технологията за създаване на библиотечно-информационен продукт с добавено дигитално съдържание. В този модул са включени и няколко дисциплини, които разкриват спецификата в обслужването на специфични групи потребители. Това се осъществява чрез „Обслужване на деца и юноши в библиотеки и медиатеки“, „Обслужване на лица в неблагоприятно положение“ и „Информационно обслужване на книжния сектор“. В този модул естествено се вписва и дисциплината „Библиотечна етика“, в която се акцентира върху свободния достъп до информацията, конфиденциалността на четенето, приоритетното обслужване, както и съблюдаването на основни правила на служебния етикет, свързан с поведението на библиотекаря, като вежливост, тактичност, точност, изпълнителност, отговорност и др. Разглеждат се и етичните кодекси на библиотекаря, приети от библиотечните асоциации в България, Русия, Япония и САЩ.

Петият модул е озаглавен „Библиотечни компютърни технологии“. Той съдържа практически дисциплини, свързани с приложението на информационните технологии в библиотеките. Първата от тях е „Приложен софтуер“ (преди „Основи на компютърните знания“). Тук се поставя началото на основни познания за „Windows“; „Word“; „Excel“, „Power point“. Друга въвеждаща информационна дисциплина е „Интернет“. Студентите се запознават с най-разпространените средства за търсене на информация в Интернет, сред които са популярни машини за търсене и с различни информационни посредници – портали, указатели, справочници, виртуални биб-

лиотеки. Целта на дисциплината „Библиотечен софтуер“ е студентите да придобият умения за прилагане на конвенционални и специализирани програмни продукти в непосредствената работа в библиотеките. Те се запознават интерактивно с най-разпространените у нас бази данни на програмните системи CDS/ISIS; Aleph; Q-Series; VTLS. Обобщаващ характер от гледна точка на използването на информационните технологии в библиотеката има дисциплината „Библиотечни комуникационни технологии“. В нея в теоретичен и в практичен план са разглеждани най-новите тенденции, методи и подходи за реализиране на виртуални и интелигентни платформи на комуникационните функции на библиотеките. За пръв път в този учебен план е въведено изучаването на „Въведение в WEB design“. Целта е бъдещите библиотечни специалисти да се запознаят с приложението на уеб-дизайна в библиотеките и да са в състояние да участват в структурирането на уеб-контента. Заслужава да се отбележи, че освен включването на нови дисциплини и/или нови теми в съществуващи и преди предмети, при изучаването на информационните дисциплини се използва коренно нов подход в преподаването им, в сравнение с този от 1998 г. Във всички учебни програми акцентът е поставен върху практическите, за сметка на теоретичните знания.

Седмият модул е озаглавен „Социални и хуманитарни умения и знания“. В него са включени 13 дисциплини, които разширяват общата култура на бъдещия библиотекар. Шест от тях са свързани с изучаването на различни literaturи. Това са: „Нова българска литература“, „Класици на руската литература“, „Западноевропейската литература на XX век“, „Американската литература на XX век“, „Вечните литературни произведения за деца“ и „Екранизираните произведения за деца“. В програмите са включени предимно автори и произведения, неизучавани в училищата или такива, изискващи по-задълбочен анализ и нов прочит. Друга група дисциплини подпомагат

езиковите умения на студентите. Те могат да изберат дали да изучават английски или друг чужд език. Дисциплината „Езикова култура“ има задължителен характер. В нея се усвояват правописните правила и се набляга на уменията да се организира и напише есе по зададена от преподавателя тема. Разширяването на общата култура на студентите се постига чрез избора на дисциплините „Политология“, „Философия“ или „Европейска интеграция“. В учебния план присъствуват още 4 дисциплини, чиято цел е да допринесат от една страна за разширяване на общата култура на бъдещите библиотекари, а от друга – да им помогнат за по-атрактивното разкриване на библиотечните фондове и бъдеща съвместна работа с институции извън библиотеката. Това са дисциплините „Музейно дело“, „История на България“, „Народен и религиозен празничен календар“ и „История на изкуството“.

За да се осигури мобилността на студентите, от една страна, и за да се повиши качеството на обучението, от друга, беше въведена системата за трансфер на кредити. Съгласно нея по всяка от изучаваните дисциплини кредитът се образува от аудиторната и извънаудиторната заетост на студентите. Тази система дава възможност за съчетаване на разнообразни форми за преподаване с форми за усвояване на умения и знания и последващия им контрол. Акцентът се поставя върху използването на форми за самостоятелна работа на студентите и/или на работа в екип и на ритмична проверка на наученото от тях. За традиционни методи на преподаване се смятат лекциите, семинарните и лабораторните занятия. Лекциите при повечето от задължителните дисциплини се онагледяват с илюстративни материали, показващи интересни решения на наши или чужди библиотеки. Лекциите по информационните дисциплини се провеждат в компютърните класове и са придружени с демонстрации на софтуерни продукти, на он-лайн бази данни или на начин на търсене посредством различни информационни средства.

Лабораторни упражнения се провеждат по езиковите и по информационните дисциплини. Изучаването на език става като се прослушват записи с оригинални диалози на съответния език, анализират се и се превеждат текстове и се усвояват граматичните правила. Студентите се запознават и със съответната специализирана лексика в областта на библиотекознанието и на информационните науки. При лабораторните упражнения по информационните дисциплини, по задание на преподавателя, те самостоятелно работят, като използват посочения от него софтуерен програмен продукт, он-лайн база данни или се упражняват да търсят информация в различни източници, намиращи се в Интернет. И по двете групи дисциплини контролът на уменията и знанията е текущ, като накрая завършва с изпит.

Семинарните упражнения се провеждат по различен начин. Акцентът е поставен върху усвояване на практически умения от студентите. Във връзка с това на тях им се възлагат разнообразни самостоятелни писмени работи и/или практически задачи, които се обсъждат по време на занятията. Част от упражненията по специалните дисциплини се провеждат в библиотеката на СВУБИТ – с цел обучението на студентите да се приближи максимално до реалните условия за работа. Там на тяхно разположение са традиционният и електронен каталог; библиотечният фонд; справочни и периодични издания и мултимедийни продукти. По дисциплината „Справочно-информационна обслужване“ например се изучават типични случаи от практиката, за да се усвои методиката на справочното търсене. Ролеви игри се използват в дисциплината „Библиотечна етика“ и при отиграването на справочното интервю или на други форми за общуване на библиотекаря с читателя. В тези и в други дисциплини с успех се използват интересни казуси и ситуационен анализ. Отскоро започна и използването на видеокасети с цел онагледяване на преподаването, например по дисциплините „Екранизирани произведения за

деца“ и „Религиозен и народен празничен календар“. Група преподаватели и студенти от катедра „Библиотекознание и библиография“ се включиха и във виртуалния обмен на информация с преподаватели и студенти от цял свят (www.cabweb.com). Това ни даде възможност за съпоставяне на използваните у нас методи за преподаване и контрол на уменията и знанията с такива, използвани от преподаватели във Великобритания, Германия, САЩ, Полша, Испания, Швейцария, Индия, Шри Ланка, Мексико, Китай, Турция.

Осъществяваният контрол на знанията се извършва като се използва съчетаването на разнообразни методи. Оценката на студента има комплексен характер и се образува от няколко съставни части, сред които са оценката за неговото участие по време на семинарните занятия, на възложените му от преподавателя писмени задачи, на самостоятелна писмена работа по дисциплината и/или на отговора на въпросите от изпитния билет. По основни специални дисциплини е въведен и практически изпит, за да се проверят практическите умения на студента.

Анализът на новия учебен план няма да бъде пълен, ако не разгледаме и мястото на учебната и на специализиращата практика в него. Първата, кратка учебна практика, се провежда в големи научни, университетски или в регионални библиотеки през лятото, след завършване на втората учебна година. Целта е студентите да получат една обобщена представа за цялостната работа в конкретната библиотека. Те задължително се запознават с работата на всички отдели в нея и получават и извършват конкретни практически задачи, свързани с дисциплините „Библиотечни фондове“, „Каталогизация“, „Библиотечно обслужване“. Освен това се въвежда един семестър за специализираща практика и стаж. По време на практическия семестър студентите нагледно се запознават с постиженията на водещи наши библиотеки в областта на автоматизацията и в използването на информационните технологии в библиотеките. По

време на специализиращата практика те затвърждават наученото по изучаваните специални дисциплини. Преобладават практическите задачи, свързани с класифицирането на документи, с „Организация и управление на библиотеката“ (изготвяне на отчет и план на библиотеката) и със „Справочно-информационната работа“. По време на специализиращата практика студентът сам избира тема за проучване на конкретен аспект от дейността на посочена му от преподавателя библиотека. Резултатът от неговото проучване е курсова работа в обем от 15 страници, която подлежи на оценка. Целта на курсовата работа е всеки студент да покаже до каква степен умее да анализира, да обобщава и да оценява професионално определена библиотечна дейност. Впоследствие най-добрите студенти могат да продължат да работят по темите на курсовите си проекти и да напишат и защитят дипломни работи. Останалите студенти се явяват на държавен изпит.

В заключение ще отбележа, че новият учебен план дава възможност за прилагане на съвременните тенденции за обучение на библиотекари като обучението се хармонизира с това, извършвано в развити страни на ЕС и САЩ. В бъдеще предстои в още по-голяма степен да се активизира съвместната работа на преподавателите от СВУБИТ и библиотеките в страната по посока на развиване на идеята за наставничество на библиотекари и по-тясното специализиране на практическото обучение на студентите в посока на бъдещата им дейност в библиотеките (9, 12). В процес на договаряне е и провеждането на стажове в някои големи европейски библиотеки, както и използването на европейски програми като Erasmus /Sokrates и Leonardo da Vinci за обмен на студенти и/или преподаватели с аналогични учебни заведения в Германия, Хърватска, Полша и Дания.

Литература

1. **Стойкова, Добринка.** За професионалната подготовка на библиотекари. – *Библиотекар*, 1990, N 10, 25–28. Разглежда се съдържанието на учебния план от 1990 г. и проблемите, свързани с обучението на библиотекарите тогава. Посочените там недостатъци са отстранени след въвеждането на новите учебни планове.
2. **Постановление** 174 от 03.09.1998 г. В: *ДВ* N 94, 1998 г.
3. **Учебен** план на специалността „Библиотечнознание и библиография“, редовна форма на обучение I-IV курс, уч. 2004/2005 до 2007/2008 г.
4. **Стойкова, Добринка.** Изучаване и прилагане на чуждия опит при обучението на библиотекари в Колежа за библиотечно дело. – В: *СБИР* в началото на 21 век. Доклади на XI Нац. научна конференция, 5-6 юни 2001 г., София. НБИВ Пловдив, 2002, 66-68.
5. **Русинова, Евгения.** Библиотечното образование в търсене на индентичност – *Библиотека*, 2001, N 3-4, 24-28.
6. **Койчева, Елена.** Адаптиране на висшето образование по информационно-търсещи системи към парадигмата на хибридна библиотека. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 187-191.
7. **Матерска, Катерина.** Библиотеките в икономиката на знанието. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 22-28.
8. **Рийтберг, Росл.** Управление на съдържанието. Нови възможности за информационните специалисти. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 29-34.
9. **Милн, Патриша и Бел Олдерман.** Партньори в обучението: модели на сътрудничество. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 114-130.
10. **Доул, Уанда В.** Стратегическото планиране като инструмент за изграждане на библиотеките с насоченост към потребностите на ползвателите. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 197-205.
11. **Хутлоф, Криста Поуз.** От библиотечнознание към информационен мениджмънт. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 213-219.
12. **Верховен, Ян.** Стаж и професионално развитие. – В: *Libraries, Civil society and social development*, St. Kliment Ohridski University of Sofia, 2004, 251-255.
13. **Studienfuehrer** der Hochschule fuer Medien in Stuttgart, 2004/2005.

НОВА СПЕЦИАЛНОСТ

В СПЕЦИАЛИЗИРАНОТО ВИСШЕ УЧИЛИЩЕ

ПО БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ И ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

ДОЦ. Д-Р АРХ. СВОБОДНА ВРАНЧЕВА,
РЪКОВОДИТЕЛ НА КАТЕДРА „КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО“

В отговор на назрялата обществена необходимост за съхраняване, развитие и социализация на националното културно-историческото наследство от учебната 2003/2004 г. към СВУБИТ беше създадена новата специалност „Информационни фондове на културно-историческото наследство“. Мотивите за това са свързани със следните основни предпоставки:

1. В нашия обществено-икономически и културен живот се констатира необходимостта от специално подготвени широкопрофилни кадри, които да познават професионално проблема в цялото му многообразие и комплексност. Да са обучени в областта издирването, идентификацията, опазването, изследването и популяризирането на националното културно наследство, намиращо се в различни райони, населени места и институции; да го познават във всичките му аспекти и разновидности.

2. Разглеждано като фундамент на националната култура, историческото наследство получава ново, още по-силно звучене в условията на европейската интеграция като съществен елемент на националната ни идентичност и основа за реализация на националната културна политика. В тази светлина

новата специалност, която е в духа на международната практика, насочва образованието към важни страни на общественения живот, към познанието на националната специфика и управление на процеса за реализация на наследството, за пълноценното му и достойно участие в европейската културна система.

3. В СВУБИТ съществува силна образователна традиция по библиология и библиография, създадени са респектиращи програми за обучение в областта на информационните технологии, както и сериозна материална база за тяхното реализиране. Това е важна предпоставка за развитието на новата специалност, която стъпва на добре разработена основа по отношение на съществена част от информационните фондове на културно-историческото наследство.

Специалността предлага:

Бакалавърска програма в редовна и заочна форма на обучение в рамките на 8 семестъра. Чрез нея се осъществява:

- интердисциплинарен характер на обучението, отговарящ на същността на КИН като специфична културна и социална област и обект на информационна осигуреност;

- приложна ориентация на обучението в съответствие с изискванията на културните институции и тенденциите в развитието на научните, практическите и технологичните особености при организацията и управлението на информационните фондове на КИН;

- съобразяване с международните изисквания за разпространяване на информацията за националното културно богатство и за неговата социализация, както и приемлива свобода на избор на учебните дисциплини при оптимално разгръщане на учебния процес.

Бакалавърската програма предлага задължителни, избираеми и факултативни курсове в следните основни области:

- история (българска, балканска, европейска), археология, културология, градски пространства и архитектурни ансамбли, религия и религиозни центрове, исторически и географски зони с културно-опознавателен потенциал, изкуство и др., ориентирани към спецификата на българското културно-историческо наследство;

- история, организация и методи на работа с фондовете на основните културно-информационни институции, архиви, музеи, галерии и библиотеки;

- използване на съвременни информационни технологии за обработване, представяне и популяризиране на информационните фондове на КИН, визуални комуникации;

- специфични и основни знания за държавната политика за опазване, организация и управление, пропагандиране и социализация на наследството у нас и в чужбина, по европейска ин-

теграция, международни програми и проекти, ориентирани към културно-историческото наследство;

- практически знания и умения чрез поредица от практики във водещи с информационните си фондове културни институции, работа на терен и усвояване на информационни методи и подходи.

Магистърската програма: „Културно историческото наследство в съвременната информационна среда“ е разработена в два формата:

1. Със срок за обучение 3 семестъра, редовно и задочно, предназначена за бакалаври и магистри с широк профил. Обхваща основните направления на културно-историческото наследство и съвременните информационни технологии за представяне и популяризиране на националните обекти и фондове.

2. Със срок за обучение 2 семестъра в редовна и задочна форма. Програмата е предназначена за завършилите бакалавърска степен по специалността ИФКИН, както и за бакалаври и магистри от други специалности.

Обучението е насочено към подготовката на кадри за реализация на националната стратегия за развитие на културата и КИН, за информационно осигуряване на културния туризъм, за управление на процесите по съхраняване и развитие на наследството, за изследване на конкретни негови елементи, както и за образованието в областта.

Възможностите за реализация на завършилите образование по специалността са в различни структури и направления като:

- изследователи и сътрудници в

международни, национални, регионални и локални програми и организации;

- изпълнителски и управленски кадри в държавни, областни, местни и др. структури за организация и управление на информационните фондове на културата и КИН;

- в музеи, галерии, архиви и специализирани документални фондове, библиотеки и читалища и др.

- експерти и консултанти в държавни и частни, международни и национални структури, свързани с културния туризъм и неговото професионално популяризиране и реклама, с опазването и социализацията на националното културно наследство;

- специалисти по подготовката на печатни и електронни документи и издания, свързани с представянето и обработката на материали за КИН, и др.

През 2004 г. бе създадена катедра „Културно историческо наследство“. Тя е съставена от висококвалифицирани преподаватели, учени и признати специалисти от практиката с богат опит, както и обществено активни личности с изявено присъствие в научния живот. Те са с различна специализация в съответствие с многообразните аспекти на КИН и представляват отлична професионална група, отговорна за обучението на студентите и развитието на специалността. Екипът включва доц. д-р Е. Сачев, доц. д-р К. Гергинов – директор на Центъра за следдипломна квалификация, доц. д-р И. Белчев – зам.-ректор, доц. д-р С. Явашчев, доц.

д-р Б. Хинкова, ст. ас. д-р Ж. Назърска, ст. ас. д-р С. Вълчева-Василева, ас. М. Бурмова, ас. С. Шапкалова и доц. д-р С. Вранчева. В катедрата работят и известните, международно признати учени и преподаватели проф. дин А. Пантев, проф. д-р Ал. Федотов, проф. д-р М. Гетов, проф. дин Х. Матанов, доц. д-р Л. Любенова, доц. д-р В. Фол, д-р Д. Иванов.

В учебната работа със студентите от специалността дейно участват и изтъкнати преподаватели от други катедри и направления на СВУБИТ като проф. д.ик.н. С. Денчев – ректор на СВУБИТ, доц. д-р С. Гълъбова – зам.-ректор, доц. д-р М. Младенова – декан, доц. д-р Д. Правдомирова, доц. д-р П. Парижков и др.

Към катедрата са създадени:

- Център за следдипломна квалификация в областта на КИН за специалисти с широк профил, които работят в различни организации с отношение към опазването и пропагандирането на КИН;

- Учебно-демонстрационен музей „Златен век“ с експонати и обзавеждане, подходящи за специализирани семинарни занимания на студентите от ИФКИН и други специалности.

От създаването си досега специалността се радва на нарастващ интерес от страна на кандидат-студентите, който съответства на актуалните акценти в националната политика за опазване на културно-историческото наследство и неговото популяризиране.

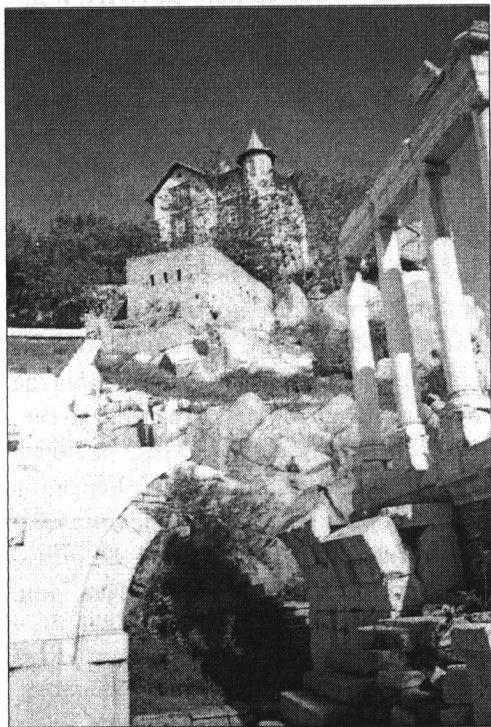
РАБОТА НА ТЕРЕН

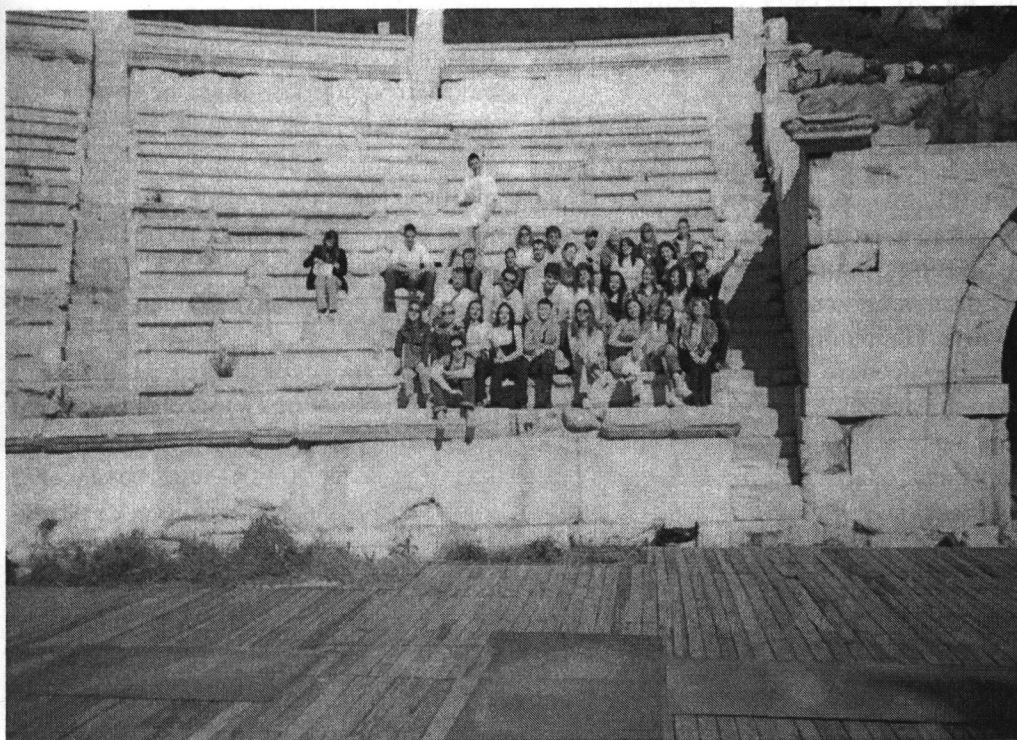
ДИМИТЪР МЕХОМИЙСКИ

Една тенденция е на път да стане традиция тук при нас в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии. Ние, студентите от специалността „Информационни фондове на културно-историческото наследство“, под ръководството на ръководителя на катедрата доц. д-р Свободна Вранчева, провеждаме вече втора година учебни занятия извън традиционните възприятия за академична обстановка. По този начин се докосваме до магията и пълнотата на „живото“ културно-историческо наследство, до културните традиции и природни богатства, до архитектурата и изкуството от различни епохи, където времето сякаш е спряло. През пролетта работата на терен се проведе със студенти от първи курс в Мелник, в Роженския и Рилския манастир. Подготовката се водеше отдалече и с вълнение. Очаквахме новите срещи с духа и атмосферата на отминалите епохи, за да чуем ехото от историята извън аудиториите на СВУБИТ.

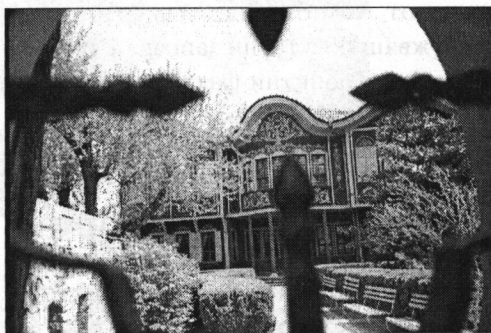
И така дойде уговореният ден за пътуване по установения маршрут: Пловдив – Асенова крепост – Бачковски манастир. Поехме по Via Traiana – важна международна пътна артерия още от древността, свързваща Изтока с Европа. След около два часа пристигнахме в един от най-старите градове не само в България – града на тепетата Пловдив. Най-напред се отправихме

към района на Трихълмието, където имаме уговорена среща с главния архитект на възрожденския резерват „Старинен Пловдив“ Петко Кекеманов и с арх. Невен Митев, изпълнявал в продължение на десет години тази длъжност. Те ни осигуриха достъп до къщите, носещи характеристиките на българската традиция. Проследихме „на живо“ развитието на възрожденската жилищна архитектура. Уникалният културен център от археологически обекти, музеи, галерии, старинни сгради, живописни калдъръмени улици и многобройни паметници ни пре-

достави възможността да се запознаем в исторически разрез с миналото на града от Античността, Средновековието и Новото време. Най-многобройни са архитектурните паметници от Възраждането. Но неприятно впечатление остави у нас развалянето на ансамбловата хармония от „кипящите“ в непосредствена близост строежи на нови жилищни сгради. Явно такова е разбирането на някои за опазване на културно-историческото наследство във възрожденския град. След дълго разглеждане на архитектурните обекти доц. д-р Вранчева даде края на първия „работен ден“ от нашето пътешествие. Предстоеше ни една топла и красива пролетна вечер, която всеки беше планирал да изживее приятно.

Така и стана. Докато се събирахме пред автобуса, за да продължим нашата работа, с огромно задоволство изразяваха своите впечатления онези, които са били на тържествената вечер във възрожденския ресторант, резервиран от арх. Кекеманов и арх. Митев като част от работата. Те бяха съчетали

полезното с приятното като среднощни посетители на древното тепе с по-новия паметник на Альоша.

И така, продължаваме напред. Следващ обект – днешният център на Пловдив, където се правят разкопки. Това са останки от римския форум, който е имал връзка, посредством главната римска улица, със стадиона, театъра и баните. Направихме анализ на изучаваното в часовете и в реална среда, тъй като предстоеше пътуване по установения вече маршрут. Налагаше се да напуснем очарованието на културното наследство, завещано ни в града на тепетата.

В посока югоизток от Пловдив, към Егейския (Беломорски) проход, поемаме към следващата ни цел. Средновековната Асенова крепост е разположена на скалист връх над левия бряг на Чепеларската река, на 3 километра южно от Асеновград. Екскурзоводът, обслужващ обекта, ни запозна с изключително любопитни факти, характерни за крепостта. Но най-голямата забележителност, останала до наши дни, е църквата „Св. Богородица Петричка“, строена през XIII век. Архитектурното изящество, декоративната пластична украса на южната фасада, както и уникалните стенописи от XIV век, запазени отчасти, причисляват храма към най-добрите образци на средновековното българско църковно строителство по нашите земи. Това кратко описание е за тези, които още не са имали възможност да се докоснат до културно-историческото наследство, оставено ни от времето на Второто българско царство. Не мога да не спомена, че срещата с духа на Средновековието

не може да се опише, за него не се намират думи. Въображаемо се гмурваш в събитията от преди осем века под въздействието на някакъв магнетизъм, запазен само в района на крепостта. С фотографската техника всеки старателно документираще своето пребиваване на изключително важното стратегическо място, пропускателен център в различни епохи.

Времето ускори своя ход. Предстоеше да посетим друго свято място за всички българи – Бачковския манастир. Върху дванадесетте декара, които се стопанисват от него, са разположени архитектурни и културно-исторически ценности, символизиращи българската духовност. Екскурзоводът подкрепи мнението на някои историци, че след падането на България под турско робство в манастира е бил заточен св. Патриарх Евтимий. Наред с този факт, ценните ръкописи и редките старопечатни книги, пазени в манастирската библиотека, потвърждават значението на Бачковския манастир като важно духовно и културно средище. Имахме уникалната възможност да бъдем в манастирската трапезария, изографисана със стенописи от XVII век. У всеки от нас се наблюдаваше удовлетворението от знанието на историография и фактология от лекции и упражнения. Беседвахме неспринудено около мраморната маса. И отново всичко това се примеси с онова приятно чувство за общуване с духа на отминали епохи.

Посетители от цял свят идват да се докоснат до съхранените забележителни художествени ценности на този национален паметник на културата. Те оставят и нещо от себе си. Така в ма-

настирския двор видяхме да растат редки растителни видове – джинджи-фил, райска ябълка, магнолия, китайски бор, лаврово дърво.

Ето така два дни пихме от магията на изкуството и културно-историческото наследство, завещано ни от вековете. Чувствахме приятна умора от дългия преход „във времето“ и удовлетворение от работата на терен. А тя е неизменна част от пътя ни за изучаване

на българската култура. Не ни се сбогуваше с красивата природа, скъгала мълчаливите, замислени и устояли на времето архитектурни паметници. Но ни оставаше надеждата, че през следващите години ще продължим да опознаваме културното ни богатство.

Авторът е председател на Студентския съвет и е студент по специалността „Информационни фондове на културно-историческото наследство“

ЗА МОЯ ИНСТИТУТ И ЛЮБИМАТА ПРОФЕСИЯ

СТ.Н.С. Д-Р РАДКА КОЛЕВА – ДИРЕКТОР НА НБ „ИВАН ВАЗОВ“

Библиотечната професия не беше моята детска мечта, макар да обичах книгата и бях активен читател на училищната и читалищната библиотеки. Но след неуспешния първи опит да стана лекар, на следващата година аз бях вече студентка в Държавния библиотекарски институт. За неговото съществуване разбрах от моя съученичка, която вече го завършваше. Нямахше нужда дълго да ме убеждава в достойнствата на тази професия. Бях готова с решението си. Ето как една случайна среща предопредели професионалната ми съдба, за което не само, че не съжалявам днес – години след този избор, а съм ѝ благодарна. Случайността в избора ми не ми попречи да заобичам и да се отдам на библиотечната професия. Заслугата за това е на моя институт, на прекрасните преподаватели, които не само ни даваха знания, но и превърнаха професията в любима за голяма част от нас.

Юбилеите са повод за оценка на изминатия път, но и възможност за благодарствени думи към учителите от нас, техните възпитаници. Моят дълбок поклон е към всички тях, но с риск да пропусна някой, искам специално да изразя възхищението си и признателността си към Тодора Топалова – строгия, но справедлив директор, Борис Десев – библиограф ерудит (той запали интереса ми към библиографията), Дора Кършовска, която с лекота преподаваше една скучновата дисциплина и беше редом с нас в студентските лудории, Минко Николов – голям литературовед, в когото всички бяхме влюбени не само за дисциплината, която преподаваше, а и в него, защото беше и млад красив мъж, Елка Константинова, която му водеше упражненията, Стефана Иванова пък запали у нас любовта към руската литература. Карл Сабитаев – как да не ходиш на неговите лекции изпълнени с хумор, сентенции и познания, разбира се, след

което следваше задължително кафе в съседната сладкарница.

В института съществуваше много задружна приятелска атмосфера. Там се създадоха приятелства с много от колегите, които продължават до днес.

Моите студентски години преминаха в Националната библиотека, тъй като институтът все още нямаше самостоятелна сграда. Това за нас не беше беда. Напротив. Ние още като студенти бяхме в една среда, в която ни предстоеше да работим в бъдеще. Граматните фондове и каталози, потокът от читатели, досегът с утвърдени специалисти и научни работници на библиотеката внасяха респект у нас. Тук му е мястото да разкажа една случка, която никога няма да забравя. В един от часовете по „Обща библиография“ Борис Десев ме изпрати при Маньо Стоянов. Обясни ми къде се намира, за да отида и взема негов аналитичен репертоар – „Българска възрожденска книжнина“. Излязох много смутена и същевременно ядосана, защото помислих, че той ми се подиграва. „Какъв Маньо Стоянов ме праща да търся, когато него отдавна го няма. Та възрожденската книжнина кога е писана и издавана?“ И все пак отидох и го намерих сред тишината и грамадата от книги около него. По-късно щях да разбера какво е Маньо Стоянов за българската наука, за библиотеки и библиографията, за НБ „Иван Вазов“.

Като феминизиран институт директорката Топалова по различни поводи често ни събираше със студенти от СУ и Техническия университет. Много контакти се задълбочиха и завършиха с бракове – кои по любов, кои за софийско жителство.

Голяма част от моя курс бяхме от провинцията. Големият град беше за нас една възможност за духовно обогатяване, а ние почти всички имахме широки културни интереси.

Двете години минаха неусетно. Очакваше ни разпределение – така беше тогава. Но вместо да се върна в Пловдив, аз заминах за Ленинград. Изборът на директорката Тодора Топалова беше се паднал на мене и Живка Иванова. Когато ни извика, за да ни съобщи радостната вест, тя каза: „Не забравяйте, че трябва да представите не само себе си, но и българската младеж.“ Мисля, че я представихме достойно. С отлични дипломи, обогатени духовно, завърнахме се в България. Аз в Пловдив, Живка – във Велико Търново.

На 2.X.1968 г. се представих на директора на Пловдивската библиотека Стоян Инджев. Разговорихме се, попита ме за моите предпочитания за работно място. С присъщата самонадеяност за млад човек, всичко знаещ и можещ, заявих – Справочно-библиографски отдел. Това го ядоса и ми заяви: „Ти може би искаш да ти постелем персийски килим.“ Попарена излязох, но и до ден-дневен съм му благодарна, че не ми постла килима. Започнах работа в Заемна служба. Далновиден ръководител, всички завършили института започвахме от там. Там се изучава фонд, читатели. Този принцип прилагах и аз по-късно като ръководител на библиотеката. И ето, че само след няколко години аз бях вече в Справочния отдел, явно съм показала качества, по-късно станах зав.-отдел, последва зам.-директорство и директор от 1988 г. В това време защитих докторска дисертация, хабилитирах се. Всичко това дължа на Библиотечния институт и на НБ „Иван Вазов“.

Моят път в професията извървях голяма част от възпитаниците на института. Солидната подготовка, която получихме там, даде възможност на част от моите колеги да завършат в Русия, други да получат у нас висше образование и да станат уважавани и утвърдени библиотекари, библиографи, методисти, ръководители на библиотеки. И до днес твърдя, че най-подготвените библиотечни специалисти, с висока култура и интереси, са възпитаниците на Библиотечния институт, за радост прераснал в колеж, а днес

във висше училище.

Дългогодишният ми практически, научен и ръководен опит в Пловдивската библиотека ми дават основание да посоча някои данни в потвърждение на казаното. От основаването на института до днес в НБ „Иван Вазов“ са работили 108 негови възпитаници. Първите институтски възпитаници в библиотеката идват през 1956 г. Броят на новопостъпващите възпитаници с всяка година нараства. Бум на кадри има през годините 1958 – пет; 1964 – пет; 1965 – пет; 1972 – десет; 1974 – седем; 1977 – осем и т.н.

Днес в библиотеката работят 82 библиотекари, 47 от тях са с библиотечно образование от института и колежа. 15 са продължили образованието си в магистърска степен. 11 възпитаници на института, завършили в Русия, работят в Народна библиотека „Иван Вазов“. Осем от зав.-отделите са възпитаници на Библиотечния институт. Двама са доктори на науките, а трима са научни сътрудници.

Дълга съм да отбележа, че библиотекарите с друга специалност получиха допълнителна библиотечна квалификация в СУ и ВТУ.

Горда съм с НБ „Иван Вазов“ за професионализма на работещите в нея и за авторитета на професията, който наложиха. Гордост за националното библиотечно дело със своя принос са колегите Д. Чолакова, Л. Съчмалиева, А. Аврамова, О. Белякова, С. Шопова, З. Иванова, М. Панайотова, В. Ганева, В. Лазова, Г. Лачева, Е. Маринова и много, много други – все възпитаници на Библиотечния институт.

Разбира се, съвременното информационно общество изисква нови подходи както в образованието и науката, така и в практиката на библиотеките. Ето защо ние не можем да не адмираме промените, които настъпиха в нашата професия. Благодарение на ректора проф. д.к.н. Стоян Денчев колежът прерасна във висше учебно заведение. С новия статут и въвеждането на нови специалности и съвременни учебни програми, уверена съм, че нашата професия ще стане все по-търсена и уважавана.

Честит празник преподаватели и студенти! Това е и наш празник!

АПОСТОЛИ НА ИНФОСФЕРАТА: ОНТОЛОГИЧНО НАБЛЮДЕНИЕ НА ЦЕННОСТИТЕ

ДПН АЛЕКСАНДРА КУМАНОВА

„Явното, знайното/ всеки ден бива,/ тука най-тайното/ нам се открива:/ своя божественост/ в тоз рядък час/ Вечната Женственост/ спуска към нас.“

Й. В. Гьоте / Прев.: В. Петров(1)

Определяните чрез библиографско измерение на знанията структури на инфосферата(2) (документална, читателска, функционална, организационна и пр.) от аксиологична, хуманитарна (на мисленето, на езика) позиция на значимостта на човешкия – концептуален възглед върху порядъците от информационни реалии (1. Факти; 2. Първични документи; 3. Вторични документи; 4. Метасистеми; 5. Философски картини) са мощни културологични съоръжения за наблюдение на трансформатизма на реалността и съзнанието в потока на ноосферична вечност, в който – в културен план – миналото, настоящето и бъдещето са едно и също време(3).

Подобен културолого-феноменологичен подход удържа вглеждането в миналото-настоящото-бъдещето (ноосферична вечност) като конструктивно изграждане на идеалния план на архитектурата на инфосферата. Нравствено-етичният контекст на такива когнитологични наблюдения консолидира многообразни прояви на плурализъм в информационното пространство като богатство, което следва да бъде изучавано от многообразни подходи, сред които съществен е културолого-феноменологичният подход.

Третираната феноменология (по отношение на многомерното отражение на възгледите на отделните автори – архитекти на информационното пространство) за битувашите информационни реалии има следната същност:

- отделянето предшества обединението

– като род на единението;

- множеството не е достатъчно да се възприема в качеството на единство;

- необходимо е и единството да се мисли като множественост.

Изложената постановка е в основата на представената тук рационална интерпретация на същността на школата на Държавния библиотекарски институт (1951-); днес: Специализирано висше училище по библиотекостановление и информационни технологии: (по-нататък лапидарно: ШКОЛАТА), изграждаща инфосферата като (съвременно) културно информационно-комуникативно пространство.

Поглед върху основния документ на всеки студент, принадлежащ към тази ШКОЛА – студентската книжка – от учебната 1975/1976 г., например, в която прекрачва прага ѝ и пишещият настоящите редове, установява кадастъра от учебни дисциплини и имената на видни дейци на инфосферата – апостоли(4) в съзнанието на поколенията, изградили устоите на тази ШКОЛА(5).

Придържайки се строго към документалния подход (на базата на цитирания източник) (5), настоящата публикация е опит да се докосне до феноменологията на ШКОЛАТА (в широк смисъл обхващаща и дейците извън цитирания кадастър) с акцент върху актуалните, а често – и авангардни днес, подходи на информационното моделиране – феноменология на изграждането на инфосферата.

Хронологичната реалия на наблюденията – (учебната) 1975/1976 г. – е ключова в два аспекта:

- към посочения момент кристализира учебният план, стоящ в основата на библиотечно-библиографската диференциация на

дисциплините, и се обозначава тенденцията за пълното им покритие чрез специална учебна литература;

- от този момент инфосферата навлиза в т.нар. четвърта глобална световна научна революция, съдействала за климата в обществото днес, продължаваща и понастоящем, белязана с интердисциплинарност, хуманитаризация, трансформатизъм, висока технологичност: всяка професионална (диференцирана) сфера на знанието по специфичен начин става и огледало на многомерното информационно пространство – кардинален подход, отстояван от ШКОЛАТА.

Посочените аспекти на информационното моделиране (интердисциплинарност – хуманитаризация – трансформатизъм – технологичност), очевидно, ще привлекат вниманието на изследователите на ШКОЛАТА.

Наст. излож., базирано на min възможно емпирично описание на ШКОЛАТА през 1975–1976 г. (по свидетелството на студентската книжка): срв.:(5), осъществено три десетилетия по-късно (през които многократно е изпитвана от мен нейната знаниева същност), има за цел да редуцира когнитологична картина в шрихи от аксиологична гледна точка.

В контекста на идеята, резюмирана в загл. тук, – навсякъде в излож. във вид на *personalia* – по-надолу са пропуснати титлите и званията на цит. дейци. В центъра на внимание са техните концепции (без стремеж към подробно портретиране), вградени в устоите на ШКОЛАТА и битувачи днес като когнитологични (концептуални) информационни реалии, изискващи съответно феноменологично третиране.

Тодора Топалова: Quo vadis? (6)

Директорът на Държавния библиотекарски институт в периода 1960–1987 г. Т. Топалова – по примера на своите предшественици (Тодор Попилиев (1951–1952) и Ценко Цветанов (1953–1960))(7) консолидира професионално-научната общественост в информационно-комуникативната сфера около идеята за

изграждане на самостоятелно учебно заведение за подготовката на библиотекари и информационни работници. Нейните приемници (Теменужка Бончева (1987–1990), Петър Петров (1990–1994), Свободозаря Габровска (1994–2002) продължават именно тази стратегия, достигаща днес (Стоян Денчев (2002–) внушителен реален обществен и когнитологичен резонанс(8).

Преподавател по немски език и история, отначало постъпила на работа в служба „Международен книгообмен“ на Българския библиографски институт „Елин Пелин“, в последвания от нея път в изграждането на школа и система на библиотечното дело Т. Топалова благородно и максималистично съединява педагогическата насоченост със способността да е ориентирана в световния културно-информационен процес.

Три са стратегическите цели, забележими още в словото ѝ за откриване на учебната 1975–1976 г., на които Т. Топалова посвещава и отдава себе си като лидер:

- да се изгради цялостно интердисциплинарно учебно-педагогическо (учебен план) покритие на инфосферата посредством привличането на най-изтъкнатите специалисти в различните направления на знанието с ориентация към информационното моделиране, работещи в режим на високо-синхронизиран екип, в който всяка дисциплина на академично ниво конотира и контаминира останалите(9);

- да се формира единна (информационна) среда на информационно-комуникативната сфера в България чрез пълна координация и специализация на професионалните институции, чрез висока персонална гражданска отговорност: държавна политика (с ранг на специално министерство) (Цв. Матеева) – Държавен библиотекарски институт (Т. Топалова) – Народна библиотека „[Св. св.] Кирил и Методий“ (К. Калайджиева) – Централна библиотека на Българската академия на науките (Ел. Савова) – Специализирана катедра в Софийския университет „[Св.] Климент Охридски“ (Т. Боров ...)(10);

да се отчитат в учебно-педагогическия процес, както и в информационно-комуникативната практика, най-съвременните достижения на информационното моделиране в световен мащаб, като обосновава, отстоява и провежда постоянен конкурс по резултати от нивото на подготовка на студентите за завършване в чужбина (Русия: център на световно значима школа в кондичия с геополитическата ориентация на страната ни през втората половина на XX в. до края на 80-те г.) на висше образование по специалността, определяна в България(11).

За такъв конструктивен подход допринася както продължителната работа на Т.Топалова в координационните и административните структури на библиотечното дело от национален и международен характер – централния орган за ръководство на библиотечното дело (Комитет за култура – днес: Министерство на културата и туризма), участието ѝ в ръководството на Секцията на библиотекарите към Профсъюза на работниците от полиграфската промишленост и културните институти, в редакционната колегия на сп. „Библиотекар“ и в органи на Международната федерация на библиотекарските сдружения (ИФЛА /IFLA/), така и организационно-практическата ѝ дейност – изграждането на мрежата на окръжните библиотеки – гръбнака на системата от общообразователни библиотеки в България (подготовка на кадри и нормативна база, въвеждане на пълен или частичен депозит за окръжните библиотеки, изграждане на единен справочно-библиографски апарат, изработване на краеведска стратегия, обезпечаване на материална база).

Далеч не само Русия (тогава: СССР), Чехия, Словакия (тогава: Чехословакия) и други страни от Централна и Югоизточна Европа, но и Холандия, Дания и други държави на модерния свят стават извор, от който Т.Топалова избира модели за изграждането на информационно-комуникативната сфера у нас. Многообразието на топонимията на тези

модели е особеност на културната феноменология на обединение на различни информационни картини на многомерната реалност и днес.

Някои административни ръководители в областта на библиотечното дело през втората половина на XX в. у нас проявяват склонност да разгърнат интерес към определени научноизследователски поприща, кумулиращи организационното знаниево ниво в областта... Т.Топалова винаги остава чужда на подобна псевдоинтелектуална позиция, като същевременно доброжелателно и активно следи действителното научно развитие, в ръководно-управленските функции на което взема конструктивно реално участие.

Ярък пример за посоченото е разбирането на Т.Топалова за равнопоставеност на специалнонаучната и общонаучната подготовка на студентите и натовареност на общокултурната подготовка със съдържателните (знаниеви) аспекти на информационното моделиране, което е в основата на образователната стратегия в информационно-комуникативната сфера.

Твърде рядко съдбата дава шанс на архитект на инфосферата, какъвто е Т.Топалова за професията на дейците от тази сфера, да свърже името си многозначително и с реалната архитектура на реалната информационна среда. Съвременната сграда, помещаваща ШКОЛАТА, за вечни времена се свързва с нейното име (така както сградата на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – с това на Т.Боров) – свидетелство за материализиращата сила на духа за професията, за културата.

И все пак, самото архитектурно – идеално – изграждане на инфосферата, започнало още от времето, когато ШКОЛАТА се помещаваше в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, и новините на инфосферата (публикации и подходи на педагозите; участие на студентите в реалните библиотечно-информационни процеси и практики на цит. националнозначими библиотеки; от-

стояване на идеята за строежа на нова сграда и паралелното ѝ конструиране и т.н.) идваха от самата тази ШКОЛА, – е основното от принципите на пътя, следван от Т. Топалова: координация, синхронизация, екипност, авангардност, етичност, конкурентност, футуристичност, международнозначима и националнозначима ориентация на информационно-комуникативната сфера-принципи и на ШКОЛАТА.

ГРАДЕЖЪТ НА ШКОЛАТА – силата на всяка професионална сфера (!) – в основите на която е делото на Т. Топалова, прекращава организационните и идеологическите измерения на администриране, характерни за времето, което я възплащава в информационната реалност, защото е инвестиция в културата и бъдещето, обединявайки многообразни процеси, отчитайки качеството на човешкия потенциал в професията – като глобално прогнозиране – хипермоделиране.

Любомир Георгиев: *A cappella*(12)

Преподавателят по българска художествена литература Л. Георгиев структурираше учебния процес основно като историография на документалния поток в третираната област, което позволяваше да се борави с този поток като информационна реалност в многообразни контекстуални разрези – подход, насочен към практическото ориентиране на аудиторията от бъдещи библиотекари и изследователи на инфосферата.

Този, модерен и днес, историографски в корените си, подход се основава на историческото самочувствие, че българската литература е най-старата славянска литература, възникнала през II-та половина на IX в. и е свързана с просветителското дело на създателите на славянската писменост Св. братя Кирил и Методий – небесните покровители на Европа – и на техните ученици, които отварят пътя на славянския свят и на кириллицата в световната културна съкровищница.

Устното народно творчество в подхода на Л. Георгиев получава задълбочена трактов-

ка като един от най-самобитните и високохудожествени дялове на българската култура. Народните песни – най-богатият и добре развит жанр от устното народно поетично творчество – се изследват като народопсихология и историография.

От тези корени се разглеждат опитите в областта на поезията – на Неофит Рилски, Неофит Бозвели, Н. Геров, Ив. Богоров и др. Белетристиката (В. Друмев, И. Р. Блъсков, Л. Каравелов), поезията (Д. Чинтулов, Г. С. Раковски, П. Р. Славейков, Ив. Вазов, Хр. Ботев) и по-специално поемата (Г. С. Раковски, Р. Жинзифов, П. Р. Славейков, Н. Козлев и др.), драмата (Д. Войников, В. Друмев, Л. Каравелов, Т. Пеев и др.), литературната критика (Л. Каравелов, Хр. Ботев, Н. Бончев, В. Друмев) от периода на Възраждането се описват като многомерен единен процес.

Патриархът на новата българска литература – Ив. Вазов – се съотнася със З. Стоянов, К. Величков, Ал. Константинов, Ст. Михайловски, Г. П. Стаматов, Т. К. Влайков, Ант. Страшимиров, П. К. Яворов, К. Христов и П. П. Славейков. Кръгът „Мисъл“ (К. Кръстев, П. П. Славейков, П. Ю. Тодоров, К. Христов) и символизмът (П. К. Яворов, Т. Траянов, Н. Лилиев, Хр. Ясенов, Д. Бояджиев, Л. Стоянов, Д. Дебелянов) жанрово и естетически се свързват с реализма от началото на 20-те – 30-те г. на XX в. (Г. Стаматов, Елин Пелин, Й. Йовков, Св. Минков, Ст. Л. Костов, Чудомир) и лириката на този период (Ат. Далчев, Ел. Багряна, Д. Габе, Н. Ракитин, Н. Марангозов и др.). Линията Хр. Смирненски – Гео Милев – С. Румянцев – Н. Й. Вапцаров се представя като национално явление от световна величина в романтичната социално ангажирана – гражданска – поезия – продължение на Ботевата традиция и естетика.

Литературната критика (Ив. Шишманов, Б. Пенев, Вл. Василев, Ал. Балабанов и др.) е описана като гражданско средище на дискусии и пристрастия.

Като едно изкачване към белетристиката на XX в. (Д. Димов, Д. Талев, Ем. Станев,

Б. Райнов, Й. Радичков, Н. Хайтов, Ант. Дончев и др.) изглежда цялостно пътят на българската художествена литература; лириката (Л. Стоянов, Д. Габе, Ел. Багряна, В. Ханчев, П. Матев, Ал. Геров, Гр. Ленков, Д. Дамянов, Л. Левчев и др.) – като граждански барометър на този век; литературната критика (Б. Ангелов, К. Куев, П. Динев, В. Велчев и др.) – като негова гражданска съвест.

Като хорово многогласие без аккомпанимент е представена българската литература като цяло в концепцията на Л. Георгиев(13) – световнозначима, многообразна, – без която са немислими както народността ни дух и съдба, така и културата на Европа – и като национална, и като общочовешка идентичност – ценности, които настойчиво се отстояват и днес в общата парадигма на хуманитаризация на обществото и знанието през XXI в.

Светла Ленкова: *Appassionato*(14)

Преподавателят по руска и съветска класическа литература Св. Ленкова в лекциите си разгръщаше третираната област едновременно на три нива на категориален анализ: нравствено-етичен, художествено-естетически и идейно-концептуален. И трите плана бяха породени не от линейно целепоставяне, а от феноменален – уникален – синкретизъм на изследователското майсторство на лектора. Вътрешна цялостност – хармония, ритъм и симетрия – структурираха излаганото, което имаше естественосимфонично звучене от различните партии на назова три категориални плана.

На места често нравствено-етичният план (: възвишено – трагично) стигаше до религиозни конотации (Н. В. Гогол - Ф. М. Достоевски – Л. Н. Толстой - Ф. Ив. Тютчев – Ал. Ал. Блок), художествено-естетическият (: прекрасно – трагично) – до литературоведско изкуство (Ал. С. Пушкин – М. Юр. Лермонтов - Аф. Аф. Фет – М. Ив. Цветаева – Б. Л. Пастернак – Арс. Ал. Тарковски – Б. Ахмадулина – Евг. Евтушенко – Андр. Андр. Вознесенски), идейно-концептуалният (: личност-

но – гражданско) – до десидентско значение за съвременниците (В. Гр. Белински – Н. Г. Чернишевски – Н. Ал. Некрасов – Вл. Вл. Маяковски – С. Ал. Есенин – М. Аф. Булгаков – Ал. Ал. Фадеев – Конст. /Кир./ Симонов – Ал. Триф. Твардовски – Юр. Вас. Бондарев – Вас. Макс. Шукшин – Ч. Айтматов – М. /Фил./ Шатров).

Концепцията на Св. Ленкова за литературата, отразена в множество нейни публикации – изследвания и рецензии, кристализира в обобщаващия труд „Русская литература XX века“(15), отстоява уникална – феноменологична – проява на личността (на човека, и на самата Св. Ленкова) в информационното пространство, което не е паралелно парaproстранство на реалния живот, а *modus vivendi*(16) на това мироздание.

Трактуването на руската литература на XX в. позволяваше на Св. Ленкова да свързва нейните явления на нравствено-категориалната основа личност – свобода с тези на грузинската литература (Н. Бараташвили, Важа Пшавел), узбекската литература (Ал. Навои), киргизката литература (Ч. Айтматов) ... – факт, тъждествен на футуристичния заряд на литературата (и литературознанието) за трансформациите в обществото (които лекторът провъзгласяваше), – паралелен процес на интерпретациите на творци от ранга на Ал. Ис. Солженицин („Ракова болница“) и Т. Абуладзе („Покаяние“).

Никак не бях изненадана, когато, оказала се в Санкт-Петербург (като студентка) през 1976 г., подобно на моите предшественици, – слушали лекциите на Св. Ленкова, бях разпознавана от руските корифеи на литературознанието – наши педагози (С. Абр. Рейсер, Ал. М. Панченко, Вл. Ив. Камински), успели вече да научат за нея ... Подобни преживявания се породиха и в Тарту (Естония) през 1988–1989 г. (Ю. М. Лотман), и в Съединените американски щати – Блумингтън през 1998–1999 г. (Т. А. Сибиък) ...

...Като че ли самата семиосфера ѝ откликва с голямо чувство на взаимност за

страстното ѝ пребиваване в нея – хуманитаристичен урок за измеренията на личностното присъствие в инфосферата, когато то е мисия: цялата страна се бе превърнала от единствената лекционна зала на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, предоставена за учебни занимания на студентите, в лекционна зала на ШКОЛАТА, в която Св. Ленкова (пътувайки до най-далечните и откъснати места) донасяше Словото като начало на всичко, което предстоеше ... (Веднъж (1975 г.) на въпроса, отправен към нея: как си представя лика на Спасителя, тя отговори: „Среден на ръст. Волеви черти на лицето. Решителен в действията ... Като Левски!“). Очевидно, инфосферата на човечеството в планетарен мащаб е реална глобална форма на живот – безпрепятствена близост, диалог и разбиране.

Елена Златева: En Grand (17)

Двете славянски литератури – българска и руска – намираха възможност за нови многообразни широкомащабни съпоставки благодарение на курса по западноевропейска литература, преподаван от Ел. Златева като планетарна картина без езикови и пр. ограничения на литературноисторическите движения като естествен диалектически процес. Цитирането в оригинал (на немски, френски, английски) съпътстваше неотменно изложението.

В концепцията на Ел. Златева литературата на европейската античност (Омир, Ксенофонт, Софокъл, Есхил), римската литература (Овидий, Сенека, Тацит) и средновековната литература на Западна Европа („Легенда за Тристан и Изолда“) са триединен корен, който поражда специфичната феноменология на латинската литература (П. Абелар), английската, ирландската и шотландската литература (балади, У. Шекспир /Shakespeare W./, Дж. Суифт /Swift J./, Ф. Д. С. Честерфилд /Chesterfield F. D. S./, Д. Н. Г. Байрон /Byron J. N. G./, П. Б. Шели /Shelley P. B./, Л. Карол /Carroll L./, Ж. К. Честертон /

Chesterton G. K./), испанската литература (М. де Сервантес Сааведра /Cervantes Saavedra M. de/, Лопе де Вега /Lope de Vega/, френската литература (Фр. Рабле /Rabelais F./, М. дьо Монтен /Montaigne M. d./, Ж. дьо Лафонтен /La Fontaine J. d./, Ж. Расин /Racine J./, Ж. Ж. Русо /Rousseau J. J./, П. Шадерло дьо Лакло /Laclos P. C. d./, А. М. Шение /Chénier A. M./, А. В. де Вини /Vigny A. V. d./, О. дьо Балзак /Balzac O. d./, В. Юго /Hugo V./, П. Мериме /Merimée P./, Ш. Бодлер /Baudelaire C./, Е. Зола /Zola E./, Г. Аполинер /Apollinaire G./).

Връх на лекциите на Ел. Златева бе немската литература като част от културата (вж по-надолу) – един от световните феномени на съвременната философско-антропологична интердисциплинарна когнитологична школа („Песен за Нибелунгите“, немски вълшебни-сатирични приказки, Еразъм Ротердамски /Erasmus v. Rotterdam/, Й. В. Гьоте /Goethe J. W./, Й. Фр. Шилер /Schiller J. F./, Фр. Хьолдерлин /Hölderlin F./, Новалис /Фр. фон Харденберг – Novalis: Hardenberg Fr. v./, Х. фон Клайст /Kleist H. v./, Е. Т. А. Хофман /Hoffmann E. T. A./, Х. Хайне /Heine H./, Р. М. Рилке /Rilke R. M./, Т. Ман /Mann T./, Ст. Цвайг /Zweig S./, А. Швайцер /Schweitzer A./, Л. Фойхтвангер /Feuchtwanger L./).

Връзките на немската, английската и френската литература се извеждаха многопосочно в кондиция със световния историко-литературен процес: датска литература (Х. Кр. Андерсен /Andersen H. C./), шведска литература (С. Лагерльоф /Lagerlöf/), белгийска литература (Ш. Де Костер /De Coster Ch./), австрийска литература (Фр. Кафка /Kafka F./), полска литература (А. Мицкевич /Mickiewicz A./, Б. Прус /Prus B./, Ст. Жеромски /Żeromski S./), американска литература (Е. А. По /Poe E. A./, Х. Мелвил /Melvil H./, Х. Джеймс /James H./, Х. Тровел /Trove H./, Дж. Лондон /London J./, Ск. Фицджералд /Fitzgerald S./, У. Фолкнер /Faulkner W./, Е. М. Хемингуей /Hemingway E. M./, Дж. Е. Стайнбек /Steinbeck J. E./)(18).

В калейдоскопа „историко-културна ця-

лостност на западноевропейската литература, трансформираща се до световен историко-литературен процес”, концепцията на Ел. Златева освобождаваше максимум пространство за третирането на отделните представители на литературната мисъл в ноосферата като неповторими индивидуалности. Честите паралели с музиката (Й. Хайдн /Haydn J./, В. А. Моцарт /Mozart W. A./, Р. Вагнер /Wagner R./) извеждаха нейната концепция до големия мащаб на пълния контекст на творчеството на Л. ван Бетовен (Beethoven L. v.): „Ода на радостта“ (текст: Й. Фр. Шилер) – феномен, който ни приканва да си подадем ръце, да станем братя, щом „радостта, това дете на рая, повече с крилото си“ (прев. В. Петров).

... Особено въздействие поражда съзнание, че разпространявана от Ел. Златева и днес в старите немски университети (Хайделберг, Тюбинген, Марбург, Хамбург), нейната концепция е достойна на професионалната общност архитекти на инфосферата в България от три десетилетия, прокарвайки път на авангардната в наши дни когнитивна идея ментална (концептуална) натовареност на информацията, генерираща информационното пространство като културна реалност на човечеството.

Борис Десев: De visu (19); Intentio (20)

Преподавателят по обща библиография Б. Десев – историк (21) и критик (22) на библиографията, теоретик на библиофилството в библиографското знание – рядък познавач на феноменологията на книгата от съдържанието (21-22) до ex libris'a (23) – от първата си поява пред студентския ни поток защити комплексна, интердисциплинарна – библиографоведска – позиция на трансформатизма в информационно-комуникативната сфера:

- общата библиография (теория, история, организация, методика, практика) (: а) и

- специалната библиография (по обществени и хуманитарни науки /б.1/; по природни и приложни науки /б.2/ (: б) са източнико-

вед-ският инструментарий на

- справочно-библиографската и информационната работа (методика на библиографията) (: в), за която е необходимо изучаването на

- фондовете и каталозите (класификационни схеми, рубрикатори на предмети и пр. /г.1/), имащи библиографска основа, поради факта, че те (вторично-документално) отразяват документалния поток, третиран от много науки и подходи, съществена сред които е ролята на книгознанието /г.2/ (: г).

В пряка зависимост от посочения четворичен (разслояващ се) корен на библиографската феноменология (: а-г) Б. Десев вижда ефективността на работата с читателя.

В представената интердисциплинарна - библиографоведска – постановка на диференциация на учебните дисциплини във виждането на Б. Десев изпъква архитектурната идея за информационно-комуникативните дисциплини като диалектическо цяло(24). В голяма степен пътят към изложената планировка е извървян от него самия, изучавайки националния и световния опит (познаване на планетарния хомеостаз на библиографията, на националните и световните книгохранилища и архиви) – като архитект на инфосферата, резонираща в идеите му под формата на учебна литература: „Форми и методи на работа с читателя в библиотеката“ (1956) (25); „Справочно-библиографски издания“ (1960)(26); „Христоматия по българска обща библиография... До Освобождението“ (1976)(21).

Личността и пътят на Б. Десев(27) кулминират в „Христоматия по българска обща библиография... До Освобождението“, демонстрирана лично от него пред бъдещите му колеги – библиотекарите (тогава: студентите) във вид на ръкопис през 1975 г.

Почитае все от позицията на Б. Десев към неговия предшественик – Ценко Цветанов(28). Критическият отклик на Боньо Ангелов, рецензирал цит. тр. на Ц. Цветанов(29), е изучен от Б. Десев до подробности на на-

растващия контекст (защото често се обръща към него).

Тези две стъпки (приносите на Ц. Цветанов и Б. Ангелов) в интерпретацията на Б. Десев имат значението на начални за неговия личен път като историк на библиографията.

Многобройните библиографски открития и пространният им всеобхватен анализ („Опис на ръкописни книги от Зографския манастир“ (К. Д. Петкович /1853 г.), „Българска книжнина“ (Анастас Кипиловски /1836 г.), „Библиографски сведения в „Болгарска граматика“ (Неофит Рилски /1835 г.), [библиогр. обзор] „Българска литература“ (Райко Жинзифов /1871 г.), [първ. препоръч. списък в бълг. библиогр. лит.] „Какви книги трябва да се прочитат“ (Андрей С. Цанов /1873 г.) и т.н.), поднесени от Б. Десев, са представени в съответствие с откъси от научни изследвания върху тях от видни учени (Марин Дринов, Беньо Цонев, Стоян Аргиров, Иван Дуичев, Маньо Стоянов, Боньо Ангелов, Христо Кодов и др.).

Като цяло библиографските известия през периода на ръкописната книга (разд. I на цит. тр.) са изключително трудно достъпни за изследователи и поднасянето им (историко-библиографски бележки, коментари, откъси от текстове, отзиви, илюстративен материал, факсимилета) въвежда в сърцевината на изследователската лаборатория на съставителя – учен, наблюдавайки – *de visu!* – развоя на събитията, фиксирани в хронологичен ред с точни и подробни библиографски цитирания.

Развитието на българската библиография през периода на печатната книга (разд. II на цит. тр.) в концепцията на Б. Десев е панорама на видовата диференциация на библиографските явления: отчетно-регистрационна библиография („Списък за българските книги, които са издадени до сега“ (Иван Шопов /1852 г.), „Книгопис на новобългарската книжнина. 1806–1870“ (Константин Иречек), препоръчителна (...), издателско-

информационна (...), критична, библиотечна (...), персонална (...), на периодичния печат (...) и т.н.

Откъси от произведения на Софроний Врачански, Петър Берон, Неофит Рилски, Вук Караджич, Юрий Венелин, Васил Априлов, Виктор Григорович, Иван Шопов, Константин Иречек, Райко Жинзифов, Натанаил Зографски, Любен Каравелов, Иван Богоров, Петко Р. Славейков, Васил Друмев, Гаврил Кръстевич и др. Б. Десев разглежда като първоизвори – с *intentio* за историята на българската библиография („Две-три думи за новобългарската книжнина“ (Сава Филаретов /1862 г./), за началото на видовата ѝ диференциация (Любен Каравелов: препоръчителна, критична, персонална и др.), за началото на битуването на показалците (Васил Априлов: в „Денница новоболгарското образование“ /първи бълг. общ показалец на лични имена, геогр. имена и назв. на предмети/).

Изискващите време (букв.: времеемки; нем.: *zeitraubend* – израз, често използван от Б. Десев) методи на библиографията (библиографско издирване; отбор на литература; библиографска характеристика; групировка на литературата) в педагогическата позиция на този учен ярко и категорично рефлектират посредством диалектиката „*de visu – intentio*“ (срв.: бел. 19 и 20) – сърцевина на библиографоведската феноменология на инфосферата, свързана с класификационните построения на библиографските явления в евро-американския ареал на планетата(30).

Именно очертаната феноменология става причина за върховата поява на обобщаващия труд „Христоматия по българска обща библиография“, третиращ историята на библиографията като многообразно културно явление, част от общата история – подход, следван от приемниците му днес – приемници и на изследователското, и на педагогическото поприще (широкоаспектния изследовател на библиографията с последователен задълбочен интерес към нейната история и теория Д. Правдомирова и др.)(31).

Този труд е плод и на критическото *intentio* на личността на Б. Десев, специално изтъкнато и от историографа-библиограф-вед, библиографа, теоретика на информационно-научната сфера Н. Шуманова(32).

Концептуално-текстологичното ниво на чит. тук тр. на Б. Десев, несъмнено, е следа и на високата филологическа култура на автора. Анализите му върху лингвистичния строеж на българския език (особено: вълнуващите го понятия „библиотекаР“, „ПРЕ[-]ПО[-]давател“) са педагогически научен принос във философско-психологическата стилистика и конотациите ѝ в информационно-комуникативната сфера, които помагат и днес да я разберем.

Интелектуалното пространство на библиографията, пораждано от феноменологията „*de visu - intentio*“ (: Б. Десев), носи рядкото присъствие на духа на този педагог – учен, универсално (хуманитарно) надарен (литературно – лирика и литературоведско творчество – литературно-критически анализи, музикално творчество – хорово пеене, художествено-изобразително творчество – рисуване, скулптура,...), който и днес въвежда (Вергилий е личността в семиосферата, която особено го вълнува!) пристъпващите под свода на информационно-комуникативната сфера (студенти, преподаватели).

Именно на тях – на преподавателите и студентите – е посветен главният труд на живота и делото на Б. Десев – синтез на хуманитарните интердисциплинарни измерения в библиографията и днес като отражение на ШКОЛАТА в познанието на инфосферата.

Заложеният чрез „Христоматия по българска обща библиография“ порядък история на библиографията – теория на библиографията е методологична (библиографоведска) стратегия на архитектурно изграждане на инфосферата, за което библиографията е (вторично-документална) интелигibelна носеща конструкция (каркас) на мирозданието.

Изследването на отделните библиограф-

ски разновидности в корелацията история на библиографията – теория на библиографията открива магистрални пътища на библиографската когнитология, във феноменологията на която се наблюдава развитието на историографския подход (метода) чрез синтеза на общонаучната историография и библиографското източникознание. Това свидетелства за близостта на историографията и библиографското източникознание и е в основата на историята на теоретичната библиографска мисъл, отразяваща самия (историографски) проблем и неговото библиографско изражение в съответни вторично-документални източници(33).

„Христоматия по българска обща библиография“ днес е отворена аркада – както кабинетът на Б. Десев продължава да е отворен в паметта на неговите студенти, – към библиографското ниво на ноосферата.

Теменушка Бончева: Ab origine (34)

Преподавателят по история на библиотечното дело Т. Бончева строеше лекциите си като наративен (35) план за генезиса на инфосферата, разбираана като изграждане на библиотеки.

Хронотопът (античност, ранно средновековие, късно средновековие, Възраждане, ново време, най-ново време) методологично трансформираше история на библиотеките в история на библиотечното дело.

И двата плана (история на библиотеките и история на библиотечното дело), освен от културологичното мислене на обща история (36) (специалността на лектора), бяха фундаментирани от (специалната) история на библиотеките на XX в. – на предшествениците – българските историци с приноси от 30-те години – В. Класанов (37), 40-те години – Т. Боров (38), 50-те и 70-те години – Ц. Цветанов и Ел. Кирова (39, 40), и чуждестранните специалисти – от немските историци на 20-те - 40-те години (А. Хасел /Hassel A./, Й. Форстиус /Vorstius J./, Фр. Милкау /Milkau F./ (41), през полския историк на 40-те години

Ю. Гръч (Grycz J.) (42), до англо-американските специалисти от 40-те – 70-те години (Дж. Торнтън (Thornton J.), У. Мънфорд (Munford W. A.), Дж. Райт (Wright J. E.), Дж. Шира (Shera J. H.), Ел. Джонсън (Johnson E. D.)/(43) и представителите на руската (тогава: съветската) изследователска мисъл от този период (К. И. Абрамов, В. Е. Василченко, О. С. Чубарян и др.)(44).

Методологичният корен на история на библиотечното дело в преподавателската позиция на Т. Бончева е дихотомия от западната(45) и централно- и източноевропейската – основно руската (в кондиция с планетарния обществено-исторически процес до края на 80-те години на XX в.) библиотековедска мисъл(46), – феномен, който напълно едностранно е наблюдаем като диалектическа трансформираща се интелигибилна семиосферична цялост-реалност както в съвременните трудове на информатика-космист, когнитолога на библиотечно-библиографските процеси В. П. Леонов(47), така и в приносите на други автори – Д. Фоскет, Дж. Ликлайдер, Б. Ушервуд от 60-80-те години.

Именно тази всеобхватна семиосферична методология – националнозначима с ориентация към международните програми на ЮНЕСКО и ИФЛА за културно-информационно сътрудничество на библиотеките, вградена в основите на съвременния изграждащ се свят, – развиват паралелно българските архитекти и теоретици на библиотечното дело (библиотекознанието) през втората половина на XX в. (К. Калайджиева, М. Кадънкова-Радославова и др.)(48), критично преосмисляна и обогатявана в наши дни (К. Калайджиева, А. Димчев и др.)(49), е защитавана от Т. Бончева(50).

Очевидно, през история на библиотечно-то образование в България, към която пристъпва Т. Бончева(51), преминава магистралната линия на източниковедската методология на история на библиотеките и история на библиотечното дело – кардинален историографски науковедски интердисциплина-

рен проблем на информационно-комуникативните дисциплини за преодоляване на наративния план за генезиса на инфосферата и кристализацията на ноосферичен синтез.

Това – историографско когнитологично – предизвикателство продължава както през 70-80-те години на XX в. (Т. Бончева), така и днес – началото на XXI в., да стои и пред приемниците-изследователи на третираната област (М. Младенова – срв.: бел. 44: цит. тр., с. 16. и др.), и пред историческата наука у нас като цяло.

... И днес, както „отначало“(34), и история на библиотеките, и история на библиотечното дело, и история на библиотечното образование (Ю. Савова, К. Върбанова-Денчева и др.)(52) започват да бъдат осъзнавани като триединен взаимно-резониращ методологичен историко-културен проблем на съвременето – проблем на ШКОЛАТА, – който следва да бъде планетарно измерим (М. Младенова)(53) в калейдоскопа онтология – наратив на библиотекознанието.

Марин Василев: Ad acta (54)

Явно, самата справедлива съдба се бе погрижила за това в импровизирания първи учебен час по книгознание да бъдем въведени в тази учебна дисциплина от нейния основател у нас – автора на първите български учебни издания в областта(55), ръководителя на учебна работилница (школа!) в Държавната печатница (1928–1948), директора на Полиграфиздат (1948–1950), заместник-началника на Управление на издателствата, полиграфическата промишленост и книгоразпространението (1950–1965)(56), дългогодишния – от самото основаване! – преподавател в Държавния библиотекарски институт (1951–1971) (преди това: във Вечерното полиграфическо училище – 1935/1944 г. и в Полиграфическия техникум – 1945–1950 г.; по-късно: в Соф. унив. „[Св.] Климент Охридски“) М. Василев(57).

Три основни идеи движат изложението на М. Василев за феноменологията на книгозна-

нието като комплексна наука за книгата, която е сложен и исторически променящ се обект на изследване.

(Първо:) Писмото (лат.: scriptio; англ.: written language) като съвкупност от графични знаци, които фиксират човешката реч (езика) във форма, възприемана зрително, и които се използват като средство за общуване, има няколко етапа на развитие – грандиозен ноосферичен план на (писмените) информационни комуникации: пиктографско (pictography); идеографско (ideography); сричково (syllable) – клинообразно (cuneiform); консонантно (consonant) – азбучно (alphabetical) – арамейско (арабско, гръцко, арменско), гръцко (етруско, латинско, готско, кирилическо), староеврейско, сирийско, южноарабско (аравийско, иракско, сирийско, египетско, магребско)...

(Второ:) Материалите, носителите (изрази на М. Василев) на писмото (глинени плочки, папирус, пергамент, хартия... уредите за писане ...) са втори величествен (техносферичен) план на (писмените) информационни комуникации, които непрекъснато се развиват и моделират обществото.

(Трето:) Книгознанието – като наука за формата и съдържанието на писмото (чрез формите на развитие на книгата – глинени плочки, свитъци, ръкописни книги, книгопечатни книги, инкунабули, ксилографски книги... ..) е културолого-феноменологична картина на семиосферата, изградена от вплетени многообразни социокултурни пластове, които имат различни прочити (историко-културни, социално-психологически, специално-научни,...).

Изложената архитектурнична планировка на книгознанието като многомерна картина на ноосферата – техносферата – семиосферата бе следвана стриктно в последвалите занятия от приемника на М. Василев в преподаването на учебната дисциплина (книгознание) в Държавния библиотекарски институт – А. Хаджидочев – научен сътрудник в секция „Книгоиздаване“ на Научния център

към Комитета за печата с акценти: световно книгоиздаване(58), структурен анализ на издателската продукция(59), социални аспекти на развитието на книгата(60), преводни издания у нас(61), справочен апарат на научната и професионално-производствената книга(62) и др.

Теоретико-научният диалектичен подход: общо – приложно книгознание (първата учебна литература в България)(55), интелигибилният методологичен трансформатизъм на архитектурната на книгоиздаването и книгоразпространението у нас – отражение на общественото историко-културно изграждане (структуриране, управление, интелектуално осигуряване) и възплъщаването на практическо-приложния спектър от взаимосвързани методи на книгоиздаването (полиграфическо ниво на изпълнение) към 70-80-те години на XX в. е плод на петдесетгодишното творческо дело на създанието-приемственост на М. Василев. Това дело (започнато от него през 20-те години!) прекрачва през многобройните сложни метаморфози на социума за този дълъг период, защото изгражда школа, методологично заложила основите на книгознанието и практически изградила планировката на тази комплексно развиваща се – ноосферично, техносферично, семиосферично – интердисциплинарна сфера.

Методологично-практическо-комплексната платформа на книгознанието в България (М. Василев) е причина за наблюдаваната рефлексия днес в тази област, направила възможно съотнасянето ѝ с битуващите планетарни трансформации на школи и световни центрове на книгознанието (А. Гергова)(63).

В посочената – методологично-практическо-комплексна – платформа (М. Василев) са корените на научната историография на книгознанието, към която се пристъпва днес като към планетарен феномен, с който българската книговедска мисъл търси съответствия (64). Именно в историко-културен план научната историография на книгознанието е

хоризонтът на преценка на историята на самата теоретична книговедска мисъл като планетарна и международна информационно-комуникативна реалност, преодоляваща каквато и да е локална ориентация (битуваща във времето)(65).

На идеята за научна историография на книговедската мисъл у нас служи последователят на линията М. Василев–А. Гергова–Ат. Хаджидочев(55-65), преподавателят по книгознание днес в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии П. Парижков(66).

Подобно на библиотекознанието(34-53), и книгознанието(54-66), очевидно, днес осъзнава своята планетарна – семиосферична – зависимост като идеална методологична теоретико-практическа цялостност, което наблюдаваме в историографската колизия – специалнонаучна (за тези назов. области) и общонаучна (за статуса на общественото съзнание и рефлексията на концепция за обща история).

Посочената (общонаучна и специалнонаучна) колизия намира своя ключ в комплексната развиваща се методология на трансформатизма на информационните комуникации, (футуристично) сформулирана от М. Василев (през 1975 г.) пред студентите на Държавния библиотекарски институт (вж по-нагоре): ноосферизъм – техносферизъм – семиосферизъм – ярък призив към дело (книгознание, библиотекознание,...), многообразно конотирано с най-висшите интелектуално-практически прояви на *Homo sapiens*'а като популация. Това става възможно през 70-те години на XX в. благодарение на съзнанието, че организационно-идеологическата структура на информацията (книгознанието, библиотекознанието,...) е само една единствена от пр. други структури, вариращи в категорията „дълго време“ (термин на М. М. Бахтин) – гледище (М. Василев), допринесло за разбирането на книгознанието (и всяка – традиционна и електронна!) информационна сфера като отражение на света – историко-културна реалност(67) и изграждане на инфосфера(68).

Литература и бележки

1. Гьоте, Й. В. Фауст: Трагедия: В 2 ч. / Прев. от нем.: В. Петров; Ил.: Фр. Шафен. - София, 2001. - 559 с.

Финални думи на произв., произнесени от Мистическия хор (*Chorus mysticus*), чрез които онтологичното ниво на познанието неописуемо (букв.: *Unbeschreibliche*) се съотнася с Вечната Женственост (*Ewig-Weibliche*). Тази космогенична представа за връзките между порядъците и нещата се корени в т.нар. идея “космическа симпатия” (термин на древногр. философия, означаващ съчувствие, общност на чувствата, съответствие на предметите или явленията, тяхното взаимодействие, съучастие ... - лат.: *consensus, conjunctio* - срв.: “Тимей” на Платон (*Platon*, 428 или 427 г. пр. н.е. - 348 или 347 г. пр. н.е.) и др. (срв.: **Reinhardt**, K. *Kosmos und Sympathie*. - München, 1926.). Развитието ѝ се проследява в натурфилософията на Ф. В. Й. Шелинг (*Schelling F. W. J.*, 1775-1854) като органична част на трансценденталния идеализъм, което показва как развитието на природата се увенчава с появата на съзнателното “Аз” (срв.: **Jahnig**, D. *Schelling*. - Bd 1-2. - Pfullingen, 1966-1969.) и етико-философската система на В. С. Соловьев (1853-1900) (срв.: **Gleixner**, H. V. *Solovev's Konzeption vom Verhältnis zwischen Politik und Sitlichkeit*. - Frankfurt-am-Main, 1978.).

Срв. с ориг. на Й. В. Гьоте (1749-1832): “*Alles Vergängliche / Ist nur ein Gleichnis; / Das Unzulängliche, / Hier wird's Ereignis; / Das Unbeschreibliche, / Hier ist's getan; / Das Ewig-Weibliche / Zieht uns hinan.*” (**Goethe**, J. W. *Faust: Tragödie* [T. 1-2] / Mit Ill. von J. Hegenbarth. - T. 1-2. - Leipzig; Dresden, 1961-1963. - T. 2. - 1963. - S. 305.) - квинтесенция на неговите пантестистични (от гр. - всичко + Бог: учение, отъждествяващо Бога и света) възгледи (срв.: **Dilthey**, W. *Gesammelte Schriften*. - Bd 2. - Leipzig; Berlin, 1921.), - идеи, отразени блестящо чрез рисунките с перо на Фр. Шафен: публ. на рис.: **Goethe**, J. W. *Faust: Tragödie*: T. I-II / Mit 163 Federzeichnungen von F. Staffen. - Berlin: Verl.-Anst. für Vaterländische Geschichte und Kunst, 1920. - T. 1. - 207 S. - T. 2. - 322 S.).

2. Информационното пространство (*information space*) - многомерна област на функциониране на информационните реалии, на тяхната измеримост, структурност, съществуване и взаимодействие - не е готова, завършена, статична, физическа среда; в него продължава и се развива творческият информационно-комуникативен процес чрез човека; то е ноосферично, ментално, идеално, интелектуално динамично съоръжение от връзки, в качеството на синоними (с оттенъци) на което са понятията: културно, езиково, логическо, интелигибилно, когнитологично, смислово, знаково, символично...

Информационното пространство няма не само географски, но и институционални граници

като пространство на публичност, диалог, разбиране; то е тъждествено на понятията инфосфера-ноосфера-семиосфера със следните отгънци: равнопоставена акцентуация на феномените: информация (инфосфера), рационалност (ноосфера), знаковост, значение, смисъл (семиосфера).

3. Срв.: **Lotman, Y. M.** Universe of the mind: a semiotic theory of culture / Transl. by A. Shukman; Introd. by U. Eco. - London; New York: I. B. Tauris & Co. Ltd, 1990. - 306 p.

Изд. състав. на базата на статии, публ. през 60-80-те години на XX в. През 1996 г. - публ. на рус. ез. на основата на предоставен от издателството ръкоп. с взимане под внимание черновите варианти на текста, съхраняващи се в архива на Ю. М. Лотман: **Лотман, Ю. М.** Внутри мыслящих миров. Человек - текст - семиосфера - история: [Моногр.] / Предисл.: Семиосфера и история: Вяч. В. Иванов. - М.: Яз. рус. культ., 1996. - 464 с.

Срв.: **Eco, U.** Semiotics and the philosophy of language. - Houndmills etc.: Macmillan, 1988. - X, 242 p.

Вж и: **Еко, У.** Семиотика и философия на езика: [Изсл.] / Прев. от англ. Юл. Константинов. - София: Наука и изкуство, 1993. - 256 с. - (Акценти).

Ориг. загл.: Semiotics and the philosophy of language.

Eco, U. A theory of semiotics. - Bloomington: Indiana univ. pr., 1979. - XI, 354 p.: ill. - (Advances in semiotics).

Срв.: **Sebeok, T. A.** Global semiotics. - Bloomington etc.: Indiana univ. pr., 2001. - XXIV, 238 p.: ill. - (Advances in semiotics).

Вж и: **Сибийск, Т. А.** Семиотиката в Съединените щати / Прев. от англ.: Алб. Харалампиева, Ал. Багашева; Ред. и предг.: Ив. Младенов. - София: Наука и изкуство; Нов бълг. ун-т, 1997. - 216 с.

Кн. прев. от ръкоп. (1991 г.), предоставен от автора специално за публ. и основан на неговите тр.: „A sign is just a sign” (1990 г.), „The sign and its masters” (1988 г.), „I think I am a verb” (1986 г.), „Contributions to the doctrine of signs” (1985 г.), „The play of musment” (1981 г.) и др.

4. Гр.: букв.: apóstolos - изпратен, посланик: 1. Всеки от дванадесетте ученици на Исус Христос (в Новия завет - дванадесет апостоли); 2. Лице, което се е отдало самоотвержено на определена високоблагородна идея.

В наст. публ. - в значение на втория - преносен - смисъл с конотации до първия.

5. Студентска книжка [на] ... - Фак. N 2075. Спец.: Библиотекозн. [и библиогр.] / К-т за наука, техн. прогр. и висше образ. Държ. библиотекарски инст. - Записан за студент ... 7 септ. 1975 г. - [С.] 1975. - [47 неном.] с. - [На с. 3:] фотопортр.

Подписи [на директора и преподавателите]: [1] Т. Топалова (: с. [3]), [2] Л. Георгиев [бълг. лит. - осн. курс + курс по детс. лит.], [3] Св. Ленкова [рус. и съв. лит. - осн. курс + курс по детс. лит.], [4] Ел. Златева [западноевроп. лит. - осн. курс + курс

по детс. лит.], [5] Б. Десев [обща библиогр.], [6] Т. Бончева [истор. на библи. дело], [7] Ат. Хад-жидочев* [книгознанис], [8] В. Младенова [фолклор и каталози], [9] Ст. Кралев [спец. библиогр. - хуманитарно-научна обл.], [10] Т. Арабаджиева [спец. библиогр. - естественонаучна обл.], [11] Б. Паунов [работа с читателя], [12] Ек. Георгиева [рус. ез.], [13-16] М. Георгиева, Ат. Илков, С. Беловеждова, Т. Евтимов [обществ.-истор. дисциплин.] (: с. [4-5, 6-7, 32-33]).**

*Дисциплин. в началото - водена от М. Василев.

**Изброените учебни дисциплин. и съотв. преподаватели - по учебн. план за I год. - 1975-1976 г. - на обучение (I-II семестър).

6. Лат.: Къде отиваш? - Думи, изречени от апостол Симон Петър (Simon Petrus) по време на Тайната вечеря, отправени към Исус Христос (Jesus Christ) ... - Йоан (13: 36). - Многобройни реминисценции в световната литература: Х. Сенкевич (Sienkiewicz H.), А. И. Куприн, А. Ахматова и др.

7. Срв.: **Младенова, М.** Първостроителите на института // *Библиотекар.* - 1990. - N 7. - 14-18.

8. Срв.: **Денчев, С.** Информация и институции: Акад. слово ... ректор[а] ... при откриването на учеб. 2003/2004 г. // *Тр. / Колеж по библиотекознание и информационни технологии.* - София, 2003. - Т. 2. - 11-14.

Вж и: **Христова, В.** Неоочакваният ВУЗ[: Проспект на широкомащабното съвр. профес. участие на Специализир. висше у-ще по библиотекозн. и информ. технолог. в изграждането на инфосферата] // *Дума.* - 9 май 2005. - с. 18.

Фундиращи концепцията информационна среда тр:

Денчев, С. Г. Информационна среда за трансфер на технологии = Information environment for technology transfer / Колеж по библиотекозн. и информ. технолог. / [Науч. ред.: Д. Г. Христовов]. - София: Изд. С. Стоянов, 2003. - 167 с.: фиг., форм., табл.; **Денчев, С. Г., Христовов Д. Г.** Несигурност, сложност и информация: Анализ и развитие на несигурна информационна среда = Uncertainty, complexity and information: Analysis and development of uncertain information environment / Колеж по библиотекозн. и информ. технолог.; Амер. унив. в България; [Науч. ред.: А. Ескенази]. - София: Изд. С. Стоянов; Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2004. - 175 с.: [матем.] форм., фиг., табл.

9. Срв.: цит. имсна. - Вж бел. 5.

10. Срв.: **Кралев, С.** Всред ония, които са допринесли най-много [: Т. Топалова] // *Библиотекар.* - 1982. - N 5. - 31-32; **Матеева, Ц.** [Всред ония, които са допринесли най-много: Т. Топалова] // *Библиотекар.* - 1982. - N 5. - 32-34. и др.

Вж и: **Топалова, Т.** Изказване [пред Нац. съвещ. по пробл. на библи. дело: Равносметка на състоянието на библи. кадри и неговото подобряване (2 дек. 1983 г.)] // *Библиотекар.* - 1984. - N 2. - 43-44. и др.

11. Срв.: **Топалова, Т.** Международно съвещание [- семинар на представители на постоянните к-ти по образованието към Междунар. федер. на библиотечарските сдружения (ИФЛА), на Междунар. федер. на документалистите (ФИД) и на Междунар. асоц. на архивистите (ИКА)] по ръководство и управление на информационните професии (Варна, 3-8 юли 1985 г.) // *Библиотекар.* - 1985. - N 8. - 38-40. - Срв. бел. 10.

12. Итал.: хорово песне без аккомпанимент.

13. Срв.: **Георгиев, Л.** Художественият детайл при анализа на литературното произведение // *Бълг. ез. и лит.* - 1963. - N 5. - 36-52; **Георгиев, Л.** Принос към постиката на разказа: [Рец. за кн.: **Зарев, П.** Панорама на българската литература. - София, 1966.] // *Пламък.* - 1968. - N 6. - 10-20; **Георгиев, Л.** Патриотични мотиви в лириката на [Ив.] Вазов // *Септември.* - 1968. - N 7. - 18-21; **Георгиев, Л.** Любен Каравелов и неговата поест "Българи от старо време". - 2. изд. - София: Нар. просв., 1970. - 136 с.; **Георгиев, Л.** Методически въпроси и литературен анализ. - София: Нар. просв., 1972. - 192 с. и др.

14. Итал.: с голямо чувство, страстно.

15. *Русская литература XX века* / Състав.: С. Ленкова, Г. Рупчев. - София: Просвета, 1994. - 399 с.: портр.

Вж и: **Ленкова, С.** За голямата отговорност пред малкия читател [: За рус. съв. детс. лит.] // *Библиотекар.* - 1977. - N 1. - 22-23. и др.

16. Лат.: начин на живеење = условия за обичуване.

17. Фр.: в голям мащаб.

18. Срв.: **Златева, Е.** Скот Фицджералд и "Нежна с нощта" // *Нар. култ.* - 1968. - N 2. - 13 ян. 1968; **Златева, Е.** Работническият роман в съвременната английска и западногерманска литература // *Септември.* - 1973. - N 8. - 247-255; **Златева, Е.** „Wilhelm Meisters Lehrjahre“ [1796] als Bildungsroman [= Гьотевият роман "Вилхелм Майстер - години на учение" като роман на изграждането]: Дис. ... канд. филол. науки / Соф. унив. „[Св.] Климент Охридски“. Фак. по зап. филол. Катедра Нем. филол. - София, 1976. - 300, XI, 13 л. - Библиогр. в края на текста. - Машинопис. - [Рец.: Е. Георгиев, С. Станчев]. и др.

19. Лат.: от виждане; лично.

20. Лат.: намерение, напрежение, усилие.

21. **Десев, Б.** Христостомия по българска обща библиография: [Ч. I-III:] Ч. I: До Освобождението: [За студентите от Държ. библ. инст. - София]. - София: Наука и изкуство, 1976. - 308 с.: фото-портр., факсим. копия. - Посв.: На преподавателите и студентите ...

Рец.: 1. З. Петкова. Учебник, полезен за всички // *Библиотекар.* - 1977. - N 7/8. - 88-90; 2. Д. Иванчев. Един добър справочник // *Пак там.* - 1977. - N 11. - 44-45; 3. С. Иванов. Ценен принос към историята на българската библиография // *Пак там.* - 1979. - N 6. - 43-44.

Вж и: **Десев, Б.** Стилиян Чилингиров като библиограф // *Изв. / Нар. б-ка „[Св. св.] Кирил и*

Методий“. - София, 1973. - Т. XIII (XIX). - 525-554 и др.

Срв.: **Десев, Б.** Един неистов библиографски преглед на българската книжнина от първата половина на миналия [XIX] век в сръбския периодичен печат [: Публ.; историограф. и историкокулт. изсл. на статията „Бугарско книжество“, поместена в началото на 1838 г. в сръбск. двуседм. период. изд. „Србска новина“ (бр. 5; 6) / Погрешно посочен за авт.: сръбск. публицист, преводач и издател Антоний Арновлиев Арнот (1808-1841), разкрит зад подписа: А. А. А.; Възстановен фактическият авт.: бълг. литератор Атанас Стоянович Кипиловски (1802-1870), представил осн. материал.] // *Изв. / Нар. б-ка „[Св. св.] Кирил и Методий*“. - София, 1980. - Т. XV (XXI). - 787-811.

22. **Десев, Б.** Бележки върху книгата на Маньо Стоянов „Българската възрожденска книжнина“. - Т. I. - С.: Наука и изкуство, 1957. - XIII, 664 с. // *Изв. / Нар. б-ка „В. Коларов*“ за 1957-1958 г. - София, 1959. - 379-412.

Вж последващия отклик: **Стоянов, М.** Няколко обяснения към „Бележките на Б. Десев върху „Българска възрожденска книжнина“, Т. I от М. Стоянов // *Пак там.* - София, 1959. - 1-11. - Прил.: отд. отпеч. **Десев, Б.** Отговор на една рецензия [По повод рец. на: И. Михайлова // *Год. Бълг. библиогр. инст. „Елин Пелин*“. - София, 1961. - Т. VII. - 98-102. за кн. на авт.: „Справочно-библиографски издания“] // *Изв. / Нар. б-ка „В. Коларов*“ за 1960-1961 г. - София, 1963. - Т. 2 (8). - 447-453. - Срв.: бел. 26. **Десев, Б.** [Рец. за кн.:] **Богданов, И.** Речник на българските псевдоними. - София, 1961. // *Пак там.* - София, 1963. - Т. 2 (8). - 488-492. **Десев, Б.** Един био-библиографски справочник: [Рец. за кн.: Биографско-библиографски сборник: Изд. по случай VI междунар. славистичен конгр. - Прага, 1968 / Соф. унив. „[Св.] Климент Охридски“. Фак. по славянска филология; Ред. кол.: Г. Веселинов, К. Кувев, С. Стойлов. - София, 1968. - 215 с.] // *Изв. / Нар. б-ка „[Св. св.] Кирил и Методий*“. - София, 1971. - Т. XI (XVII). - 407-415. **Десев, Б.** Библиография на българската библиография. 1944-1969: [Рец. за кн.: **Петкова, З.** Библиография на българската библиография. 1944-1969 / Нар. б-ка „[Св. св.] Кирил и Методий“. - София, 1972.] // *Пак там.* - София, 1973. - Т. XIII (XIX). - 745-758. **Десев, Б.** Няколко бележки за прецизността, последователността и пълнотата в едно издание: [Рец. за кн.: **Кайнарова, М.** Обща библиография: Учебник. - София, 1978.] // *Библиотекар.* - 1979. - N 5. - 41-45.

23. **Шиклев, С. С.** Екслибрис (в България) [: Изсл.] / Ред.: А. Атанасов, Б. Десев, В. Трайков; С предг.: В. Трайков. - София: Нар. библ. [Св. св.] Кирил и Методий, 1971. - 160 с.: факсим., ил.; **Десев, Б.** Книга за ценителите на книгата: [Рец. за кн.: Томов, Е. Екслибрис. Същност, развой и проблеми. - София, 1977.] // *Библиотекар.* - 1978. N 9. - 45-46.

24. Срв.: **Десев, Б.** Подготовката на библиотечни кадри с оглед на справочно-библиографс-

ката и информационната дейност на общообразователните библиотеки // *Библиотекар*. - 1977. - N 6. - 37-41.

25. Десев, Б. Форми и методи на работа с читателя в библиотеката. - София: Наука и изкуство, 1956. - 160 с.

Рец.: Б. Паунов, Д. Сиромахов // *Библиотекар*. - 1957. - N 3-4. - 54-56.

Срв.: Десев, Б. Нагледна агитация в библиотеката: Практик. рък. [за студентите от Държ. библиотек. инст. - София]. - 2. попр. и доп. изд. - София: Наука и изкуство, 1965. - 148 с.: ил.

1. изд.: загл.: Практическо ръководство по нагледна агитация в библиотеката (С., 1955).

26. Десев, Б. И. Справочно-библиографски издания: Учебник за [студентите от] Държ. библиотек. инст. - София]. - София, Наука и изкуство, 1960. - 183.

27. Срв.: Кралев, С. Борис Десев (2 май 1910 г. - 20 май 1979 г.): 30 години в служба на библ. дело // *Библиотекар*. - 1979. - N 6. - 41-42. и др.

Шинкова, В. За Борис Десев // *Пак там*. - 1980. - N 12. - 35-37.

Драганов, Г. Българската обща библиография и нейният историк: 10 г. от смъртта на Б. Десев // *Пак там*. - 1989. - N 5. - 39-40. и др.

М[ладенова], М. Борис Десев // Българска книга: Енциклопедия / Съст.: А. Гергова. - София: Москва, 2004. - с. 144.

28. Цветанов, Ц. Материали по история на българската библиография до Освобождението. - София: Наука и изкуство, 1955. - 160 с.

Рец.: бел. 29.

29. Ангелов, Б. Към историята на българската библиография: [Рец. за кн.: вж бел. 28] // *Библиотекар*. - 1958. - N 6. - 48-50.

30. Срв.: библиографоведската линия Ж. Ф. Не де ла Рошел (Née de la Rochell J. F.) - М. Н. Куфаев - Г. Шнайдер (Schneider G.) - П. Отле (Otlet P.) - А. Лъсаковски (Łysakowski A.) - С. Вртел-Вьерчински (Vrtel-Wierchynski S.) - М. Дембовска (Dembowska M.) - Ш. Р. Ранганатан (Ranganathan S. R.) - Е. И. Шамурин - К. Р. Симон - О. П. Коршунов - Р. С. Гиляревски - В. Кунц (Kunz W.) - Дж. Х. Шира (Shera J. H.) - Дж. Ликлидер (Licklider J. C. R.) - Д. Фоскет (Foskett D. C.) - Б. Ушервуд (Usherwood B.) - П. М. Рой (Roy P. M.) - А. В. Соколов - Н. А. Сладнева (по: Куманова, А. В. Введение в гуманитарную библиографию: [В 2-х ч.: Ч. I-II]. Ч. II: Библиографоведческая картина гуманитарной библиографии: Библиографоведч. исслед.: Курс лекц. по общ. библиографовед. / Гос. высш. инст. библиотек. и информ. технолог. - Болгария; Санкт-Петербург. гос. ун-в. культ. и искусств - Россия. - София, 2005. - С. LIX, LXV и др.).

Срв.: бел. 33.

31. Срв.: Правдомирова, Д. Българската библиография до Освобождението: Генезис и историческо развитие: [Уч. кн.]. - София: Карина М, 2001. - 240 с.

Правдомирова, Д. Ретроспективната нацио-

нална библиография от Освобождението до 1944 г.: Характер и развитие: [Уч. кн.]. - Пловдив: Нар. б-ка Ив. Вазов, 2001. - 78 с.

Правдомирова, Д. Установяване на термина „библиография“ в българското културно пространство // *Библиотека*. - 2000. - N 2. - 34-41. и др.

32. Срв.: Шуманова, Н. Известия на Народната библиотеката „Св. св. Кирил и Методий“: [Изв. ... за 1952 г. - 1953-] // *Библиотека*. - 1998. - N 5-6. - с. 42. и др.

33. Вж напр. линията, разработвана от авт. на наст. излож. След изследване на историята и съвременното състояние на препоръчителната библиография (1979-1989: [Куманова, А. В.] Рекомендательная библиография в Болгарии: История. Состояние. Теория: Аннот. библиогр. указ.: Курс. работа / А. В. Пулева; Ленингр. гос. инст. культ. им. Н. К. Крупской. Библ. фак. Каф. общ. библиогр. и книговед. - Ленинград, 1979. - 116 с. - 165 нум. назв. - Имен. указ. - Ръкоп. - Науч. рук.: Е. В. Соловьева. - Рец.: Н. Г. Чагина; [Куманова, А. В.] Рекомендательная библиография в Болгарии: (История. Состояние. Теория): Дипл. работа / А. В. Пулева; Ленингр. гос. инст. культ. им. Н. К. Крупской. Библ. фак. Каф. общ. библиогр. и книговед. - Ленинград, 1980. - 155 с. - Библиогр.: 289 нум. назв. - Имен. указ. - Машинопись. - Науч. рук.: Е. В. Соловьева; Рец.: И. В. Гудовщикова, Н. Г. Чагина.) се появява обобщаващият тр. за препоръчителната библиография във видовата структура на библиографията(!), който противостои на традиционното третиране на изследвания обект през втората половина на XX в. като идеология (в препоръчителната библиография стават наблюдаеми структурите, присъщи на всички пр. библиографски разновидности: документална, читателска, функционална, съдържателна, организационна и т.н. - факт, изтъкван в библиографоведската мисъл):

Куманова, А. В. Рекомендательная библиография в видовой структуре библиографии и ее внутренняя дифференциация: Курс лекц. по общ. библиографовед. / Ленингр. гос. ин-т культ. им. Н. К. Крупской; [Ред.: А. А. Соловьев]; Науч. ред.: А. В. Мамонтов; [Библиогр. ред.: И. Л. Клим]; Рец.: Э. Э. Найдич. - Ленинград, 1989. - 188 с.: [16] схем, [5] табл., [6] граф. - Библиогр.: 342 нум. назв. в систем.-алфавитн. порядке. - Имен. указ.; Систем. указ. - Эпиграф: „Le tronc explique les branches qui expliquent les feuilles.“ - E. Zola.

Кн. осн. на дис. исслед. авт. 1983-1987: (... : [В 2-х т.: Т. 1-2]. - Ленинград, 1987. - Т. 1. - 330 с. - Т. 2: Прил. - 389 с.).

Рец.: М. Ю. Сумина. Системно-структурная модель рекомендательной библиографии [1991] // *Библиотекосведение* и библиография за рубежом (Москва). - 1993. - Вып. 133. - 102-107.

Отз.: 1. С. И. Пенкова. Развитие библиографоведческой мысли в Болгарии: Автореф. дис. ... канд. педаг. наук / Санкт-Петербург. гос. ин-т культ. - СПб., 1993. - с. 15 и др.; 2. Э. К. Беспалова. Библиография в России на рубеже XXI века

([19]80-[19]90-ые годы): Ч. I: Историко-библиографические исследования: Уч. пособ. по курсу „Библиографовед. Общ. курс“. Разд. II: „История рус. библиогр.“ / Моск. гос. ун-т культ. и искусств. - М., 2003. - 65-66; 129.

Срв. бел. 30.

34. Лат.: отначало.

35. Лат.: (пагго + разказвам); фр.: (narratif) литер. разказвателен, повествователен.

36. Основоположник на културологичното мислене и постановката на проблемите на хуманитарните науки и, в частност, на историята в България с П. М. Бицилли. Негови последователи са Хр. Гандев, В. Паскалева, Ив. Дуйчев, Г. Тодоров и др.

37. Класанов, В. Кратка история на библиотеките / С уводни думи от Ст. Аргиров и предг. от авт.: [В. Класанов]. - Шумен (печ. П. Пенев), 1937. - VIII, 80 с.

38. Боров, Т. От библиотекаря на [К.] Шпицвег [Spitzweg С.] до съвременния библиотекар: Встъпит. лекция // Год. / Соф. унив. Ист. фил. фак. ... 1945/1946. - София, 1946. - (Загл. и рез. на нем. ез.). - Отд. отпеч. - София, 1946. - 20 с.

Също в: Боров, Т. Живот с книги. 1942-1972: [Сб. статии]. - София, 1973. - 105-118.

39. Цветанов, Ц., Кирова, Е. Общо библиотекосзнание. - София: Наука и изкуство, 1956. - 199 с. - Държ. библи. инст.

40. Кирова, Е. История на библиотеките: [Учебник за студентите от Соф. унив. „Св.“ Климент Охридски“]. / [Ред.: М. Стоянов]. - София: Наука и изкуство, 1975. - 236 с. - [Библиогр.: 125 загл.].

Рец.: Т. Бончева. Нов принос към историята на библиотеките и библиотечното дело // Библиотекар. - 1976. - N 7/8. - 83-85.

41. Срв.: Hassel, A. Geschichte der Bibliotheken. - Göttingen, 1925; Vorstius, J. Grundzüge der Bibliotheksgeschichte. - 4. erw. Aufl. - Leipzig, 1948. - 1. Aufl.: Leipzig, 1935; Milkau, F. Geschichte der Bibliotheken im alten Orients. - Leipzig, 1935; Milkau, F. Geschichte der Göttinger Universitätsbibliothek. - Göttingen, 1937. - Срв.: бел. 44.

42. Срв.: Grycz, J. Historia bibliotek w zarysie. - Warszawa, 1949. - Срв. бел. 44.

43. Срв.: Thornton, J. The chronology of librarianship. - London, 1941; Thornton, J. A mirror for librarians: Selected readings in the history of librarianship. - London, 1948; Munford, W. A. Penny rate. Aspects of British Public Library. History 1850-1950. - London, 1951; Wright, J. E. The special, library and information service: Handbook of special librarianship and information work. - London, 1962; Shera, J. H. Foundation of librarianship. - London, 1970; Johnson, E. D. A history of libraries in the western world. - 2. ed. - New York etc., 1970; Johnson, E. D. Communication: An introduction to the history of writing, printing, books and libraries. - 4th ed. - Metuchen; New York, 1973. - Срв.: бел. 44, 45.

44. Срв.: Абрамов, К. И., Васильченко, В. Е.

История библиотечного дела в СССР до 1917 года: Учебник для студентов библиотечного инст. / Моск. гос. библиотечный инст. - Москва, 1959; Материалы к истории библиотечного дела в СССР (1917-1959 гг.) / Состав.: Л. А. Соловьева, М. Л. Хейфец. - Ленинград, 1960; Абрамов, К. И. История библиотечного дела в СССР: Учебник для библиотечного инст. культ. - 2. изд. перераб. и доп.; Москва, 1970. - 3. изд., перераб. и доп.: Москва, 1980; Чубарьян, О. С. Общее библиотекосведение: итоги развития и проблемы: [Моногр.]. - Москва, 1973; Чубарьян, О. С. Общее библиотекосведение: Учебник для библиотечного инст. культ., педагог. инст. и ун-в. - 3. изд., перераб. и доп. - Москва, 1976. - 1. изд.: Москва, 1960. - 2. перераб. и доп. изд.: Москва, 1968. и др.

Срв.: нов. изд.: Абрамов, К. И. История библиотечного дела в России: В 2-х ч. - Москва, 2000-2001; Абрамов, К. И. Городские публичные библиотеки России. История становления (1830-ых - начало 1860-ых гг.). - Москва, 2001. и др. - Срв.: бел. 46.

Срв.: и др. нов. изд. на чуждестранната библиотекосведска мисъл - и руска, и западна, цит. от М. Младенова (Младенова, М. Предговор // История на библиотеките в България от Средновековието до средата на 40-те години на XX век: Сб. статии / Състав., предг.: М. Младенова, Ред.: И. Янкова. - София, 2003. - 7-19.).

45. National libraries: Their problems and prospects: Symp. on Nat. libr. in Europe - Vienna, 8-27 September 1958. - Paris, 1960; Foskett, D. J. Science, humanism, and libraries. - New York, 1964; Wasserman, P. The special library: Past, present and future // Library journal. - 1964. - N 4. - p. 797; Licklider, J. C. R. Libraries of the future. - Cambridge (Massachusetts), 1965; Schera, J. H. The library as an agency of social communication // Journal of documentation. - 1965. - N 4. - 241-243; Research methods in library science: A bibliogr. guide with topical outlines. - London, 1971; Lexikon des Bibliothekswesens ABC-XYZ: Bd 1-2 / Hrsg. von H. Kunne und G. Rückl; Unter Mitarb. von H. Riedel und M. Wille. - 2., neubearb. Aufl. - Leipzig, 1974-1975; Line, M. B. The British library lending division // British librarianship today. - London, 1977. - 86-108; Vickers, S. C. J., Line, M. B. Guidelines for national planning for the availability of publications. - Wetherby, 1983; Shuman, B. A. The library of the future: Alternative scenarios for the information profession. - Englewood, 1989; Usherwood, B. The public library as a public knowledge. - London, 1989; Libraries and the future: Essays on the library in the twenty-first century / Ed. by F. W. Lancaster. - New York; London, 1993; Oldroyd, R. E. Paraprofessional // International encyclopedia of Information and library science. - 2nd ed. - London, New York, 2003. etc. - Срв.: бел. 43, 44, 47.

46. Тюлина, Н. И. Некоторые вопросы развития библиотек американских университетов и колледжей // Библиотекосведение и библиогр. за рубежом. - 1962. - Вып. 10. - 133-155; Тюлина, Н. И.

Национална библиотека: Опыт типологического анализа / Науч. ред.: Н. С. Карташов. - М., 1988; **Горбачевский, Б.** Люди, книги, библиотеки. - Москва, 1963; **Гудовщикова, И. В.** В библиотеках Западной Европы: Введение [По личным впечатлениям] // *Библиотековедение* и библиогр. за рубежом. - 1963. - Вып. 11. - 109-114; **Гудовщикова, И. В.** В библиотеках Западной Европы: Специальные библиотеки [По личным впечатлениям] // Там же. - 127-140; **Карташов, Н. С.** К вопросу о сущности и функциях научной библиотеки // *Библиотеки СССР*. - Москва, 1968. - N 39. - 3-19; **Кондаков, И. П.** Библиотека имени В. И. Ленина - национальная библиотека СССР в системе библиотек страны // *Тр. / Гос. библ. СССР им. В. И. Ленина*. - М., 1968. - Т. 10. - 3-23; **Фруммин, И. М.** Организация работы советской библиотеки. - Москва, 1969; **Национальные библиотеки мира: Справочник / Гос. библ. СССР им. В. И. Ленина, Всесоюз. гос. библ. иностр. лит.** - М., 1972; **Черняк, А. Я.** О теоретических основах истории библиотечного дела // *Библиотеки СССР*. - Москва, 1972; **Скворцов, В. В.** Указатель литературы по методам научного исследования библиотекосведения США // *Инф. о библ. деле и библиогр. за рубежом*. - 1974. - N 4. - 25-29; **Сикорский, Н. М.** Книга. Читатель. Библиотека. - Москва, 1979; **Столяров, Ю. Н.** Библиотека: структурно-функциональный подход. - Москва, 1981; **Карташов, Н. С.** Типология библиотек (постановка проблемы и подход к ее решению) // *Сов. библиотекосведение*. - 1985. - N 4. - 17-31. - Сrv.: бел. 44.

47. **Леонов, В. П.** Библиотечно-библиографические процессы в системе научных коммуникаций: [Моногр.]. - Санкт-Петербург, 1995; **Леонов, В. П.** Судьба библиотеки в России: Роман-исслед. - Санкт-Петербург, 2000; **Леонов, В. П.** Пространство библиотеки: Библиотечная симфония: [Моногр.]. - Москва, 2003; **Леонов, В. П.** Библиография как профессия: [Коллизия библиотечной библиографии и техносферы: Моногр.]. - Москва, 2005. и др. - Сrv.: бел. 45.

48. **Калайджиева, К.** За мястото, ролята и задачите на националната библиотека // *Изв. / Нар. библ. „[Св. св.] Кирил и Методий“ и на библ. на Соф. унив. „[Св.] Климент Охридски“*. - София, 1965. - Т. IV (X). - 13-41; **Калайджиева, К.** Проблемы современной национальной библиотеки в области обслуживания науки и техники // *Библиотековедение* и библиогр. за рубежом. - 1969. - Вып. 28. - 3-22; **Kalajdzieva, K.** U[niversal] A[vailability of] P[ublications] and its relevance to national libraries from the view-point of a small country // *IFLA journal*. - 1978. - N 2. - 140-145; **Кадънкова-Радославова, М.** Към въпроса за класификацията на специалните библиотеки // *Изв. / Център библ. на БАН*. - София, 1973. - 35-50. и др.

49. **Калайджиева, К.** Библиотечно-информационна система: Има ли почва у нас? // *Живот сред книгите: Юбил. сб. в чест на 85-год. на ... Ел. Савова*. - София, 2004. - 167-186. и др.

Сrv.: **Димчев, А.** Сериозна международна

проява на българската библиотечна общност: Конф. „София“ 2004 - Библиотски, глобализация, коопериране“ // *Библиотека*. - 2004. - N 6. - 31-33. и др.

50. **Бончева, Т.** Социалистическото библиотекосзнание в съвременните условия // *Библиотекар*. - 1980. - N 7. - 12-14.

51. **Бончева, Т.** История и развитие на библиотечното образование в България // *Библиотекар*. - 1976. - N 12. - 5-10. и др.

52. Сrv.: **Савова, Ю.** Библиотечно-информационното образование в България - традиции, тенденции, бъдеще // *Библиотечната система в България: Докл. ... X Нац. науч. конф. / Съюз на библ. и информ. работници*. - София, 2001. - 41-46; **Савова, Ю.** Българско библиотечно-информационно образование: (В контекста на промените и съвременните тенденции) // *Библиотека*. - 2004. - N 1. - 15-25; **Савова, Ю.** Еволюция и конкуренция в областта на информационните професии. Нови образователни възможности // Преподаване, учене и контрол във висшето образование: Сб. докл. ... Междунар. науч.-практ. конф., 18-19 юни 2004 г., Правец / Междунар. висше бизнес-училище - Ботевград; Състав: Б. Гьошев. - Ботевград, 2004. - 468-474; **Савова, Ю.** Съвременната роля на библиотеките и предизвикателствата пред професията // *Библиотека*. - 2005. - N 2. - 16-21. и др.; **Върбанова-Денчева, К.** Виртуалните библиотеки и образованието - трансформации и иновации // *Тр. / Колж по библиотекосзнание и информационни технологии*. - София, 2003. - Т. 2. - 143-152. и др.

53. **Младенова, М.** Етапи в развитието, същност, обект, предмет и структура на библиотекосъзнанието // *Тр. / Колж по библиотекосзнание и информационни технологии*. - София, 2003. - Т. 2. - 93-111. и др. - Сrv.: бел. 44.

54. Лат.: към дело.

55. **Василев, М.** История и техника на книгата: [Учебник за студентите на Държ. библ. инст.]. - София: Наука и изкуство, 1955. - 164 с.: ил.; **Василев, М.** Общо и приложно книгознание: Учебник за студенти-библиотекари. - [2. попр. изд.]. - София: Наука и изкуство, 1963. - 208 с.: ил., факс.; **Василев, М.** Общо и приложно книгознание: Учебн. за студенти-библиотекари. - [3.] доп. изд. - С.: Наука и изкуство, 1970. - 256 с.: ил., факс. - В кн. означ.: 2. изд.; **Василев, М., Ватрачки, Б.** Книгознание: Учебник за учениците от средн. търг. у-ща - спец. „Книгоразпространение“. - София: Нар. просв., 1971. - 303 с.

56. **Василев, М.** В Държавната печатница през годините 1925-1944: Спомени // *Полиграфия*. - 1980. - N 1. - 34-38; **Василев, М.** Възкръснала из пепелищата: [Разв. на бълг. полигр. производство след 1944 г.] // *АБВ*. - N 36, 37. - 11 апр. 1979. и др.

57. **Гергова, А.** Марин Василев // *Българска книга: Енциклопедия / Състав: А. Гергова*. - София-Москва, 2004. - с. 110.

58. Сrv.: **Хаджидочев, А.** [Съвременни тен-

денции в световното книгоиздаване. Особености в издаването на основните видове литература:] Научна литература // *Книга*. Периодичен печат. Читател. - 1973. - N 3. - 7-16. и др.

59. Срв.: **Гергова, А., Лазарова, Н., Хаджидочев, А.** Структурен анализ на издателската продукция за периода 1968-1972 година // *Книгата* и читателят в НРБ: Сб. статии. - София, 1976. - 19-84. и др.

60. Срв.: **Хаджидочев, А.** Социални проблеми на развитието на книгата // *Книга*. Периодичен печат. Читател. - София, 1976. - 7-20. - Прил. 1: Книгата в 2000 година. и др.

61. Срв.: **Хаджидочев, А.** Проблеми на производните издания у нас // *Книга*. Периодичен печат. Читател. - 1974. - N 3. - 9-15. и др.

62. Срв.: **Хаджидочев, А., Багарова, А.** Справочният апарат на научната и професионално-производствената книга // *Изв.* / Науч. ц-р по печата. - София, 1976. - 7-45. и др.

63. Срв.: **Гергова, А.** Книгознанис // Българска книга: Енциклопедия / Състав.: А. Гергова. - София - Москва, 2004. - 231-234. и др. ст. на авт. в цит. изд.

Срв.: **Гергова, А.** Книгознанието като учебен предмет // *Библиотекар*. - 1990. - N 7. - 18-20.

Вж и: **Гергова, А.** Книжнината и българите през Възраждането: [Моногр.]. - София, 1984; **Гергова, А.** Книгознанието в България: [Моногр.]. - София, 1987; **Гергова, А.** Книжнината и българите - XIX - началото на XX век: [Моногр.]. - София, 1991; **Гергова, А.** Книгознанис: Лекции [за студентите от Соф. унив. „Св. Климент Охридски“]. - София, 1995. и др.

64. Срв.: **История** на книгата; Книгата в ис-

торията: [Сб.] / Състав., предг.: А. Гергова, Кр. Даскалова; Прев. от англ., фр., нем.: Кр. Даскалова и др. - София, 2001. - Др. прев. Д. Колева, А. Д. Георгиева, А. Симова, К. Митева, А. Янева, И. Илиев, Вл. Градев, Д. Зашев и др.

65. Срв.: **Гергова, А.** Летопис на българо-френските връзки в областта на библиологията // *Живот* сред книгите: Юбил. сб. в чест на 85-год. на ... Ел. Савова. - София, 2004. - 20-30. и др.

66. Срв.: [**Парижков, П.**] Възрожденски книжари: Сб. докум. очерци / Написани от ... и др.; Състав. и ред.: П. Парижков. - София, 1980. - Др. авт.: Г. Тахов, М. Ковачев, П. Терзийски, Н. Ферманджиев, В. Начев, Ат. Мосенгов, Ат. Лозовски, Е. Антонова, В. Антонов, Т. Драганова, Г. Антонова, Т. Рангелов, И. Азманов, Н. Жечев, М. Стоянов, Ст. Великов; Парижков, П. Апостоли на книгата: Календар-справочник за бележити дати в историята на книжарството в България през 1984: Кн. 1-2. - София, 1984-1986. - Кн. 1. - 1984. - Кн. 2. - 1986; **Парижков, П.** „Да разпространява всеобщото просвещение ...“: 125 г. [от създаването] на Бълг. книжовно др-во // *Читалище*. - 1994. - N 9-12. - 40-41; **Парижков, П.** Щрихи към социалнопсихологическия портрет на българския книжар от епохата на Възраждането / *Тр.* / Колеж по библиотекознание и информационни технологии. - София, 2003. - Т. 2. - 213-222. и др.

67. Срв.: **Люблински, В. С.** Книга в истории человеческого общества. — Москва, 1972. и др. - Срв.: бел. 3.

68. Срв.: **Books** in our future: perspectives and proposals / Ed. by J. Y. Cole. - Washington, 1987. - etc. - Срв.: бел. 3.

СПОМЕНИ ЗА БИБЛИОТЕКАРСКИЯ ИНСТИТУТ

ЗДРАВКА ЕФТИМОВА

Когато постъпих в ДБИ, бях на деветнадесет години. Завърших го почти на 21. Това бяха най-щастливите ми години, наистина. Бях много амбициозна, само на един изпит имах петица, всички останали бях взела с отличен. Особено силно впечатление ми беше направила преподавателката Нина Шуманова, която със своя духовен аристократизъм, богата култура, човечност и топлота бе станала пример за мен – как трябва да изглежда и как трябва да се държи всяка жена, за да създаде атмосфера на разбиране и мотивация за постигане на високи резултати. Тя ни преподаваше по справочно-библиографска работа. Нейните лекции и упражненията бяха най-интересните за мене.

Двете години в ДБИ бяха и времето, когато на 20 години спечелих НАЦИОНАЛНАТА награда „Чудомир“ на в. „Стършел“. В редакцията безуспешно ме търсили и така и не могли да ме открият за награждаването, накрая не зная кой им казал, че уча в ДБИ. Редакторите, особено Мирон Иванов, светла му памет, блестящ белетрист, прекрасен човек, били смаяни: те очаквали, че Здравка Ефтимова е някоя дама на достойна възраст, а се оказа, че е някаква си хлапачка с протрити джинси. Наградата спечелих с разказа „Колата“, който наистина написах по време на един обяд в барчето на ДБИ. Имахме среща с една моя приятелка Екатерина Аладжова от нашия курс „Научна информация“. Тя и сега ми е най-добрата приятелка, омъжена е в Германия и всяка година идва от Вюрцбург в Перник, за да се видим.

Докато чаках Екатерина да излезе от изпит, написах „Колата“ – на последните страници на тетрадката ми по СБР. Но

нека продължа спомена си за „Колата“.

Всичко това, което описвам, се случи в барчето на ДБИ, зад един сандвич и чаша кафе. Имах приятел, който следваше медицина и искаше да стане поет. Вече бях преписала „Колата“ на чисто и то с пишещата машина на ДБИ. Тогава още няхах своя пишеща машина, един мой колега, Стефан Балчев, председател на нашия курс, ми даваше машината на ДБИ. Седя аз, предъквам сандвича и чакам студента по медицина, моя приятел, да се изкаже какво мисли за разказа. Той дълго време хихика, после се изкашля и започна:

– Със сигурност разказът не е добър. В него липсват някои съществени елементи, които според теорията на разказваческото изкуство трябва да бъдат застъпени в значително по-голяма степен. Завръзката идва късно, кулминацията – рано, а освен това не е възможно думите на героя да пълзят по земята, както си писала. Смятам, че трябва да го преработиш от началото до края.

Аз обичах този разказ, бях целувала буквите по хартията, след като го написах. Струваше ми се, че листата са нажежени и светят нощем. „Браво, Здравке!“ – бях си рекла, като видях „Колата“, оживял върху листата, чист, без задрасквания, като бебе.

– Може да го хвърлиш. Не си губи повече времето с него – заключи приятелят ми, който беше отличен студент.

Не можах да издържа. Скочих и изхвърчах от барчето. Ако бях останала, щях да го замеря със сандвича си.

– Къде тръгна – настигна ме невъзмутимият му глас. – Има още час и половина, преди да отидем на кино.

Всеки миг щях да гръмна като чувал с барут.

– Скъсвам с тебе. Край – извиках аз. – Щом не харесваш тоя разказ, значи цял живот ще ми пречиш.

– Разказът е глупав. Не е написан според законите на теорията – потвърди той. – Но имам и допълнително съображение. Никои друг освен мене не може да те изтърпи повече от половин ден. Твоите глупости извират всяка минута.

– Така ли! – викнах аз. Бяхме пред ДБИ, но сигурно момичетата вътре в барчето са ме чули как крещя. – След десет дни ще се омъжа за друг човек. Да пукна, ако не го напавя.

– Да се върнем при сандвичите – позова се на здравия ми разум той. Естествено, затичах към автобусната спирка на моста. Догони ме гласът му: – Нали щяхме да ходим на кино... Добре, ще продам билета ти. Довечера те чакам в шест пред Унгарския ресторант.

Не отидох пред Унгарския ресторант. Не десет, двадесет дни след злополучния разговор за разказа „Колата“ в барчето на ДБИ се сгодих за едно момче, което тъкмо бе завършило машинно инженерство. Бях ходила на театър и го срещнах в автобуса на връщане към моята квартира. Дадох и на него да прочете разказа „Колата“. Той чете, чете, хвана се за корема и накрая каза:

– Не разбирам от литература, но се спусках от смях. Ако пишеш така, ще те обичам от минус до плюс безкрайност, докато мога да ходя.

С този машинен инженер живеем вече 23 години. Имаме двама сина и дъщеря.

Неотдавна разказът „Колата“ излезе в канадското списание „Filling Station“. Винаги, когато минавам с автобус край ДБИ, си припомням за пишещата машина, за Екатерина, за Нина Шуманова, за барчето в института. ДБИ ми подари един разказ и един живот.

ЗАКЛЮЧЕНИ В БИБЛИОТЕКАТА

ЧАВДАР ЧЕРНЕВ

Всяка среща с някое обичано кътче, останало в миналото ни, събужда някаква особена носталгия. Погледът обгръща познатите места, загубени във времето, за да ги насели със скъпи образи и съвсем неусетно настоящето отстъпва пред напирашите спомени. Дълго време не бях имал случай да посетя Библиотекарския институт и може би поради това съвсем не бързах да прекося коридорите му, а полека и с удоволствие се потапах в познатата атмосфера.

Ето я голямата аула. Сякаш всеки момент ще чуя гласа на Христо Хаджихристов, който така картинно разказва за древните библиотеки, като че ли сам той много години е работил в тях, та е опознал и най-скритите им тайни. Едновременно отново усещам мъката от онази сутрин, когато ни съобщиха, че него вече го няма и никой повече няма да слуша разказите му.

Вратата се отваря и изскачат шумните сегашни студенти с непознати лица. При кого ли са имали лекция? Може би Мария Младенова ги е занимавала с уж скучните описания и правила, одушевявайки сухата материя с образите на ред вече полузабравени предани ентусиасти, стъпка по стъпка и с много усилия и жертви градили развитието на библиотечното дело в България. Може би Донка Правдомирова ги е развеждала из историята на

библиографията у нас, за да им предаде почти неусетно възхищението си пред нейния патриарх – недостижимия Александър Теодоров-Балан. А може би Добринка Стойкова лист по лист им е разкривала света на справочниците, за да узнаят и онези особености, без улавянето на които, не биха могли с пълни шепи да черпят от познанието, скрито в тях...

Впрочем, най-добре е да спра дотук. Когато човек се връща в училището, завинаги предопределило по-нататъшния му път, усеща на всяка стъпка присъствието на онези хора, които са го накарали да се вживее в избраната професия. Но, ако се опита да пренесе на лист изпитаните чувства, неизбежно получава дълъг списък от имена, за които е твърде трудно да изрази с няколко думи най-същественото. Спре ли се пък само на едно, то, независимо от направения избор, винаги остава чувството за вина, че незаслужено е пренебрегнал останалите. Най-накрая, доста различен е погледът на вече завършилия студент от мислите и вълненията му, докато още е на учебната скамейка. Тогава значителното е по-неуловимо и е изместено от ред банални, но страшно важни поради злободневността си неща – няма ли някой въпрос да отпадне от конспекта, къде ще се събираме довечера и вярно ли е, че са затворили билиярда...

Ето защо, когато ми предложиха да

напиша някакъв спомен във връзка с предстоящия юбилей, за да не се изгубя в опит да сторя невъзможното, пък и за да предам по-точно аромата на студентските години, реших просто да прероя старите си тетрадки и да измъкна някоя забавна история, записана още по онова време. Самата история най-първо доста промених – за да ѝ придам вид по-подходящ за случая. Видях обаче, че само съм я осакатил, поколебах се и реших да я оставя съвсем невчесана.

* * *

Хари тропна бутилката отпреде ми, лениво се присегна за отварачката и капачката отхвърча с неизбежното „Псс“. Привлечена от шума, котката върху тезгяха любопитно подуши бирата, погледна разочаровано и се стрелна към масата в ъгъла, да подслушва, за какво разговарят преподавателите. Сбутах разпилените върху половината маса листове на Данчето, която беше зарязала преписването на лекции и, с карти в ръце, убеждаваше Вики, Галя и Ива – вечните ѝ парньорки на белот, че, ако я били оставили на „без кос“, щяла да им разкаже играта. Наближаваше обед и в огромното помещение вече се стелеше сивият смог, предизвикан от неизброимото количество изпушени цигари. Щракнах запалката, за да дам своя принос за поддържане на атмосферата.

По онова време все още не беше обявена война на тютюнопушенето, голямата зала в приземието на Библиотекарския институт работеше повече като кафе, а не като столова, и върху масите вместо бели покривки бяха по-

ложени неугледни стъкла, под които строг надпис предупреждаваше, че заведението е на самообслужване и отсервирането е задължително. Ние, студентите, много обичахме нашето кафе, в което рано сутрин преписвахме един от друг ненаправените домашни или някоя пропусната лекция, а по-късно през деня винаги търсехме, за да оползотворим в интересни разговори или просто в игра на карти всяка незаета минута. Със свободата, която ни даваше, за нас кафето на института се беше превърнало в един любим клуб, който, наред с учебните зали и библиотеката, е, струва ми се, задължителен за всяко висше училище.

Погледнах часовника. Както обикновено, Хриси закъсняваше. Още сутринта ми се беше обадила, че намерила някакво много загадъчно старо издание на „Глобус“, което непременно трябвало да проверим, дали е регистрирано в „Български книги“, а ето, че сега се беше замотала някъде, сякаш забравила работното време на библиотеката. Всъщност, просторната хранителница на последния етаж официално затваряше едва в 12, но ние добре знаехме, че още няколко минути преди този час, библиотекарките вече ще са се разположили на бара пред Хари. Това тяхно малко прегрешение не ни дразнеше особено, защото нали и ние имахме нашия клуб там долу, та обикновено съвестно спазвахме създадената негласна уговорка, да не цъфваме в библиотеката тъкмо преди обедната почивка.

Кафето все повече се пълнеше и опашката пред Хари растеше. Погледнах я тъжно, тъй като изведнаж почувствах глад, а не ми се редеше от-

ново. В този момент отнякъде изсочи Хриси, хвърли небрежно торбата си и ме погледна виновно. Изсумтах навъсено, че библиотеката вече е затворена и сега за наказание трябва да ми вземе едно кафе. Наместо това Хриси се разположи удобно, бръкна в торбата и ми подаде малка книжка.

– Не се цупи, а виж къде е печатана – подсказа новодошлата, след което сама запрелиства страниците. – Печатница „Възход“ нещо да ти говори? – И отново тикна изданието под носа ми.

– Ще ме уморите с тези печатници – възнегодува Данчето, прекъсвайки играта и също проточи шия към книгата.

– „Вжжето на палача“ – засрича заглавието Вики. – Коя е тази грозна буква преди „ж“? Как могат да сложат такова нещо на корицата!

– Ер голям, но по старому – разясни мъдро Данчето и понеже изглежда още я беше яд за проваления „без кос“ поучително сдави партньорката си:

– Вики, ти къде беше, когато ни показваха книгописа на Балан – там е пълно с такива букви.

– Не ер голям, а юс или носовка – намесих се и аз. – Но наистина се чете като „Ъ“ – „Въжето на палача“. Обзалагам се, че не е регистрирана от националната библиография. Печатница „Възход“ никога не е депозирала книгите си в Народната библиотека. Всичко нейно попада само случайно. Браво, Хриси! Ако беше дошла по-навреме,

веднага щяхме да се качим в библиотеката да видим в „Български книги“.

– Ами, нека вървим. Може да са забравили отключено – кой знае по каква логика предположи Хриси. Такава си е тя – винаги ще измисли нещо, което на никой друг няма да му дойде на ума.

Голямата желязна решетка пред библиотеката естествено беше залостена. Спътничката ми за миг увеси нос, но после измъкна връзка ключове.

– Вкъщи си отварям. Защо да не мога и тук?

– Дай на мен – внезапно ме обхвана касоразбиваческа страст.

И ето, че съвсем неочаквано, още с първия ключ, бравата съвсем спокойно прищрака. Спогледахме се учудено, въпросително, но не можахме да спрем.

Когато след час библиотекарките се качиха, вече отдавна бяхме приключили справката си, но сърце не ни даде да напуснем помещението, тъй както се бяхме вмъкнали – като крадци. И те завариха неочаквана картина – двама студенти с кисели лица седят на бюрото им и се вайкат, че са стояли заключени през цялата обедна почивка.

Впрочем – не ни повярваха. И по-после понякога ни разпитваха кой е тайният вход към библиотеката, който самите те не знаят. Но ние си бяхме дали дума да мълчим и опазихме нашата тайна.

Поне до днес.